Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Eva Juren

Razumevanje strokovne identitete pri študentkah in študentih socialnega dela

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Ana Marija Sobočan
Somentor: Anže Jurček, mag. soc. del.

Ljubljana, 2021

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Eva Juren

Razumevanje strokovne identitete pri študentkah in študentih socialnega dela

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Ana Marija Sobočan
Somentor: Anže Jurček, mag. soc. del.

Ljubljana, 2021

ZAHVALA

Za nenehno podporo in pomoč od nastanka ideje in skozi celoten zapis dela se zahvaljujem somentorju Anžetu Jurčku in mentorici dr. Ani Mariji Sobočan. Hvala za vložen čas in trud.

Za vso podporo, motivacijo, pomoč in spodbudo se zahvaljujem staršem. Tebi, oče, da si verjel vame, ko nihče drug več ni. Tebi, mama, da si mi pokazala, da sem zmožna vsega.

Za odlične ideje in pozitivno energijo se zahvaljujem bratom. Hvala, Nejc, ker si mi pomagal najti sebe in mi predlagal študij na Fakulteti za socialno delo. Hvala, Andraž, ker si vedno delil svojo pozitivno energijo z mano in mi pokazal, kako daleč te prinese vztrajnost.

Za vso podporo, ljubezen in zaupanje se zahvaljujem partnerju in prijateljicam. Hvala, da ste me držali pokonci, ko se sama nisem mogla. Brez vas ne bi nikoli prišla tako daleč.

I knew who I was this morning, but I've changed a few times since then.

Lewis Carroll

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Eva Juren
Naslov diplomskega dela: Razumevanje strokovne identitete pri študentkah in študentih socialnega dela
Kraj: Ljubljana
Leto: 2021
Število strani: 87
Število prilog: 3
Mentorica: doc. dr. Ana Marija Sobočan
Somentor: Anže Jurček, mag. soc. del.

POVZETEK

Diplomsko delo raziskuje razumevanje strokovne identitete pri študentkah in študentih Fakultete za socialno delo. Stroka socialnega dela se je v preteklosti pogosto soočala z dokazovanjem svojega poklicnega statusa, v današnjem času pa se sooča z dokazovanjem svoje strokovne oziroma poklicne identitete. Pojem strokovna identiteta zajema definicijo samega sebe kot pripadnika določene stroke, specifičnih strokovnih vrednot in odnosa v povezavi do drugih strok. Tako opredelimo, kaj so naše osrednje prepoznavne in trajne strokovne kvalitete, ki nas naredijo edinstvene in nas tako ločujejo od drugih strokovnjakov. Zaradi nizko vrednotene in stigmatizirane vloge stroke socialnega dela na globalni ravni je raziskovanje o tem, kako se proces izoblikovanja trdne in pozitivne strokovne identitete v socialnem delu lahko izboljša, izrednega pomena. Raziskava predstavi, da študentke in študentje socialnega dela v veliki meri podrobno prepoznavajo koncept strokovne identitete in vlogo, vplive ter dejavnike strokovne identitete. Ob tem strokovni identiteti pripisujejo veliko pomembnosti za svoj individualen strokovni razvoj, posledično pa imajo tudi potrebo po pridobivanju večjega obsega znanja o strokovni identiteti, saj ocenjujejo, da tega med študijem v neposredni obliki niso pridobili, čeprav bi po njihovi presoji to bilo koristno za nadaljnje poklicno udejstvovanje in medpoklicno sodelovanje. Področje strokovne identitete je znotraj stroke socialnega dela v prihodnosti treba bolj pogosto in direktno obravnavati ter s tem pridobiti širšo ozaveščenost o njeni pomembnosti oziroma prispevku znotraj socialnodelovne stroke.

KLJUČNE BESEDE: strokovna identiteta, študentke socialnega dela, socialno delo, eksplorativna raziskava

TITLE: How Social Work Students Understand the Meaning of Their Professional Identity

ABSTRACT
The graduation thesis explores how social work students at the Faculty of Social Work understand the meaning of the professional identity in social work. The social work profession was facing with providing the proper professional status in the past but today it is facing with providing the proper professional identity in the scientific field. Professional identity can be defined as the internalized values, mission, and skills of a particular profession by which the individual presents himself as a professional. In social work, a professional identity describes how social workers present themselves as social workers. Due to the devalued and stigmatized role that the social work profession has on a global scale, the research on how to improve the process of developing a strong and positive professional identity is of great importance. The research presents that social work students are aware about what the professional identity is and can clearly identify the role and factors that influence the development of the professional identity. They emphasise on the importance of their professional identity for further career and professional development as well as for their interdisciplinary cooperation. Consequently, social work students show a need for receiving more knowledge about the professional identity in social work. It is recommended that the topic of the professional identity in social work is addressed more frequently and directly in the future because more recognition about its contribution is needed.

KEYWORDS: Professional Identity, Social Work Students, Social Work, Exploratory Research

PREDGOVOR

Pobuda za raziskavo izvira iz osebnega motiva. Ko sem se kot študentka socialnega dela in modula Socialno delo v delovnem okolju prvič srečala s konceptom strokovne identitete ter pridobila nekaj osnovnih informacij o konstrukciji strokovne identitete, sem pri sebi začela zaznavati bistveno pomanjkanje znanja o tem, kaj vse vpliva na oblikovanje strokovne identitete in kakšen je njen pomen, prispevek za socialnodelovno stroko. Tako sem ob učenju o socialnem delu, predvsem ob praktičnem usposabljanju, začela vse več pozornosti posvečati tej tematiki. Spoznala sem, da se oblikovanju strokovne identitete pri nas ne posveča posebne pozornosti, čeprav bi to lahko prineslo veliko pozitivnih učinkov za utrjevanje in razvoj stroke socialnega dela.

Kot pravi Webb, s pojmom strokovna identiteta opisujemo, kako sami sebe definiramo kot pripadnike določene stroke, kakšne so naše strokovne vrednote in kakšen je naš odnos v povezavi do drugih strok. S tem damo sebi in drugim vedeti, kaj so naše osrednje prepoznavne in trajne strokovne kvalitete, ki nas naredijo edinstvene in nas tako ločujejo od drugih strokovnjakov. Gre za zelo kompleksno polje, kjer pomembno vlogo igrajo osebne značilnosti, strokovna socializacija, organizacijski in delovni kontekst, izobraževanje, javno mnenje in mnogi drugi dejavniki, ki se skozi čas pridružujejo ali odstranijo, hkrati pa konstantno spreminjajo. V socialnem delu je strokovna identiteta torej samopodoba socialnih delavk kot pripadnic stroke socialnega dela, ki temelji na njihovih lastnostih, prepričanjih in delovnih oziroma strokovnih izkušnjah ali drugače povedano, kako socialne delavke same sebe definirajo kot socialne delavke (Webb, 2017, str. 1–15).

S svojo raziskavo sem želela ugotoviti, kako oziroma ali so študentke socialnega dela ozavestile svojo strokovno identiteto v procesu dodiplomskega študija ter ali so seznanjene s pomenom njenega oblikovanja. Moj namen je bil tako poiskati predloge in strategije za krepitev strokovne identitete med bodočimi socialnimi delavkami v času izobraževanja, ki bi hkrati pripomogli tudi k iskanju splošnega konsenza o strokovni identiteti v socialnem delu, po kakršnem zaposleni v tej stroki hrepenijo in si ga zaslužijo.

V diplomskem delu za strokovne delavke in delavce ter študentke in študente socialnega dela zaradi lažje berljivosti uporabljam le ženski spol (ker v navedenih populacijah prevladuje), se pa nanaša na vse spole.

KAZALO

1 TEORETIČNI UVOD 1
1.1 Identiteta 2
1.2 Strokovna identiteta 3
1.2.1 Razvoj strokovne identitete 4
1.2.2 Pomen strokovne identitete 6
1.3 Strokovna identiteta v socialnem delu 7
1.3.1 Strokovna identiteta socialnega dela v Sloveniji 9
1.4 Strokovna identiteta v času socialno delovnega izobraževanja 11
1.4.1 Razvoj strokovne identitete študentk socialnega dela 12
1.4.2 Ključni dejavniki za razvoj strokovne identitete študentk 14
2 FORMULACIJA PROBLEMA 16
2.1 Raziskovalna vprašanja 16
3 METODOLOGIJA 17
3.1 Vrsta raziskave 17
3.2 Teme raziskovanja 17
3.3 Merski instrument 17
3.4 Populacija in vzorec 18
3.5 Zbiranje empiričnega gradiva 18
3.6 Obdelava empiričnega gradiva 19
4 REZULTATI 21
4.1 Pojmovanje strokovne identitete 21
4.2 Strokovna identiteta socialnega dela 23
4.3 Dejavniki, ki vplivajo na strokovno identiteto 26
4.4 Oblikovanje razumevanja strokovne identitete 30
4.5 Pridobivanje znanja o strokovni identiteti 32
5 RAZPRAVA 37
6 SKLEPI 44
7 PREDLOGI 46
8 UPORABLJENA LITERATURA 47
9 PRILOGE 52
9.1 Smernice za fokusne skupine 52
9.2 Transkript pogovorov fokusnih skupin z označenimi izjavami 52
9.3 Primer osnega kodiranja 79

1 TEORETIČNI UVOD

Stroka socialnega dela se je v preteklosti pogosto soočala z dokazovanjem svojega poklicnega statusa, v današnjem času pa se sooča z dokazovanjem svoje strokovne oziroma poklicne identitete (Sobočan, 2019, str. 184). V Sloveniji je v zadnjih desetletjih nekaj avtorjev (glej npr. Rapoša Tajnšek, 1996; Gorjup, 2017; Rape Žiberna, 2019; Sobočan, 2019) to tematiko že obravnavalo in opravljenih je bilo tudi nekaj raziskav (glej npr. Rape Žiberna, 2010; Sobočan, 2013; Rape Žiberna, 2019) med zaposlenimi v socialnem delu, znotraj katerih se je potrdilo, da bi bilo tej temi treba nameniti več pozornosti.

V tujini so ponekod potrebo po raziskovanju strokovne identitete v socialnem delu že prepoznali za ključno in se ob tem v veliki meri usmerili v raziskovanje razvoja strokovne identitete pri študentkah socialnega dela (glej npr. Shlomo, Levy in Itzhaky, 2012; Wheeler, 2017; Holter, 2018; Moorhead, 2019), saj se prične oblikovati ravno med študijem, in v raziskovanje strokovne identitete socialnih delavk v odnosu do drugih strok (glej npr. Beddoe, 2011; Oliver, 2013; Hobbs in Evans, 2017; Levesque, Negura, Gaucher in Molgat, 2019). V Sloveniji takšnih raziskav še ni, in ker so se v tujini izkazale za izredno koristne in pomembne za prihodnost socialnega dela, sem se odločila, da jo izvedem v okviru svojega diplomskega dela. Ta raziskava prinaša nove vpoglede v pomen in razumevanje koncepta strokovne identitete pri bodočih socialnih delavkah. Na podlagi teh novih spoznanj bom ponudila predloge za vpeljavo teorije koncepta v izobraževanje na področju socialnega dela v Sloveniji.

V tem poglavju se bom posvetila teoretskim izhodiščem raziskave in najprej predstavila pojem identitete in strokovne identitete, ga umestila v stroko socialnega dela in izobraževalni proces na področju socialnega dela ter opredelila pomen oblikovanja oziroma ozaveščanja o strokovni identiteti v socialnem delu, vseskozi pa bom ob tem skušala izpostaviti ključne dejavnike, ki vplivajo na ta področja, kot tudi svoje lastne ugotovitve, ki sem jih pridobila med dodiplomskim študijem socialnega dela na Fakulteti za socialno delo in so me privedle do zanimanja za to tematiko. Posebno pozornost bom namenila dejavnikom, ki vplivajo na oblikovanje strokovne identitete med študijem socialnega dela, saj predstavljajo osrednjo tematiko mojega nadaljnjega raziskovanja. Ob tem se bom opirala predvsem na tujo literaturo in opravljene raziskave v tujini, vendar bom po potrebi hkrati izpostavila morebitne posebnosti opravljanja socialnega dela v Sloveniji, ki bi utegnile vplivati na drugačne rezultate ter sklepe.

1.1 Identiteta

Koncept identitete lahko definiramo kot ponotranjeno predstavo o samem sebi in svojih lastnostih, ki se ustvari skozi za nas kulturno dostopne diskurze, iz katerih črpamo znanje za komunikacijo z drugimi. Je odgovor na vprašanje, kdo smo ali kdo želimo biti oziroma kako sami sebe definiramo po teh vprašanjih (Bentley, Peters, Haslam in Greenaway, 2019, str. 2). Posameznik identiteto oblikuje skozi prepletanje nešteto različnih niti – starost, etničnost, spolna usmerjenost, stopnja izobrazbe, poklic itd. Vse te niti plete skupaj v celoto na svoj edinstven način in tako se konstruira njegova identiteta (Burr, 2003, str. 106).

Iskanje identitete predstavlja pomembno problematiko današnjega časa. Ne glede na to ali se pogovarjamo o državljanstvu, etničnosti, religiji, kulturi ali spolu, identiteta predstavlja glavnega nosilca vsakdanjih pogovorov o tem, kdo smo in kako sami sebe opisujemo (Jackson in Hogg, 2010, str. 366–367). Kot enega izmed modernejših kaznivih dejanj lahko prepoznamo celo krajo identitete, kjer se posameznik identificira kot drug posameznik (Hoar, 2001, str. 1).

Izraz identiteta izvira iz latinske besede idem, kar v dobesednem prevodu pomeni isti (Ule, 2000, str. 3). Ker je koncept identitete danes torej zelo pogosta tematika raziskovanja in raznolikih debat, seveda lahko najdemo tudi nešteto različnih definicij. Škerbinek (2000, str. 11) ga na primer definira zelo na kratko in pravi, da je identiteta »sinteza vseh predstav o samem sebi v organizirano celoto«, medtem ko ga Hozjan (2006, str. 126) definira bolj podrobno in pravi, da je identiteta »neločljivo povezana s socialnimi interakcijami med ljudmi, z medsebojnimi pripisovanji, pričakovanji in vsakdanjimi dejavnostmi, v katerih posameznik oblikuje in doživlja svojo življenjsko zgodbo kot povezano in smiselno celoto«. Poljšak Škraban (2004, str. 19) pa identiteto definira kot oblikovanje samopodobe prek evalvacije preteklih in sedanjih lastnosti ter odločitev o tem, kakšna osebnost želimo postati v prihodnosti.

Webb (2017, str. 2) izpostavi tri glavne razloge, zakaj je koncept identitete danes tako pomembna tema. Prvič, ker je identiteta izredno vsestranski pojem, ki ga lahko pripišemo in ga morda tudi pripisujemo skoraj vsakemu pojavu. Drugič, ker nam je koncept identitete v oporo pri povezovanju različnih stopenj našega družbenega življenja, kot so na primer skupina, ekipa ali organizacija. In tretjič, ker nam identiteta omogoči definirati sebe in lastno vrednost v odnosu do drugih, kar nam prinaša smisel obstoja (Webb, 2017, str. 2). Poljšak Škraban (2004, str. 22) govori o podobnih razlogih in trdi, da posameznik konstantno išče ravnovesje

med osebno in družbeno samopodobo – tako prek identitete vzpostavlja nujno kritično distanco do socialne vloge ter postane zmožen, da zahteve te vloge usklajuje s svojimi individualnimi zahtevami. Dodaja, da posameznik le tako lahko v družbi eksistira kot osebnost oziroma kot družbeni subjekt (Poljšak Škraban, 2004, str. 22).

Takšno razumevanje pojavov, samega sebe in sveta okoli nas sovpada s paradigmo socialnega konstrukcionizma, kjer je glavno vodilo predpostavka, da je naša resničnost družbeno konstruirana in se ohranja kot tudi oblikuje s pomočjo pripovedi oziroma dialoga (Šugman Bohinc, 2010, str. 59). Ugotavljam, da ta paradigma služi kot priročno temeljno izhodišče za razumevanje in raziskovanje tako na področju koncepta identitete kot tudi na področju socialnodelovne stroke.

Pojem identiteta se pogosto enači s pojmom identifikacija, vendar obstajajo razlike med njima, ki jih je pomembno razumeti, kadar želimo govoriti o prvem ali drugem. Identiteta se namreč nanaša na celostne, prepoznavne in bolj kot ne trajne lastnosti akterjev, identifikacija pa se nanaša na samoopredelitev akterjev prek teh lastnosti (Jackson in Hogg, 2010, str. 354). Leary in Tangney (2003, str. 3) trdita, da je identiteta lahko obravnavana kot oznaka ali nalepka in identifikacija kot proces razvrščanja teh oznak oziroma nalepk. Tako lahko koncept identitete razumemo kot relacijski in kontekstualen, koncept identifikacije pa kot procesen (Leary in Tangney, 2003, str. 4). Ugotavljam, da sta pojma med seboj hkrati trdno povezana in je posledično skoraj nemogoče raziskovati enega, ne da bi se dotaknili drugega.

Razumevanje koncepta identitete v tem diplomskem delu bo torej temeljilo na dejstvu, da se identiteta socialno konstruira in spreminja oziroma nadgrajuje prek ponavljajočega se procesa identifikacije z akterji iz zunanjega okolja. Sledila bom zgornjim definicijam in jih umestila v podrobnejše okvirje poklicnega oziroma strokovnega udejstvovanja in socialnega dela. Kot bom prikazala v nadaljevanju, mi bodo te definicije služile kot opora pri kritičnem vrednotenju in nadaljnjem razčlenjevanju koncepta strokovne identitete v socialnem delu.

1.2 Strokovna identiteta

Pojem strokovna identiteta zajema definicijo samega sebe kot pripadnika določene stroke, specifičnih strokovnih vrednot in odnosa v povezavi do drugih strok. Tako opredelimo, kaj so

naše osrednje prepoznavne in trajne strokovne kvalitete, ki nas naredijo edinstvene in tako ločujejo od drugih strokovnjakov (Webb, 2017, str. 5).

V slovenskem jeziku se za ta pojem pogosto uporabljata tudi izraza poklicna ali profesionalna identiteta, vendar ugotavljam, da je za potrebe moje raziskave izraz strokovna identiteta najprimernejši. Ta se namreč predvidoma od preostalih dveh izrazov pomensko razlikuje, saj ne izključuje populacije posameznikov, ki uradno še nimajo poklicnega statusa oziroma še niso pridobili uradnega naziva strokovnjaka ali profesionalca, kot so na primer študentje, prostovoljci ali pripravniki.

Literatura na temo strokovne identitete vedno znova prikazuje kontekstualno in spreminjajočo se naravo tega koncepta oziroma njegovo kompleksno dinamiko vzpostavljanja in vzdrževanja. Biti strokovnjak ali del določene stroke namreč predpostavlja kontekst, znotraj katerega najdemo specifične vrednote, znanje in diskurze, ki so značilni za to delovno področje in se odražajo v poklicnem udejstvovanju ter medsebojnem sodelovanju zaposlenih (Ibarra in Barbulescu, 2010, str. 137). Poleg posameznikovih osebnih značilnosti, ki jih pripisuje sam sebi in jih konstantno nadgrajuje, vzrok za kompleksnost tega področja leži tudi v hitrih spremembah na področju organizacijskega, delovnega in poklicnega življenja v današnjem času (Bentley, Peters, Haslam in Greenaway, 2019, str. 1–3). Dent in Whitehead (2002, str. 19–38) trdita, da imajo pri tem močan vpliv tudi širše spremembe na ekonomskem in političnem področju v smislu novodobnih tehnoloških napredkov ali zaostrovanja razmer na trgu dela.

Veliko strokovnjakov zaradi zgornjih dejstev poudarja, da se strokovna identiteta vedno znova (pre)oblikuje znotraj začasnih, minljivih delovnih okoliščin, kar nas pripelje do spoznanja, da nikoli ni dokončno stabilna in je zato ne moremo obravnavati kot zaključeno celoto (Nuttman-Shwartz, 2017, str. 1–2).

1.2.1 Razvoj strokovne identitete

Razvoj vsake strokovne oziroma poklicne poti posameznika vključuje večkratno (pre)oblikovanje strokovne identitete, pa naj gre za zaključek izobraževanja, napredovanje v službi ali proces prehoda z enega strokovnega področja na drugo. Vedno, ko posameznik zamenja vlogo na svoji poklicni poti, se sproži proces rekonstrukcije strokovne identitete

(Bentley, Peters, Haslam in Greenaway, 2019, str. 2). Razvoj strokovne identitete zato velja za izredno kompleksnega, saj vključuje nešteto različnih dejavnikov, ki so hkrati spremenljivi.

Strokovna socializacija je zelo pogosto izpostavljena kot ključni dejavnik pri razvoju strokovne identitete. Ta koncept lahko definiramo kot proces, po katerem posameznik pridobiva in razvija tako lastnosti kot tudi sposobnosti, ki so pomembne za opravljanje dela v določeni strokovni sferi. Poteka v interakciji med posameznikom in institucijo ali v medinstitucionalni interakciji. Posamezniku je tako omogočena družbena umestitev na področju določene stroke oziroma poklica, kjer razvija svoj socialni značaj, sprejema kulturne vrednote, modele in lastnosti ter pridobiva navade, spretnosti in odnose, ki so pomembni za opravljanje takšnega dela (Hozjan, 2006, str. 130).

Muršak (2012, str. 75) pravi, da posameznik svojo strokovno identiteto (pre)oblikuje v procesu poklicne oziroma strokovne socializacije, ki se začne v obdobju strokovnega izobraževanja in traja, vse dokler se poklicna pot posameznika ne zaključi. Ves ta čas se prek identifikacije s pomembnimi drugimi in z obstoječimi referenčnimi družbenimi skupinami, v katere se posameznik vključuje, oblikuje odnos do dela in doživljanje sebe v odnosu do dela (Muršak 2012, str. 75).

Na proces razvoja strokovne identitete posameznika pa sicer vpliva veliko raznolikih dejavnikov in strokovnjaki, ki se ukvarjajo s tem področjem, tem dejavnikom pripisujejo različne stopnje pomembnosti. Larson (1977) je kot najpomembnejši dejavnik predstavil skupno strokovno znanje, medtem ko je Ibarra (1999) največ pozornosti namenila strokovni socializaciji in opazovanju oziroma interakciji z drugimi strokovnjaki z določenega področja. Muršak (2012, str. 75–76) se s slednjim strinja in pravi, da ima največji pomen v celotnem procesu delovna skupina, v kateri posameznik dela, saj mu daje povratne informacije o njegovem delu in omogoča, da se posameznik identificira z njenimi člani. Dodaja še, da delovna skupina na posameznika zato ne vpliva le s svojo kulturo, temveč tudi z določanjem njegovega položaja v skupini oziroma kakšna je njegova podoba v očeh drugih (Muršak, 2012, str. 75–76).

Siobhan (2014, str. 14) na proces razvoja strokovne identitete pogleda malce širše in pravi, se strokovna identiteta razvije in vzdržuje prek vzpostavljanja osrednjih institucij določene stroke, ki ustvarjajo občutek pripadnosti skupnosti strokovnjakov in ki dosegajo širšo javnost. Te

institucije naj bi torej skrbele za vzdrževanje skupnih vrednot, kompetenc, strokovne samopodobe in povezanost strokovnjakov kot tudi za javni ugled. Podobno pišejo tudi Ashforth, Harrison in Corley (2008, str. 366) ter trdijo, da je organizacijski oziroma institucionalni kontekst najpomembnejši pri vzpostavljanju temeljev strokovne identitete, saj naj bi prinesel občutek pripadnosti in navezanosti.

Bentley, Peters, Haslam in Greenaway (2019) so za raziskovanje konstrukcije strokovne identitete spet vzeli še širši kontekst in se osredotočili na vpliv večkratnih identitet, kjer so prišli do spoznanja, da je izredno pomemben dejavnik v tem procesu interdisciplinarno sodelovanje. Ugotovili so namreč, da imajo tisti posamezniki, ki pogosteje sodelujejo s strokovnjaki z drugih področij, trdnejšo predstavo o tem, kdo so in kaj so njihove prednostne kompetence ter vrednote oziroma imajo bolj konsistentno oblikovano strokovno identiteto (Bentley, Peters, Haslam in Greenaway, 2019, str. 9).

Ugotavljam, da je vsem tem avtorjem kljub različnim poudarkom skupno dejstvo, da strokovno identiteto razumejo kot ne le individualno, temveč tudi družbeno konstruirano. Tako lahko trdim, da nobena izmed njihovih ugotovitev ni nepomembna, ampak skupaj tvorijo pomembno celoto. Razvoj strokovne identitete torej predstavlja izredno kompleksno področje, kjer pomembno vlogo igrajo osebne značilnosti, strokovna socializacija, organizacijski in delovni kontekst, izobraževanje, javno mnenje in mnogi drugi dejavniki, ki se skozi čas pridružujejo ali odstranijo, hkrati pa konstantno spreminjajo (Webb, 2017, str. 1–15).

1.2.2 Pomen strokovne identitete

Ashforth in Mael (1989, str. 21) sta opredelila tri glavne oziroma temeljne atribute strokovne identitete. Prvi je občutek posebnosti ali zmožnost razlikovanja v nasprotju s primerljivimi drugimi strokami oziroma poklici prek specifičnih strokovnih vrednot in kompetenc. Drugi je občutek prestiža v smislu pridobljenega strokovnega statusa, javnega ugleda in zaslug. Tretji pa je povezan s prvim in ga imenujeta občutek pripadnosti v primerjavi s skupinami ali posamezniki, ki niso del stroke – takšne primerjave naj bi namreč še dodatno okrepile oziroma poudarile občutek posebnosti (Ashforth in Mael, 1989, str. 21). Ti atributi posamezniku torej prinesejo občutek edinstvenosti in pomembnosti v strokovni sferi ter mu tako dajo smisel za poklicno oziroma strokovno udejstvovanje.

Obodaru (2012, str. 36) pravi, da karierne oziroma poklicne poti posameznikov lahko razumemo kot konstantno nadgradnjo strokovne identitete ali napredovanje med različnimi vlogami – kdo smo bili v preteklosti, kdo smo sedaj in kdo bomo postali v prihodnosti. Te vloge vplivajo na posameznikove nadaljnje odločitve glede poklicne poti, saj vedno znova stremi k temu, da postane to, kar si želi biti v prihodnosti. V praksi naj bi zato bolj trdna in jasna predstava o tem, kdo bomo postali v prihodnosti, prinesla višjo stopnjo delovne motivacije in proaktivne strokovne drže, s tem pa večjo poklicno uspešnost oziroma hitrejše napredovanje na karierni poti (Bentley, Peters, Haslam in Greenaway, 2019, str. 2).

Na drugi strani pa Škerbinek (2000, str. 12) poudarja, da obstajajo tudi slabe plati oziroma pasti strokovne identitete. Če na primer svojo strokovno identiteto gradimo predvsem ali zgolj na temeljih poklicnega oziroma strokovnega uspeha, obstaja nevarnost, da že ob najmanjšem neuspehu postanemo depresivni in se nam tako posledično ustvarjena identiteta začne rušiti. Ravno zaradi takšnih nevarnosti je izrednega pomena, da razvoj strokovne identitete razumemo kot kontekstualen in nedokončen proces ter vanj vlagamo tudi razvojno-dinamične komponente. Če posameznik ostane na določeni stopnji razvoja, je negativna posledica zanj lahko, da se na trgu dela slabo znajde. Pomembno je torej, da smo odprti za nadgradnjo svoje strokovne identitete in se na primer redno izobražujemo, iščemo vedno nove priložnosti za želene spremembe ter ohranjamo redne medsebojne odnose znotraj strokovne sfere (Medveš in Muršak, 1993, str. 265).

Ugotavljam, da (pre)oblikovanje strokovne identitete torej lahko pomembno vpliva na izid celotne poklicne poti posameznikov – trdnejša ko je strokovna identiteta, uspešnejša bo poklicna pot in obratno. Pomen strokovne identitete zato še zdaleč ni zanemarljiv in njeno pomanjkanje lahko posameznikom kot tudi celotni stroki prinese trajne negativne posledice, kot so na primer pomanjkanje razvoja, smiselnosti udejstvovanja ali javnega ugleda.

1.3 Strokovna identiteta v socialnem delu

V socialnem delu je strokovna identiteta samopodoba socialnih delavk kot pripadnic stroke socialnega dela, ki temelji na njihovih lastnostih, prepričanju in delovnih oziroma strokovnih izkušnjah ali drugače povedano, kako socialne delavke same sebe definirajo kot socialne delavke (Webb, 2017, str. 1–15). Nekateri avtorji koncept strokovne identitete za socialno delo definirajo tudi kot ponotranjenje znanja, kompetenc, strokovnih norm, vedenja, vrednot in

poslanstva stroke socialnega dela ter kot razvoj predanosti socialnemu delu na mikro, mezo in makro ravni praktičnega udejstvovanja s poudarkom v smeri zagotavljanja socialne pravičnosti oziroma enakopravnosti (glej npr. Bogo, Raphael in Roberts, 1993; Adams, Hean, Sturgis in Macleod, 2006). Tseng (2011, str. 374) pravi, da se proces oblikovanja strokovne identitete v socialnem delu začne z razvojem in pridobivanjem znanja in kompetenc za opravljanje socialnega dela ter nadaljuje z razumevanjem stroke skozi posameznikove lastne temeljne vrednote in prepričanja, katere nato poveže oziroma spoji v celoto s temeljnimi vrednotami stroke. Tako nastane posameznikova strokovna identiteta, po kateri se na edinstven način definira kot del stroke socialnega dela.

Posebnost ali morda bolje rečeno izjemnost socialno delovne stroke je, da ni omejena na določeno populacijo ali okolje, ampak temelji na celostnem pristopu pomoči in podpore, ki presega omejitve zgolj na določeno sfero posameznikovega življenja, hkrati pa zahteva povezovanje vseh njegovih elementov za doseganje želenih izidov. Tako lahko pripadnike socialnodelovne stroke najdemo v mnogih institucijah, z raznolikimi delovnimi nalogami – centri za socialno delo, bolnišnice, osnovne šole, vrtci, domovi za stare in drugi varstveni zavodi, varne hiše, nevladne organizacije itd. Čeprav to posebnost razumemo kot prednost socialnega dela, ravno ta hkrati prispeva k pomanjkanju skupnih prepoznavnih lastnosti stroke ali njenih temeljnih značilnosti, tako na strokovni kot na laični ravni (Loseke in Cahill, 1986, str. 255).

Problematika pomanjkanja prepoznavnih značilnosti poklica oziroma stroke in hkrati tudi dejstvo, da se strokovnjaki socialnega dela pogosto navezujejo na raziskave in teoretično znanje drugih sorodnih strok, kar posledično otežuje razločevanje meja med slednjimi in socialnodelovno stroko, ključno prispevata k neuspešnosti oblikovanja konsistentne in splošne definicije oziroma identitete stroke socialnega dela, posledično pa se zato tudi pripadniki stroke soočajo z ovirami v procesu oblikovanja lastne strokovne identitete (glej npr. Gilbert, 1977; Higgins, 2016). Moorhead, Boetto in Bell (2014, str. 188) poudarjajo, da je strokovna identiteta nujno potrebna za preživetje in razvoj stroke socialnega dela, saj prinaša legitimnost znotraj znanstvene oziroma strokovne sfere in omogoča njenim pripadnikom doseči svoje strokovno poslanstvo v družbi.

Aktualnejše raziskave (glej npr. Weiss, Gal in Cnann, 2004; Sha, Wong, Lou, Pearson in Gu, 2012; Wiles, 2017; Beddoe, Staniforth in Fouche, 2019) so pokazale, da poleg problematike

pomanjkanja prepoznavnih temeljnih značilnosti stroke in njenim oteženim razmejevanjem od drugih sorodnih strok ključno oviro pri vzpostavljanju strokovne identitete predstavlja tudi vpliv nacionalnega, socialnega in političnega konteksta. Izkazalo se je namreč, da se stroka socialnega dela pogosto sooča z grožnjami strokovne neuravnovešenosti v javnem sektorju, slabimi razmerami za zaposlitev na trgu dela in negativnim javnim ugledom. Ker se strokovna identiteta v veliki meri oblikuje in spreminja oziroma preoblikuje na podlagi vpliva zunanjih okoliščin, lahko te okoliščine označimo za izredno neugodne. Predvsem je v ospredju problematika vpliva negativnega kot tudi neupravičenega javnega ugleda, saj dlje trajajoča izpostavljenost negativnim sporočilom iz okolja povzroči, da posameznik razvije negativno samopodobo oziroma strokovno identiteto (Beddoe, Staniforth in Fouche, 2019, str. 542).

Potreba po raziskovanju področja strokovne identitete v socialnem delu je torej trenutno prepoznana kot ena izmed ključnih rešitev za nadaljnji razvoj in utrjevanje socialno delovne stroke. Mnogo strokovnjakov iz različnih koncev sveta se je zato že lotilo raziskovanja v to smer in se ob tem v veliki meri usmerilo v raziskovanje razvoja strokovne identitete pri študentkah socialnega dela (glej npr. Shlomo, Levy in Itzhaky, 2012; Wheeler, 2017; Holter, 2018; Moorhead, 2019), saj se prične oblikovati ravno med študijem, in v raziskovanje strokovne identitete socialnih delavk v odnosu do drugih strok, kar predstavlja eno izmed pomembnejših komponent konstrukcije strokovne identitete (glej npr. Beddoe, 2011; Oliver, 2013; Hobbs in Evans, 2017; Levesque, Negura, Gaucher in Molgat, 2019).

Divergenca v povezavi s strokovno identiteto v socialnem delu sicer sega že daleč v preteklost, vse do začetka ustanovitve prvih zavetišč in dobrodelnih organizacij, kjer se je poklic socialnega dela tudi začel razvijati iz primarno prostovoljnega dela. Takrat se je odprla debata glede vloge stroke socialnega dela v družbi in lahko bi rekli, da se ta debata nikoli ni zares zaključila (Holter, 2018, str. 2). Gre torej za problem stroke socialnega dela na globalni ravni, saj na to problematiko že vrsto let opozarjajo številni socialnodelovni strokovnjaki iz različnih koncev sveta.

1.3.1 Strokovna identiteta socialnega dela v Sloveniji

Kot opisano že v prejšnjem poglavju, je strokovna identiteta v socialnem delu problematika globalne razsežnosti. Slovenija nikakor ni izjema na tem področju, vendar pa je vseeno

smiselno izpostaviti nekaj pomembnejših ugotovitev, do katerih so ob raziskovanju te tematike prišli različni strokovnjaki pri nas.

Da so predstave o socialnem delu v Sloveniji precej zamegljene in le redko pozitivne, je znano že več desetletij. Rapoša Tajnšek je leta 1996 objavila članek, v katerem podrobno raziskuje to problematiko. V njem je opisala, kaj vse prispeva k nastajanju in ohranjanju negativnih stereotipov o socialnem delu v javnosti, kako povečati njegov ugled v družbi in zmanjšati nerazumevanje ter nenaklonjenost javnosti. Ob tem se je ukvarjala tudi z vprašanjem, kaj lahko socialne delavke storijo, da bi se spremenilo zakoreninjene predstave, po katerih je socialno delo sinonim za birokratsko, neučinkovito, nekoristno in nehumano obravnavanje življenjskih težav in stiske. Kot opisuje avtorica, se o socialnem delu pravzaprav največ piše ob posameznih tragičnih primerih, ki pretresejo javnost in katere vedno spremljajo pomisleki in očitki na račun strokovnosti ter učinkovitosti stroke socialnega dela. Socialne delavke v očeh javnosti »odvzemajo otroke staršem«, »razvajajo prestopnike in zasvojence z alkoholom ali drogami«, »pošiljajo stare ljudi v socialne zavode« in podobno. Javnost pa ob tem ne pomisli, da socialno delo svoje varstvene in nadzorne funkcije opravlja s pooblastilom družbe, še manj pa jo zanimajo strokovne dileme in osebne človeške stiske, s katerimi se ob vsakem posegu v osebno in družinsko situacijo ubadajo zaposleni v socialnodelovni stroki (Rapoša Tajnšek, 1996).

Drugi sklop razlogov za nizek ugled in vrednotenje socialnega dela, ki ga opiše Rapoša Tajnšek (1996), je povezan z organizacijskimi okviri, v katerih so zaposlene socialne delavke. Socialno delo namreč pogosto gostuje oziroma je sekundarna dejavnost v organizacijah, kot so na primer bolnišnice in šole. V teh organizacijah, ki imajo specifične cilje in so vključene v druge sisteme, je socialno delo v manjšini in hierarhično podrejeno strokovnjakom primarnega področja, kar pogosto daje vtis, da je manj pomembno od drugih strok. Večina socialnih delavk pa je zaposlena v javnem sektorju, kar je že samo na sebi vir latentnih napetosti. Kot državne uslužbenke nimajo zadostne avtonomije in je njihovo delo podvrženo administrativnim omejitvam, ki se hitro sprevržejo v birokratsko prakso (Rapoša Tajnšek, 1996).

Gorjup (2017) v svojem članku dve desetletji kasneje piše o skoraj nespremenjenem stanju in ugotavlja, da socialne delavke brez ustrezne strokovne samozavesti in identitete ne bodo mogle doseči sprememb, ki si jih želijo, oziroma se stroka ne bo mogla razvijati naprej, zato se morajo nujno med seboj povezati in pridobiti tudi podporo osrednjih strokovnih institucij socialnega

dela, kot so na primer Fakulteta za socialno delo, Socialna zbornica Slovenije in centri za socialno delo.

Prek različnih aktualnejših slovenskih raziskav (glej npr. Rape Žiberna, 2010; Sobočan, 2013; Rape Žiberna, 2019), opravljenih med zaposlenimi v socialnodelovni praksi, se je prav tako izkazalo, da o tem, kaj je strokovna identiteta socialnih delavk, ne obstaja splošen konsenz in da jih veliko čuti potrebo, da bi se tak konsenz vzpostavil, saj bi s tem pridobili večjo legitimnost in kredibilnost pri opravljanju svojega dela, tako znotraj lastne stroke kot v sodelovanju z drugimi strokami. Ob tem pa je bilo velikokrat izpostavljeno ravno to, da bi oblikovanje strokovne identitete že med izobraževanjem na fakulteti lahko bistveno pripomoglo k izboljšanju strokovne samopodobe.

Ugotavljam, da se torej tudi stroka socialnega dela v Sloveniji na področju strokovne identitete sooča z bolj kot ne identičnimi težavami kot v tujini. V zgornjih zapisih lahko prepoznamo tako problematiko pomanjkanja prepoznavnosti temeljnih značilnosti stroke in njeno oteženo razmejevanje od drugih sorodnih strok kot tudi vpliv neuravnovešenosti v javnem sektorju, slabih zaposlitvenih možnosti na trgu dela in izredno negativnega javnega ugleda. Gre za težke probleme, na katere se mora stroka socialnega dela odzvati in intenzivno iskati rešitve.

1.4 Strokovna identiteta v času socialno delovnega izobraževanja

V zadnjem času se vse več pozornosti pri raziskovanju strokovne identitete v socialnem delu posveča razvoju strokovne identitete pri študentkah socialnega dela, saj se ta prične oblikovati ravno med študijem, ko se posamezniki pričnejo spoznavati z znanjem, kompetencami, strokovnimi normami, vedenjem, vrednotami in poslanstvom stroke socialnega dela (Tseng, 2011, str. 374). Kot opisano že v zgornjih poglavjih, se stroka socialnega dela sooča s hudimi ovirami na tem področju in pomanjkanje konsenza kot tudi nezmožnost artikulacije vloge stroke nedvomno vplivata na proces razvoja strokovne identitete pri študentkah socialnega dela (Pullen Sansfaçon in Crete, 2016, str. 775).

Razvoj konsistentne strokovne identitete med socialnodelovnim izobraževanjem je izrednega pomena, saj študentkam zagotovi samozavestni vstop na trg dela z ozaveščenostjo in predanostjo poslanstvu, vrednotam in kompetencam stroke socialnega dela (Holter, 2018, str. 21). Včasih je bila to dokaj neraziskana tematika, saj je razvoj strokovne identitete med

študijem veljal za samoumevnega. Danes razumemo, da ni tako, in vse več avtorjev prek raziskav razvija predloge za izboljšavo izobraževalnega procesa, ki bo študentke bolje seznanil z ovirami, s katerimi se socialne delavke soočajo v razvoju strokovne identitete, in jih pripravil nanje.

V tem poglavju bom z rezultati različnih raziskav predstavila dejavnike, ki so se do sedaj izkazali za ključne pri oblikovanju strokovne identitete študentk socialnega dela.

1.4.1 Razvoj strokovne identitete študentk socialnega dela

Raziskovanje razvoja strokovne identitete v času izobraževanja med študentkami socialnega dela je v zadnjih desetletjih vse bolj pogosto, različni strokovnjaki pa se ob tem osredotočajo na raznolike vidike oziroma dejavnike znotraj tega procesa. Adams, Hean, Sturgis in Macleod (2006) poudarjajo, da enega izmed ključnih dejavnikov razvoja strokovne identitete predstavlja opravljanje praktičnega usposabljanja v okviru izobraževanja, saj se študentke takrat srečajo s strokovno socializacijo znotraj institucionalnega konteksta in tako lahko pričnejo usklajevati idealizirano in realizirano pojmovanje opravljanja dela. Ugotavljajo tudi, da so minimalni pogoji za takšen uspešen proces opravljanja praktičnega udejstvovanja študentk strukturirana in kontinuirana refleksija opravljenega dela in učenja ter korektni strokovni mentorji, ki jih spremljajo in jim predstavljajo vzor (Adams, Hean, Sturgis in Macleod, 2006, str. 64–66). Shlomo, Levy in Itzhaky (2012) so področje praktičnega usposabljanja še podrobneje raziskali in dodali, da je zadovoljstvo s supervizijo med praktičnim usposabljanjem najpomembnejši dejavnik, ki direktno vpliva na proces oblikovanja strokovne identitete študentk. Avtorji so zato izpostavili potrebo po refleksivni in razvojno usmerjeni superviziji znotraj prakse v okviru izobraževanja ter hkrati ozaveščenosti profesorjev socialnega dela glede vseh zgoraj naštetih okoliščin v procesu oblikovanja načrta študija. Poleg tega so kot pomembnejše dejavnike za razvoj strokovne identitete študentk izpostavili še strokovno socializacijo, refleksivnost znotraj praktičnega udejstvovanja ter nespodbujajoč oziroma negativen vpliv nacionalnega, političnega in socialnega konteksta (Shlomo, Levy in Itzhaky, 2012, str. 250–252).

Avtor Higgins (2016) se je pri raziskovanju usmeril na širše področje organizacijskega konteksta in ugotovil, da so študentke ponotranjile javno predstavo socialnih delavk, ki obsega oznake od *zlobne, neumne* do *junakinje* (Higgins, 2016, str. 59). Študentke so izrazile raznolike načine razumevanja neskladnosti teh oznak med seboj in način, kako to vpliva na njihovo

ponotranjenje poslanstva socialnega dela. Avtor je ugotovil, da se strokovna identiteta študentk ključno razvije ravno prek razumevanja teh oznak oziroma javnega pogleda na stroko, in ko študentke te oznake reflektirajo v povezavi s kompetencami, poslanstvom, znanjem in vrednotami socialnega dela (Higgins, 2016, str. 62). Tudi avtorico Wiles (2017) so zanimale percepcije študentk o strokovni identiteti v socialnem delu in spoznala je, da so študentke kot bistveno in edinstveno prednost socialnega dela enotno prepoznale celosten pristop in visoko pomembnost pripisale tudi ozaveščanju in usklajevanju osebnih vrednot z vrednotami stroke socialnega dela, čeprav so se soočale s težavami ob definiranju strokovne identitete. Avtorica je tako ugotovila, da študentke socialnega dela potrebujejo strukturiran in skrbno načrtovan pristop k razvoju strokovne identitete, saj ta proces vidi kot nujno potreben za zmožnost razumevanja različnih družbenih in organizacijskih kontekstov ter dosega poslanstva socialnodelovne stroke (Wiles, 2017, str. 357). Holter (2018) je prav tako raziskovala percepcijo študentk in ob tem prišla do podobnih spoznanj kot Wiles (2017). Avtorica poudari potrebo po razvojno usmerjenem izobraževanju, predvsem med praktičnim usposabljanjem, in trdi, da se na ta način stimulira strokovna socializacija študentk, kjer razvijajo svoje strokovne kompetence, vrednote in poslanstvo kot bodoče socialne delavke (Holter, 2018, str. 18–45).

Campanini, Frost in Hojer (2012) so se usmerili v raziskovanje znotraj še bolj obsežnega konteksta in raziskovali, kako na razvoj strokovne identitete študentk vplivajo različni nacionalni konteksti s poudarkom na političnih, ekonomskih in družbenih percepcijah. Ugotovili so, da nacionalni kontekst bistveno vpliva na percepcijo in razvoj strokovne identitete študentk, saj ima stroka socialnega dela v različnih državah drugačen status oziroma raznolike stopnje stabilnosti, kar posledično vpliva na njihove delovne razmere in celotno karierno pot (Campanini, Frost in Hojer, 2012, str. 44). Moorhead, Boetto in Bell (2014) so prav tako raziskovali vpliv nacionalnega konteksta, vendar s poudarkom na vplivu izkušenj študentk z različnimi političnimi in družbenimi konteksti ter raznolikimi družbenimi skupinami. Ugotovili so, da te izkušnje študentkam prinesejo višjo stopnjo razvitih kompetenc, razumevanja osebnih in strokovnih vrednot, razumevanja dela z ranljivimi skupinami ter strokovne samozavesti kot tudi predanosti stroki socialnega dela. Avtorji zato predlagajo, da mora program izobraževanja v socialnem delu nujno vsebovati strokovno socializacijo študentov znotraj lokalnega, nacionalnega in političnega konteksta (Moorhead, Boetto in Bell, 2014, str. 186).

Medtem ko so zgoraj navedeni avtorji razvoj strokovne identitete pri študentkah socialnega dela raziskovali znotraj specifičnih kontekstov oziroma s poudarki na zgolj določenih dejavnikih, pa je avtorica Wheeler (2017) uporabila bolj celosten pristop pri raziskovanju in identificirala štiri ključne dejavnike. Prvi dejavnik predstavljajo izkušnje neposrednega dela z uporabniki, ki študentkam prinese samozavest v uporabi strokovnih kompetenc in prepoznavanje prispevka celostnega pristopa socialnega dela (Wheeler, 2017, str. 185). Drugi dejavnik predstavlja prostor za neformalno refleksivnost, znotraj katerega lahko študentke razglabljajo o strokovni identiteti, in še posebej izpostavi medsebojno komunikacijo z vrstniki. Neformalen prostor namreč študentkam predstavlja določeno varnost oziroma svobodo izražanja, ki je v formalnih odnosih načeloma ne občutijo in jim posledično omogoča podrobnejše raziskovanje njihovih izkušenj ter kako so te vplivale na razvoj njihove strokovne identitete. Takšni odnosi naj bi tako študentkam pomagali pri vzpostavljanju odpornosti in pozitivne samopodobe (Wheeler, 2017, str. 187). Tretji dejavnik predstavlja razvoj recipročnega odnosa med študentkami in njihovimi mentoricami med praktičnim usposabljanjem. Študentke so ta dejavnik opisale kot izredno pomembnega za razvoj strokovne identitete, kadar so se z mentoricami lahko poistovetile in povezale skozi skupne vrednote, izkušnje, motivacijo in podobnimi političnimi stališči znotraj teoretičnih perspektiv stroke (Wheeler, 2017, str. 188). Zadnji ključni dejavnik pa predstavlja organizacijski kontekst, znotraj katerega poteka strokovna socializacija študentk. Avtorica ob tem poudarja, da je tudi interakcija s strokovnjaki drugih strok zelo pomembna, saj je študentkam prek primerjave njihovega znanja in kompetenc s socialnodelovnimi omogočeno lažje prepoznavanje lastnih edinstvenih strokovnih sposobnosti (Wheeler, 2017, str. 189).

Ugotavljam, da različni avtorji s celega sveta vedno znova prihajajo do podobnih ugotovitev pri raziskovanju strokovne identitete študentk socialnega dela. Kljub raznolikim poudarkom so njihova izhodišča kot tudi zaključna razmišljanja skladna in tako lahko trdim, da so vse njihove ugotovitve pomembne oziroma enakovredno uporabne. V Sloveniji se takšnega raziskovanja znotraj stroke socialnega dela do moje raziskave še nihče ni lotil in za zdaj to zato ostaja le pomemben cilj za prihodnost.

1.4.2 Ključni dejavniki za razvoj strokovne identitete študentk

Kot že omenjeno, razvoj strokovne identitete predstavlja izredno kompleksno področje, kjer pomembno vlogo igra nešteto različnih dejavnikov, ki se skozi čas pridružujejo ali odstranijo,

hkrati pa konstantno spreminjajo (Webb, 2017, str. 1–15). Ti dejavniki so načeloma kontekstualno pogojeni, zato moramo ob raziskovanju njihove prisotnosti ali vpliva vedno upoštevati tudi kontekst, znotraj katerega pridobivamo empirično gradivo (Tseng, 2011, str. 375). Kontekst izobraževanja za socialno delo se je med drugimi do sedaj izkazal za izredno pomembnega, saj se proces oblikovanja strokovne identitete prične ravno v tem obdobju in je zato ključno, da se posameznikom zagotovi primerna podpora znotraj izobraževalnega programa (Holter, 2018, str. 20).

Prek raziskav, opisanih v prejšnjem poglavju, sem identificirala ključne dejavnike, ki vplivajo in omogočajo kvaliteten, kontinuiran razvoj strokovne identitete študentk socialnega dela znotraj izobraževalnega konteksta:

- izkušnje vodenega praktičnega usposabljanja v okviru izobraževanja (Adams, Hean, Sturgis in Macleod, 2006),
- izkušnje spoznavanja in ozaveščanja znanja, kompetenc, vrednot in poslanstva socialnega dela med izobraževanjem (Holter, 2018),
- izkušnje recipročnega odnosa študentk z mentoricami med praktičnim usposabljanjem (Wheeler, 2017),
- izkušnje refleksivne, razvojno usmerjene supervizije in intervizije (Shlomo, Levy in Itzhaky, 2012),
- izkušnje neposrednega dela z uporabniki socialnega dela (Wheeler, 2017),
- strokovna socializacija znotraj organizacijskega, političnega in družbenega konteksta (Moorhead, Boetto in Bell, 2014),
- izkušnje različnih organizacijskih kontekstov oziroma interakcije s strokovnjaki drugih področij (Wheeler, 2017),
- izkušnje razumevanja javnega pogleda na stroko in njihove refleksije v povezavi s kompetencami, poslanstvom, znanjem in vrednotami socialnega dela (Higgins, 2016),
- izkušnje prostora za neformalno refleksivnost študentk z vrstniki (Wheeler, 2017).

Ti dejavniki mi bodo ob lastnem raziskovanju služili kot ključna opora, prek katere bom raziskovala razumevanje strokovne identitete pri študentkah socialnega dela.

2 FORMULACIJA PROBLEMA

V Sloveniji se je po različnih raziskavah (glej npr. Rape Žiberna, 2010; Sobočan, 2013; Rape Žiberna, 2019), opravljenih med zaposlenimi v socialnodelovni praksi, izkazalo, da o tem, kaj je strokovna identiteta socialnih delavk, ne obstaja splošni konsenz in da veliko izmed njih čuti potrebo, da bi se tak konsenz vzpostavil, saj bi s tem pridobili večjo legitimnost in kredibilnost pri opravljanju svojega dela, tako znotraj lastne stroke kot v sodelovanju z drugimi strokami. Ob tem je bilo velikokrat izpostavljeno, da bi oblikovanje strokovne identitete že med izobraževanjem na fakulteti lahko pripomoglo k izboljšanju strokovne samopodobe.

Te ugotovitve so me spodbudile, da se lotim raziskovanja v smeri te tematike. Ker so v tujini kot enega izmed pomembnejših raziskovalnih kontekstov strokovne identitete v socialnem delu prepoznali obdobje izobraževanja, sem se usmerila na to področje. Odločila sem se, da bom koncept strokovne identitete v socialnem delu raziskovala med študentkami dodiplomskega študija socialnega dela, ki v letošnjem študijskem letu (2020/21) obiskujejo 4. letnik. Moja izbira temelji na dejstvu, da je prav v zadnjem letniku dodiplomskega študija najbolj verjetno, da bi študentke že imele izoblikovano predstavo o strokovni identiteti oziroma temelje zanjo, in se mi zato zdi smiselno, da se osredotočim zgolj nanje.

V raziskavi sem se usmerila v raziskovanje, kako oziroma ali so študentke socialnega dela ozavestile svojo strokovno identiteto v procesu dodiplomskega študija ter ali so seznanjene s pomenom njenega oblikovanja. Zanimalo me je tudi, katerim dejavnikom v tem procesu študentke pripisujejo ključne vloge in zakaj. Moj namen je bil tako omogočiti vpogled v pomene in razumevanje koncepta strokovne identitete pri bodočih socialnih delavkah ter poiskati predloge in strategijo za krepitev strokovne identitete med bodočimi socialnimi delavkami, ki bi hkrati pripomogli tudi iskanju splošnega konsenza o strokovni identiteti v socialnem delu, po kakršnem zaposleni v tej stroki hrepenijo in si ga zaslužijo.

2.1 Raziskovalna vprašanja

Kako študentke socialnega dela razumejo koncept strokovne identitete?
Katere dejavnike študentke socialnega dela najpogosteje izpostavljajo kot ključne za oblikovanje strokovne identitete in zakaj?
Ali študentke socialnega dela čutijo potrebo po večjem ozaveščanju procesa pridobivanja strokovne identitete v socialnem delu med študijem in zakaj?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je glede na način pridobivanja gradiva empirična (Mesec, 2008, str. 84), saj sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo za znanstveno dokazovanje. Raziskava je glede na način pridobivanja podatkov tudi kvalitativna (Mesec, 2008, str. 85), ker pridobljeni podatki zajemajo zgolj besedne opise, ne pa tudi številčnih. Raziskava je glede na stopnjo spoznavanja eksplorativne oziroma poizvedovalne vrste (Mesec, 2008, str. 80), saj gre za uvod v raziskovanje še neznanega področja razumevanja strokovne identitete med študentkami socialnega dela, kako jo zaznavajo in kaj vidijo kot ključne dejavnike ob tem, ne pa tudi za proučevanje razlogov ter širših okoliščin za njihove zaznave in mnenja. Namen raziskave je tako odkriti in formulirati osnovne značilnosti pojmovanja strokovne identitete med študentkami ter ponuditi izhodišče za bolj poglobljeno raziskovanje tega področja.

3.2 Teme raziskovanja

Znotraj fokusnih skupin so bile raziskovane naslednje teme:

- definicija oziroma razumevanje strokovne identitete,
- pomen izobraževanja (študija) za oblikovanje strokovne identitete,
- pomen praktičnih izkušenj za oblikovanje strokovne identitete,
- pomen odnosa med mentoricami in študentkami za oblikovanje strokovne identitete,
- pomen medsebojne komunikacije in podpore vrstnikov za oblikovanje strokovne identitete,
- pomen nacionalnih, političnih in splošnih družbenih prepričanj za oblikovanje strokovne identitete.

3.3 Merski instrument

Merski instrument v tej raziskavi predstavlja polstrukturiran vprašalnik oziroma vodilo za intervju s šestimi smernicami, saj je metoda zbiranja podatkov spraševanje oziroma fokusna skupina. Smernice predstavljajo oporo za vodenje pogovora znotraj posamezne fokusne skupine. Po smernicah sem pridobila osnovne informacije, ki jih potrebujem od študentk, hkrati pa so mi služile tudi kot iztočnice za bolj temeljite in raznolike teme pogovora.

Smernice za fokusne skupine so na voljo v poglavju Priloge 9.1 na koncu diplomskega dela.

3.4 Populacija in vzorec

Populacijo v raziskavi predstavljajo vse študentke dodiplomskega študija na Fakulteti za socialno delo, ki so v študijskem letu 2020/21 redno vpisane v 4. letnik. Ker gre za relativno veliko populacijo, je za izvedbo raziskovanja potreben proces vzorčenja. Odločila sem se za uporabo neslučajnostnega in priročnega vzorca (Mesec, 2008, str. 153), saj sem enote izbrala, glede na lastno dostopnost, in tako vsaka enota, ki sestavlja populacijo, ni imela priložnosti sodelovanja.

Procesa vzorčenja sem se lotila na način, da sem na spletnem mediju Facebook v zasebni skupini vseh študentk 4. letnika Fakultete za socialno delo objavila prošnjo za sodelovanje študentk v fokusni skupini za potrebe moje diplomske naloge. Prijave sem zbirala od 21. do 24. aprila 2021 oziroma dokler nisem pridobila želenega števila udeleženk fokusnih skupin. Zadostno mero zasičenosti podatkov sem pridobila po izvedbi treh fokusnih skupin, kar pomeni, da je v moji raziskavi vse skupaj sodelovalo 12 enot populacije.

Izmed sodelujočih enot je bila samo ena oseba moškega spola, vse druge pa ženskega, kar se sorazmerno sklada z značilnostmi populacije, saj so med redno vpisanimi študentkami v 4. letniku zgolj tri osebe moškega spola. Udeleženke so prihajale iz modulov Socialno delo v delovnem okolju, Psihosocialna podpora in pomoč, Socialno delo z mladimi, Socialno delo s starimi in Socialna pravičnost in vključevanje.

3.5 Zbiranje empiričnega gradiva

Metodo zbiranja podatkov predstavlja fokusna skupina. Tako sem se odločila, ker raziskujem slabo poznan in še neraziskan pojav znotraj socialnodelovnega diskurza na Fakulteti za socialno delo in ima skupinski pogovor oziroma razprava to prednost, da deluje kot povečevalno steklo oziroma ojačevalec različnih pogledov in mnenj (Mesec, 2008, str. 234).

Ker je zbiranje empiričnega gradiva potekalo v času epidemije covida-19, ki zahteva vzdrževanje fizične razdalje med posamezniki iz različnih gospodinjstev kot tudi druge vrste omejitev gibanja (npr. na občine, regije, zaprtje šol in fakultet), sem proces pridobivanja podatkov prilagodila razmeram. Tri fokusne skupine zato niso bile izvedene v živo, temveč po spletni aplikaciji Zoom (Zoom, b.d.), ki omogoča kvalitetne videoklice na daljavo z večjim številom oseb. Izmed vseh možnih spletnih aplikacij te vrste sem izbrala Zoom zato, ker

študijski proces na Fakulteti za socialno delo v letu 2020/21 v celoti poteka po tej spletni aplikaciji in so študentke posledično najbolje seznanjene z njeno uporabo. Pri tem sem upoštevala tudi navodila avtorjev Lobe, Morgan in Hoffman (2020), ki so se v svojem članku specifično ukvarjali s potrebnimi prilagoditvami kvalitativnega raziskovanja v času omejitev zaradi epidemije covida-19. Tako sem udeleženkam štiri dni v naprej posredovala pisna navodila glede pogojev za izvedbo fokusne skupine, da so imele vse dovolj časa za primerno pripravo. Prosila sem jih, da si zagotovijo kvalitetno internetno povezavo, miren prostor brez distrakcij ter delujoča kamero in mikrofon. Na ta način sem poskrbela za nemoten potek srečanja brez tehničnih težav. Opozorila sem jih, naj imajo kamero in mikrofon prižgana ves čas srečanja, saj se bomo tako lahko najbolj približale pogovoru v živo. Ker je nadzorovanje skupinske dinamike in njeno vodenje na daljavo bistveno težje kot v živo, sem v vsako fokusno skupino vključila samo štiri osebe (Lobe, Morgan in Hoffman, 2020, str. 1–3). Vsem udeleženkam fokusne skupine sem dva dni pred izvedbo posredovala tudi spletno povezavo in Zoom kodo za prihajajoče srečanje.

Dogovarjanje za termine vseh treh fokusnih skupin je potekalo po socialnih omrežjih. Zbiranje podatkov je potekalo od 28. aprila do 5. maja 2021. Fokusne skupine so vse trajale približno eno uro in 10 do 20 minut. Pred začetkom vsake izvedbe sem udeleženkam opisala potek dela fokusnih skupin in njihov namen ter bila na voljo za dodatna vprašanja. S privolitvijo udeleženk sem celotno diskusijo snemala ter kasneje naredila dobesedni zapis pogovora na računalniku. Vsem udeleženkam je bila zagotovljena popolna anonimnost.

3.6 Obdelava empiričnega gradiva

Besedno gradivo sem analizirala s kvalitativno analizo oziroma na besedni način. Sprva sem dobesedno zapisala posnete pogovore, pri čemer sem delno ohranila tudi pogovorni jezik. Zaradi zagotavljanja anonimnosti udeleženkam sem iz besedila odstranila vse besede, ki bi potencialno lahko razkrile njihovo identiteto. Kvalitativno analizo sem pričela z zbiranjem vseh relevantnih izjav, ki sem jih podčrtala in označila z začetnicami A, B, C, D v prvi fokusni skupini, z začetnicami E, F, G, H v drugi fokusni skupini in z začetnicami J, K, L, M v tretji fokusni skupini. Te začetnice predstavljajo vsako članico skupine, ki sem jim nato pripisala še številko zaporedne izjave (npr. A1, B2, C3).

Sledilo je odprto kodiranje, kjer sem sprva vpisovala enote kodiranja v tabelo in jim določila številko izjave ter jim s procesom abstrahiranja pripisala pojem, kategorijo in temo. Vsako fokusno skupino sem odprto kodirala ločeno. Po odprtem kodiranju sem se lotila skupnega osnega kodiranja, kjer sem združila vse pojme pod predpisano kategorijo in temo ter jim pripisala številko izjave.

Celoten zapis vseh treh fokusnih skupin s podčrtanimi izjavami je na voljo v poglavju Priloge 9.2, primer analize empiričnega gradiva pa je na voljo v poglavju Priloge 9.3 na koncu diplomskega dela.

4 REZULTATI

V tem poglavju so predstavljeni rezultati, pridobljeni s kvalitativno analizo empiričnega gradiva oziroma analizo pogovorov treh fokusnih skupin, izvedenih s študentkami Fakultete za socialno delo. Rezultati so deljeni, glede na teme in kategorije, ki so se izoblikovale znotraj procesa analize podatkov. Nekatere teme, ki so bile manj obsežno obravnavane, so združene v skupna podpoglavja, glede na njihovo smiselno vsebinsko povezanost med seboj.

4.1 Pojmovanje strokovne identitete

Znotraj pogovorov fokusnih skupin sem v veliki meri raziskovala razumevanje oziroma pojmovanje strokovne identitete študentk socialnega dela. Udeleženke so ob vprašanju, kaj jim pomeni pojem strokovna identiteta, vedno najprej poskusile definirati strokovno identiteto in njihove definicije so imele raznolike poudarke. Največ udeleženk se je strinjalo, da je strokovna identiteta mešanica osebnih lastnosti in priučenega strokovnega znanja. Nekaj izmed teh je znotraj definiranja strokovno znanje opisalo bolj konkretno (*»Kakšna načela, ki jim kot socialna delavka želim slediti, ali pa vrednote. Pa mešanica znanja. Načela, vrednote, znanje, osebnost posameznika. Res mešanica vsega tega skupaj*.« G1), medtem ko druge temu niso posvečale posebne pozornosti (*»Skupek osebnih lastnosti in znanja, ki ga uporabljaš pri poklicu.«* J1). Drugi dve najbolj pogosti definiciji strokovne identitete sta bili mešanica znanja in izkušenj ter predstava sebe kot strokovne osebe. Pri definiranju strokovne identitete kot mešanice znanja in izkušenj so udeleženke skladno izpostavljale predvsem znanje, pridobljeno na fakulteti, in izkušnje, pridobljene na praktičnem usposabljanju znotraj tega procesa (*»Mešanica znanja iz življenja in s faksa. Ali pa tudi iz izkušenj iz prakse.«* E2). Pri definiranju strokovne identitete v smislu predstave sebe kot strokovne osebe pa so nekatere študentke zopet bile bolj podrobne pri opisu (*»To kako sami sebe vidimo kot strokovno osebo, ki je pridobila znanje recimo na faksu, pa tudi kako sebe kot strokovne delavke predstavimo drugim, da si ustvarijo svoje mnenje.«* H1) in druge bolj jedrnate (*»Kako me vidimo same sebe v strokovni vlogi.«* G2). Manj pogoste definicije udeleženk, ki niso dosegle skladnosti z drugimi, pa so zajemale definiranje na podlagi načina opravljanja poklica ali priučenega poklica in predstave sebe na podlagi strokovnih načel ali področja dela, kjer so zaposlene.

Nekatere študentke so si pri poskusu definiranja pojma strokovne identitete pomagale tudi s primerjavo osebne in strokovne identitete, kjer sta se vzpostavila dva enakovredno zastopana nasprotna pola. Prvi pol se je zavzemal za dejstvo, da je ločitev med osebno in strokovno

identiteto možna (*»Po končani službi pa grem domov in potem nisem več socialna delavka, potem sem jaz, torej ločim zasebno in profesionalno identiteto.«* A2), in drugi za dejstvo, da ta ločitev ni mogoča (*»Del tvoje osebne identitete in dostikrat izven delovnega časa ali izven tistega, ko si socialna delavka, pride na dan. Jaz opazim, če ima kak prijatelj ali prijateljica problem, zelo hitro pride ven moja socialna delavka.«* D1). Prav tako si je nekaj udeleženk pri definiranju pojma pomagalo z opisovanjem vplivov strokovne identitete. Največkrat je bilo izpostavljeno, da je strokovna identiteta kolektivna oziroma več ali manj enaka za vse pripadnike določene stroke (*»Nekaj, kar si delijo vsi strokovnjaki v določeni stroki, na določenem področju. Ni čisto enaka za vse, ampak je še vedno nekako nekaj skupnega. V socialnem delu imamo vsi mi skupno strokovno identiteto.«* L1) in da zaznamuje ravnanja v vsakdanjem življenju *(»Če bi šla jaz po službi peš domov in na ulici videla, da se nekaj slabega nekomu dogaja, ne bi mogla kar ignorirati. Kvečjemu jo imamo vedno, ampak je potem odvisno, do katere mere jo uporabljamo.«* C3). V manjšini pa je bilo omenjeno tudi, da strokovna identiteta narekuje prihodnost posameznikov, prinaša drugim pričakovanja glede določene stroke, omogoča opravljanje dela po lastnih zakonitostih in prinaša uporabo strokovne terminologije, drže in znanja v vsakdanjem življenju. Iz opisov udeleženk je razvidno, da imajo strokovno identiteto socialnega dela do določene mere že ozaveščeno, saj prepoznavajo konkretne primere njenih vplivov v svojem življenju.

Ker sem želela pojmovanje udeleženk raziskati še podrobneje, sem jim postavila tudi vprašanje, kakšna je zanje *dobra* strokovna identiteta. Odzvale so se predvsem z opisovanjem značilnosti strokovne identitete, ki jih vidijo kot pozitivne. Nekatere so opisovale pozitivno strokovno samopodobo, kjer je bila največkrat izpostavljena strokovna samozavest (*»Da imaš dovolj samozavesti, da se postaviš zase. Ali pa v končni fazi tudi za uporabnika.«* E20) in zmožnost ponosa ter spoštovanja sebe oziroma svojega poklica. Pri tem je izstopala definicija pozitivne strokovne samopodobe socialne delavke kot zaveznice sodelavcev in uporabnikov (*»Je nekako res največ, kar lahko kot socialna delavka dosežeš, da te res vidijo v tej zavezniški luči. Kot osebo, h kateri prideš na pogovor, ne pa kot osebo, ki ti teži ali pa celo pametuje.«* J20). Nekaj študentk se je pri tem vprašanju bolj posvetilo opisovanju prilagodljivosti glede strokovnih zmožnosti v smislu sprejemanja raznolikosti ter jasnosti in hkrati fleksibilnosti na podlagi sodelovanja z uporabniki (*»V socialnem delu strokovna identiteta, saj po eni strani mora biti trdna, ampak verjetno mora biti tudi fleksibilna do te mere, da se lahko prilagajamo uporabnikom.«* B17). Nekatere so se tu navezale tudi na zaupanje v svoje strokovne sposobnosti, kjer so izpostavile predvsem suverenost pri delu in preudarno utemeljevanje

strokovnega ravnanja (*»Da vem, zakaj sem nekaj naredila na točno določen način. Da stojim za svojimi dejanji. Da ne delam samo po občutku. Tako da imam moč v tem smislu. Imam razloge in strokovnost za svoje odločitve, ki so utemeljene.«* G15). To so torej glavne značilnosti, ki so jih študentke socialnega dela v fokusnih skupinah prepoznale kot dobre za strokovno identiteto, s poudarkom na navezavi na stroko socialnega dela oziroma na sodelovanju z uporabniki socialnega dela.

4.2 Strokovna identiteta socialnega dela

Znotraj pogovorov fokusnih skupin se je prek različnih vprašanj velikokrat pojavila tema strokovne identitete v socialnem delu. V okviru te teme so udeleženke posvetile največ pozornosti nizkemu vrednotenju poklica in stroke socialnega dela. Opisovale so, kako ljudje posplošujejo slabe izkušnje s socialnimi delavkami na celotno stroko (*»So itak same negativne, šokantne zgodbe v medijih, in tudi če gre samo za eno socialno delavko, se to negativno mnenje kar posplošuje na vse.«* K23) in da se ta negativen odnos do stroke hitro spremeni iz mnenj v dejstva. Nekatere so ob tem podajale tudi konkretne primere, kot na primer, da ljudje socialne delavke vidijo kot tiste, ki odvzemajo otroke (*»Opazim to negativo v medijih na področju varstva otrok in družine. Ker so socialne delavke videne samo kot tiste osebe, ki odvzemajo otroka. Ne pa tudi kot tiste osebe, ki se trudijo obdržati družino skupaj, zaščititi otroke pred nasiljem in podobno.«* J17) ali da ljudje menijo, da v socialnodelovnem poklicu niso vrhunski strokovnjaki (*»Že sedaj med študijem bombardirajo s tem, kako slabi smo mi. Kot da sploh ni možnosti, da bi mi zdaj postali vrhunski strokovnjaki.«* K14). Opisovale so tudi, da socialno delo kot stroka ni cenjeno (*»Ker zdaj dostikrat to socialo kar malo potisnejo na stran pa ne jemljejo resno, čeprav je v bistvu hrbtenica pri veliko zadevah.«* D19) in da čutijo odpor drugih do stroke. Omenjale so občutke manjvrednosti v primerjavi z drugimi podobnimi strokami (*»Da se počutimo, kot da smo slabši ali pa da ne opravljamo enakovrednega dela kot recimo psihologi, ker to sploh ni res.«* L9) in občutke, da drugi študija socialnega dela ne ocenjujejo kot zahtevnega (*»Že če rečeš, da študiraš socialno delo, je to tako, kot da bi hodil v podaljšano bivanje.«* G11). V manjši meri so študentke izpostavljale tudi, da je stroka socialnega dela zatirana v zdravstvu, da so plače socialnih delavk zelo nizke, glede na zahtevnost delovnih nalog, ter da imajo centri za socialno delo še posebej nizek ugled v javnosti, k slednjemu pa naj bi prispevala tudi Fakulteta za socialno delo, ki meče slabo luč na centre oziroma jih ne zagovarja primerno (*»Ne bi smeli na fakulteti tudi slabo govoriti o centrih za socialno delo. Če že ljudje mečejo slabo luč na centre, naš faks tega res ne bi smel početi. Morali bi držati*

skupaj.« J14). Udeleženke torej prepoznavajo nizko vrednotenje svoje stroke na različne načine, vendar skozi skladno, negativno naravnano in neodobravajočo perspektivo.

Znotraj teme strokovne identitete socialnega dela je v ospredje prišlo tudi zavedanje udeleženk, da je vloga socialnega dela kot stroke nerazvidna, zaradi česar je v javnosti slabo poznana (*»Pogosto ne vejo, kaj delajo socialne delavke v resnici. Če jaz povem, da imam prakso v domu za stare ljudi, kar mislijo, da opravljam zdravstveno nego.«* E8). Kot razlog za takšno stanje so študentke navajale predvsem dejstvo, da je socialno delo znanstvena veda z relativno kratkim zgodovinskim razvojem in da je znotraj nje pogosta uporaba znanja drugih znanstvenih ved (*»Je socialno delo bolj nova znanost. Da v bistvu samo po sebi ni toliko izoblikovano. Če na primer pogledamo predmetnik, imamo malo psihologije in malo sociologije, pa malo prava. Že to te zmede, da ne veš točno, kaj je socialno delo, ker je toliko različnih stvari.«* F12). Velikokrat je bilo omenjeno tudi, da strokovnjakom socialnega dela primanjkuje samozavesti oziroma strokovnega ponosa, posledično pa se tako tudi ne predstavljajo v javnosti (*»Imam občutek, da se v takih situacijah rajši skrijemo, ne pa da samozavestno nastopimo in zagovarjamo.«* M15) in občutijo vzvišenost s strani drugih strok. Pri tem se je veliko udeleženk navezalo na zdravstveno stroko in nekatere so izrazile nesamozavestne občutke v primerjavi s strokovnjaki zdravstvenih ved (*»Zdaj sem recimo skupaj z medicinci. Bi me vprašali, kaj pa vi delate, kako pa vi delate s temi uporabniki. Ne vem, če bi vedel, kaj točno odgovoriti. Oni imajo pač to naravoslovno plat, ki je jasna in konkretna. Mi tega nimamo. Rekel bi, da se mi pogovarjamo, spoznavamo, se probamo razumeti med sabo? Oni imajo večjo moč, težo. Potem ti izpadeš zgolj filozof v oblakih.«* B15). Nekaj udeleženk se je na te negativne občutke drugih poskušalo odzvati in poiskati pozitivne plati oziroma prednosti socialnega dela, kjer so izpostavile sposobnost sočutnega komuniciranja z ljudmi v stiski, celosten pristop k sodelovanju z uporabniki in nevzvišenost nad drugimi strokami. Čeprav študentke torej v večini strokovno identiteto socialnega dela opisujejo v negativni luči, so sposobne prepoznati tudi prednosti stroke socialnega dela pred drugimi znanstvenimi vedami, s katerimi bi se predstavile v svoji strokovni vlogi.

Znotraj fokusnih skupin sem želela raziskati tudi razumevanje udeleženk vloge strokovne identitete v socialnem delu, zato sem jim postavila vprašanje, zakaj oziroma ali je v socialnem delu pomembno, da poznamo svojo strokovno identiteto. Njihovi odzivi in razmišljanja so prikazali, da prepoznavajo strokovno identiteto v socialnem delu kot pomembno, njihove argumentacije za to pa so bile raznolike. Največ udeleženk se je strinjalo, da strokovna

identiteta v socialnem delu predstavlja ključno oporo za delo oziroma omogoči trdno strokovno držo (*»Ker potem nisi zmeden. Pač veš, kaj delaš, in si bolj samozavesten pa bolj trdno stojiš za tem, kar delaš. Imaš močno strokovno držo, ane.«* J15), nadzorovanje strokovnega ravnanja (*»Da bi to nekako lahko razdelali, naredili razvidno, da bi lahko pri sebi opazili neke stvari, da ne bi izgoreli, recimo.«* C13) ter zmožnost odklopa od težkih situacij na delu (*»Osebno se sekiramo doma zaradi primerov na praksi. Če si osebno močen, lažje daješ skozi take težke primere.«* M17). Veliko študentk je opisovalo tudi, da strokovna identiteta v socialnem delu omogoči razvidnost strokovnih ciljev v smislu razvidnosti strokovne vloge in načina dela (*»Enakovredno pomembno, da veš, kako hočeš delat, in hkrati tudi, kako nočeš delat. Pač, da poznaš sam sebe in veš, kaj ti ustreza. Tako da – ja, strokovna identiteta ima pomembno vlogo.«* A15), zagotovitve uspešne pomoči uporabnikom in upoštevanega strokovnega mnenja ter zmožnosti kritične presoje glede ravnanja drugih strokovnjakov v socialnem delu (*»Potem si verjetno tudi lažje kritičen do svojega mentorja, ane. V času študija potem, če zamenjaš štiri ali pet mentorjev, bolj prevzameš njihove vrednote in načine dela kot pa te, ki se jih učimo samo v teoriji. Je nekako teže biti kritičen do njih, ker sam ne veš, kaj sploh hočeš.«* G9). Nekaj udeleženk pa je omenilo še, da strokovna identiteta v socialnem delu omogoči definirati strokovnjaka kot del stroke socialnega dela oziroma prinaša občutek pripadnosti stroki.

Znotraj pogovorov fokusnih skupin sem prav tako želela raziskati, ali študentke socialnega dela menijo, da je pomembno, da znamo v socialnem delu svojo strokovno identiteto tudi predstaviti drugim. Vse udeleženke brez izjeme so se strinjale, da je predstavitev strokovne identitete drugim v socialnem delu izrednega pomena, še posebej zaradi dejstva, da je ugled stroke v javnosti slab oziroma pretežno negativen. Največ udeleženk je opisovalo, da je pomembna pozitivna predstava socialnega dela drugim v smislu definiranja prednosti stroke (*»Pa da znamo pokazati, kje so naše prednosti.«* A19), pridobitve pozitivne prepoznavnosti v javnosti (*»Če bi se znali zelo dobro predstaviti in povedati, kdo smo in kaj delamo, bi tudi drugi ljudje počasi dobili boljšo predstavo in boljši vtis.«* E22) kot tudi spoštovanja stroke (*»Samo tako lahko pridobiš pozitivno podobo pa tudi spoštovanje pred drugimi.«* L23). Pri tem so nekatere izpostavile, da je treba znati direktno, samozavestno in jasno opredeliti poklic socialnega dela (*»Jaz bi prav rada, da se naučim enega stavka, da ko me nekdo vpraša, pa kaj vi delate, ane, kao socialni delavci. Da takrat povem ta stavek in mu zaprem usta. Da samozavestno to povem in mu dam s tem misliti. Ne pa da je tako, da ko nekdo to vpraša, nisi čisto ziher, kaj povedat. Res mislim, da če to storiš drugače, direktno in samozavestno, čisto drugače izpade.«* H13), predpogoj za to pa da je zmožnost samospoštovanja (*»Najprej mi rabimo ta ponos in*

spoštovanje samih sebe, potem pa bomo to lahko dosegli še pri drugih.« M23). Nekaj študentk je omenilo tudi, da sposobnost predstavitve strokovne identitete drugim v socialnem delu omogoči opravljanje kvalitetnega dela, na primer znotraj interdisciplinarnih timov (*»Kako v interdisciplinarnem timu delujemo. Kako se tam povezujemo in kako predstavimo delo socialne delavke.«* E9). Ugotavljam, da udeleženke fokusnih skupin torej prepoznavajo predstavitev svoje strokovne identitete drugim kot pomembno predvsem zato, ker to vidijo kot način, na katerega si lahko priborijo zaželeni status stroke socialnega dela.

4.3 Dejavniki, ki vplivajo na strokovno identiteto

Znotraj pogovorov fokusnih skupin se je prek različnih vprašanj kot tudi prek neposrednega vprašanja o tem velikokrat pojavila tema dejavnikov, ki vplivajo na strokovno identiteto. Študentke socialnega dela so prepoznale številne dejavnike, ki po njihovi presoji vplivajo na razvoj oziroma oblikovanje strokovne identitete, tako na splošno kot znotraj stroke socialnega dela. Najbolj pogosto obravnavan sklop dejavnikov so bile praktične izkušnje. Znotraj sklopa praktičnih izkušenj je največ udeleženk izpostavilo, da na strokovno identiteto posameznika vpliva sodelovanje z drugimi strokami (*»Si jo še bolj oblikuješ takrat, ko si v stiku z drugimi strokami. Takrat vidiš, kako oni tebe dojemajo in kaj pričakujejo od tebe, hkrati pa vidiš, kako se med seboj razlikujemo.«* L8). Med pogosteje omenjenimi znotraj tega sklopa so bile še izkušnje dela, izkušnja zaposlitve, izkušnja samostojnega udejstvovanja na praksi (*»Letos me je moja mentorica vrgla v vodo in sem potem morala splavati. Delati stvari. In na ta način se zares oblikuješ. Ne pa na faksu. Bi pa verjetno bilo fino, da bi že prej, ane. Da bi res dobili vsaj to samozavest za delo z uporabniki. Da bi se počutili kompetentne.«* E14) ter pridobitev konkretne predstave o vlogi socialne delavke (*»Na letošnji praksi sem res imela dober stik s tem, kaj vse socialna delavka dela. Sem imela prostor za refleksijo in sem veliko razmišljala o tem, da bom čez leto in pol morda celo jaz na njenem mestu. Potem se pa itak vprašaš, kako bi ti delal to.«* G24). Študentke socialnega dela torej bistven vpliv na oblikovanje strokovne identitete pripisujejo praktičnim izkušnjam, znotraj katerih se soočijo z opravljanjem poklica in vsemi izzivi ali ovirami, ki se prek teh izkušenj pojavijo na določenem strokovnem področju.

V okviru sklopa praktičnih izkušenj sta se oblikovala še dva bolj specifična sklopa. Prvi je neposredno delo z uporabniki, znotraj katerega so nekatere udeleženke izpostavljale oblikovanje strokovne identitete na podlagi sodelovanja z uporabniki socialnega dela na splošno (*»Pri delu z uporabniki se najbolj oblikuje tvoje znanje. Tudi kaj podre, to, kar so nas*

na faksu naučili, pa potem ugotoviš, da ti v bistvu v praksi sploh ne pride prav in rabiš neko čisto xy stvar, da se lahko približaš uporabnikom in jim pomagaš.« D6), druge pa so bile pri tem bolj specifične in so opisovale konkreten vpliv negativnih predhodnih pričakovanj uporabnikov v smislu oteževanja dela (*»Teže je tudi delati z ljudmi, ki imajo negativna predhodna prepričanja, ane. Uporabniki pogosto pridejo negativno nastrojeni proti sodelovanju z nami, in to je lahko velik problem, ki otežuje in ovira naše odnose z njimi.«* L13). Ugotavljam, da udeleženke menijo, da uporabniki s svojimi ravnanji vplivajo na uporabo njihovega socialnodelovnega znanja oziroma jim prinesejo spoznanje, da je njihovo znanje nezadostno ter ga je zato treba preoblikovati, s tem pa se oblikuje tudi njihova strokovna identiteta. Drugi sklop, ki je bil tudi veliko bolj temeljito obravnavan med udeleženkami kot prvi, pa je recipročen odnos z mentoricami. Znotraj tega sklopa je bil največkrat izpostavljen vpliv kvalitetnega medsebojnega odnosa z mentoricami (*»Je fino imeti take mentorice in mentorje, ki ti dajo podporo in jim lahko iskreno poveš, kar ti leži na duši. Da se zavedajo tega pomena prakse za nas v smislu, koliko nam lahko ponudijo. Da ni samo to, da prideš in da preložijo svoje delo nate, ampak da dejansko te imajo sebi enakovrednega, če je to le možno, in da so res tam za tebe.«* B7) in sodelovanja z mentoricami na splošno (*»V bistvu vsi ti naši mentorji iz praks vplivajo na našo strokovno identiteto. S pomočjo njih si mi izoblikujemo strokovno identiteto.«* H2) ter razločevanja med slabimi in dobrimi ravnanji mentoric (*»Name so najbolj vplivale mentorice iz prakse. V dobrem in slabem smislu, ker eno sem imela na primer tako, da je predstavljala to, kar jaz nočem biti. Dve pa sem imela zelo dobri, sta mi v bistvu še zdaj v velik vzor.«* F2). Nekatere udeleženke so omenjale tudi vpliv mentoric kot vzora za opravljanje lastnega dela, učenja iz dobrih praks drugih pripadnikov stroke in samozavesti oziroma odločnosti mentorice (*»Koordinatorica za preprečevanje nasilja, res velik vzor zame. Je tako samozavestna in odločna. Te zaznamuje, ko vidiš to njeno samozavest.«* M20). Ta dva bolj specifična sklopa sta torej še dodatno potrdilo za domnevo, da študentke socialnega dela največji vpliv pri oblikovanju strokovne identitete pripisujejo praktičnim izkušnjam.

Drugi najpogosteje obravnavan sklop dejavnikov znotraj fokusnih skupin je bil strokovna izobrazba, znotraj katerega je bila največkrat izpostavljena proaktivna naravnanost zunaj študija v smislu dodatnega izobraževanja ali sodelovanja na obštudijskih projektih in podobno (*»Da se res spodbuja, da smo aktivni pa samoiniciativni. Da preberemo še kakšno novo knjigo, čeprav ni za izpit. Tu sem jaz od moje mentorice iz drugega letnika dobila veliko. Sva ostali prijateljici na Facebooku po koncu prakse in ona velikokrat objavi kak zanimiv članek ali posnetek, intervju. In rada to gledam, ker se veliko novega naučim.«* F16). Poleg tega je bilo

omenjeno tudi oblikovanje skozi učenje in strokovne koncepte, raznolike interakcije med izobraževanjem, učenje iz ravnanja profesorjev in nizke omejitve za vpis na magisterij kot negativno vplivajoče (*»Fakulteta bi nas lahko tu veliko bolj zastopala. Sem brala pogoje za vpis na naš magisterij in sem videla, da se pravniki, socialni pedagogi in psihologi vsi lahko vpišejo na naš magisterij brez diferencialnih izpitov. Res izpade, kot da ne rabiš specifičnega znanja za naše delo.«* M25). Študentke torej kot velik vpliv na oblikovanje strokovne identitete smiselno prepoznavajo tudi pridobivanje strokovnega znanja in veščin, ki jim podajo temelje za praktično udejstvovanje oziroma pridobivanje praktičnih izkušenj.

Kot pomemben sklop je bil izpostavljen tudi nacionalni kontekst, znotraj katerega so udeleženke omenjale vpliv potreb v družbi oziroma značilnosti populacije, s katero sodeluješ kot socialna delavka (*»V katerem okolju ti deluješ kot socialna delavka. Glede na to kaj se dogaja v družbi, potem tudi razvijaš svojo strokovno identiteto prek osredotočanja na te potrebe v družbi.«* C22), negativen vpliv slabih plač na področju socialnega varstva in neupoštevanja velike odgovornosti, ki jo socialne delavke prevzemajo na delovnih mestih (*»Ni upoštevano, da imamo socialne delavke veliko odgovornosti do svojih uporabnikov in moramo sprejemati res težke odločitve. To dodatno demotivira.«* L26) ter navsezadnje aktualen negativen vpliv epidemije covida-19 na motivacijo in duševno zdravje posameznikov. V zvezi s tem sklopom je bil obravnavan tudi politični kontekst, kjer so študentke opisovale vpliv potrebnega upora proti prevladujočim družbenim diskurzom (*»Družba te skozi prevladujoče družbene diskurze po svoje omejuje. Mi pa moramo iti k ljudem, v skupnost, k marginaliziranim skupinam in jih poslušati. Potem si pa na tem graditi strokovno identiteto, ne pa pustiti, da se ti strokovna identiteta zgradi od zgoraj.«* B19), vpliv zakonskih in pravnih omejitev ter vpliv krčenja finančnih sredstev za socialno varstvo s strani politične vlade (*»Politika in zakonodaja vplivata na našo strokovno identiteto. V smislu omejevanja našega dela, čeprav bi v bistvu morala biti to podpora. Politika sedaj recimo krči socialno varstvo, zmanjšuje sredstva.«* L25). Gre torej za vplive, ki se razlikujejo, glede na državno oblast, in na katere imamo kot posamezniki najmanj vpliva, ne glede na strokovno področje, ki mu pripadamo. Ugotavljam, da imajo te vplive udeleženke ozaveščene in jih znajo predvsem dobro kritično ovrednotiti.

Za pomemben sklop znotraj raziskovanja dejavnikov, ki vplivajo na strokovno identiteto, se je v pogovorih fokusnih skupin izkazal tudi družbeni kontekst. Pri tem so študentke največ omenjale negativen odnos do stroke socialnega dela v družbi (*»V družbi to ni tako cenjen poklic, vsaj ne pri nas. To vpliva na naš ponos.«* E15), poleg tega pa tudi vpliv socialne mreže

prijateljev in družinskega okolja oziroma okolja bivanja. Posebej izpostavljeno je bilo tudi dejstvo, da se socialno delo v družbi pogosto razume kot samoumevno prostovoljno delo, kar negativno vpliva na percepcijo socialnih delavk (*»Se od nas kar samoumevno pričakuje, da bomo delali prostovoljno. Kot da naše delo ni dovolj cenjeno. Je socialno delo na začetku res dejansko temeljilo na prostovoljstvu, ampak sedaj smo pa se že toliko razvili, da bi lahko naredili distanco od tega. Kot prostovoljci smo pač manj cenjeni v organizacijah.«* J22). Ker se je udeleženkam tema negativnega odnosa do stroke v družbi zdela izredno pomembna, so pogovor o njej razvijale še naprej in tako se je oblikoval še bolj specifičen sklop negativne medijske prepoznavnosti stroke, znotraj katerega so debatirale o vplivu medijev na strokovno identiteto socialnega dela. Pri tem so študentke največkrat omenile vpliv tragičnih zgodb v medijih na strokovno percepcijo v socialnem delu oziroma prevlado predstave slabih praks v medijih (*»Kako je socialno delo videno v medijih oziroma nasploh v javnosti. Te tragične zgodbe, ki pridejo v medije, ko socialne delavke odvzamejo otroke, in take stvari. Ali pa to, da na centrih za socialno delo samo zamujajo. In to lahko vpliva tudi na nas in na našo strokovno identiteto, na našo percepcijo, kaj delamo in kako bi to morali delati. Pa ali je naše delo pomembno, ali ima svojo težo.«* G6) in kako negativen ugled stroke v javnosti predstavlja zavoro pri opravljanju socialnega dela (*»Ni možnosti, da si mi izoblikujemo trdno strokovno identiteto. Dol nas potiskajo in potem si avtomatsko tak, ko greš delat.«* K15). Nekatere udeleženke so tu opisovale tudi negativen vpliv nizke omejitve za sprejem na fakulteto in prispodobo, da so socialne delavke na centrih za socialno delo videne zgolj kot *tajnice.* Ugotavljam, da so študentke socialnega dela ozavestile tudi vpliv družbe na njihov bodoči poklic oziroma strokovno identiteto ter ob tem izpostavljajo bolj negativne kot pozitivne vidike.

V manjšem obsegu pri tej tematiki pa so bili obravnavani še sklopi neformalna podpora in refleksivnost med študentkami, osebne značilnosti in organizacijski kontekst. Pri neformalni podpori in refleksivnosti so udeleženke izpostavile vpliv socialne mreže na fakulteti (*»Velik del pa je tudi socialna mreža, ki si jo ustvariš na faksu. Jaz ne bi gledala na vse skupaj tako, kot gledam, če ne bi potem bilo teh kavic po faksu in debatiranja o sami stroki, v katero se spuščamo. Takrat se najbolj oblikuješ in si tudi najbolj sproščen, da si dovoliš povedat svoje mnenje in istočasno sprejeti mnenje od drugih. Sem jaz na ta način zelo zrasla kot socialna delavka.«* C10) oziroma medvrstniške povezanosti in pogovorov o študiju ter učenje prek deljenja izkušenj in mnenj. Pri sklopu organizacijskega konteksta so študentke izpostavile vpliv delovnega kolektiva oziroma medsebojne podpore med sodelavci kot izredno pomembnega

(*»Zelo odvisno od tega, kakšna sta delovni tim pa vzdušje. Na tem CSD so si recimo krili hrbet. To je zelo pomembno, da imaš tudi podporo sodelavcev.«* D26), ob tem pa so omenjale tudi, da je na žalost preobremenjenost na delovnem mestu v socialnem delu bolj pravilo kot izjema. Pri sklopu osebnih značilnosti pa so študentke izpostavile pozitiven vpliv močne osebne identitete za strokovno identiteto (*»Pomembno tudi, da si zraven gradiš močno osebno identiteto. Tako en del vpliva na drugega in obratno. Samozavestna osebnost, ki si upa stati za svojim mnenjem, je tudi strokovnjak, ki si to upa.«* M16) in vpliv sposobnosti ohranjanja ravnovesja med zasebnim in delovnim življenjem kot koristnega za kvalitetno opravljanje dela. Ugotavljam, da slednjim sklopom študentke v večini niso namenjale posebne pozornosti znotraj pogovorov v fokusnih skupinah, vendar ti še zdaleč niso zanemarljivi, saj imajo po opisovanju nekaterih študentk vseeno pomemben vpliv na njihovo strokovno identiteto že v času študija.

To so bili torej poglavitni dejavniki, ki po mnenju študentk predstavljajo pomemben vpliv na strokovno identiteto, tako v socialnem delu kot na drugih strokovnih področjih. Ta tema je bila znotraj vseh treh fokusnih skupin izredno celovito pokrita in se je vedno znova prikazala v pogovorih. V večini ti dejavniki na bodoče socialne delavke vplivajo že sedaj, med študijem, in pomembno je, da se zato čim bolj ozaveščajo.

4.4 Oblikovanje razumevanja strokovne identitete

Znotraj pogovorov fokusnih skupin sem v veliki meri raziskovala tudi oblikovanje razumevanja strokovne identitete študentk socialnega dela, kjer me je predvsem zanimalo, kje in kako se je oblikovanje njihovega razumevanja odvijalo do sedaj. Znotraj te teme so udeleženke največ pozornosti namenile opisovanju razvoja strokovne identitete, kakor si ga same predstavljajo. Največ študentk se je strinjalo, da je razvoj strokovne identitete večni proces (*»Je to vednoznovičen proces oblikovanja tega skozi različne interakcije, različne prakse. Je večen proces oblikovanja strokovne identitete.«* B5), ki ga vodi predvsem osebna želja po izboljševanju, oblikovanje pridobljenega znanja in izkušenj (*»Pridobivaš znanje o strokovni identiteti, ampak načeloma pa se oblikuje prek znanja s faksa, praktičnih izkušenj, zaposlitev, dodatna izobraževanja. Tako si jo počasi izoblikuješ, se oblikuješ kot strokovnjak.«* M3), oblikovanje edinstvenega načina dela (*»Najprej na faksu pridobimo strokovno znanje in izkušnje skozi prakso, potem ko gremo delat, pa si vsak, čeprav imamo iste osnove ali temelje, oblikuje svoj edinstven način dela.«* K6) ter reflektiranje osebnih lastnosti in ravnanj. Nekatere

udeleženke so razvoj strokovne identitete opisale tudi kot nezavedno oblikovanje pridobljenega strokovnega znanja ali preoblikovanje kolektivne strokovne identitete določene stroke (*»Tako nekako oblikuješ strokovno identiteto, ki je skupna vsem socialnem delavcem, hkrati pa se razlikuje od človeka do človeka, ker so del tega osebne značilnosti.«* L5), prav tako pa so omenile, da se ta proces lahko izboljša po izobraževanju o konceptu strokovne identitete. Večkrat je bilo poudarjeno še, da razvoj strokovne identitete v večini poteka skozi dolgoletno opravljanje dela (*»Je v resnici tako, da se to zgodi šele z leti prakse po koncu študija. Takrat pač padeš v vodo in plavaš. Šele potem se nekako izoblikujemo.«* F6). Iz teh rezultatov je razvidno, da imajo študentke socialnega dela dokaj jasno predstavo o poteku razvoja strokovne identitete, čeprav so znotraj svojih razlag pripisovale pomembnost različnim vidikom.

Druga tema, ki so ji udeleženke namenile veliko pozornosti, so zaznamujoči trenutki, znotraj katerih so doživele pomembne prelomnice pri oblikovanju razumevanja strokovne identitete. V največji meri so študentke kot zaznamujoče trenutke izpostavile podporne pogovore z mentoricami na praksi (*»Mi je mentorica povedala en stavek, ki mi je ostal v glavi. Rekla je, da ko bo njo nehalo biti strah pred pogovorom, potem bo vedela, da mora zamenjati poklic. Ker takrat bo vedela, da ji je vseeno. Me je to zelo zaznamovalo, da vem, da je to v redu, če te je strah ali če si živčen pred delom.«* B6), celotno opravljanje prakse v zadnjih dveh letnikih študija (*»Zame pa je bila ta prelomnica na praksi v tretjem letniku. Ves čas sem bila s socialnimi delavkami, z različnimi celo. Tako sem lahko spoznala več načinov dela. Veliko znanja sem dobila o tem, kako naj bi različni pogovori potekali, in je bil res dober občutek to vedeti. In to je bila glavna razlika od prej, od družabništva. Da sem na ta način res spoznala, kaj je naše delo.«* F14) in izkušnjo opravljanja študentskega oziroma plačanega dela znotraj stroke socialnega dela (*»Zelo vplivalo tudi študentsko delo, ki sem ga opravljala ravno na centru za socialno delo. Ker je bilo veliko bolj resno kot pa študijska praksa, so me bolj resno obravnavali tam, ker nisem bila samo prostovoljka.«* K11). Manj pogosto so udeleženke za zaznamujoče trenutke znotraj tega procesa označile tudi širjenje socialne mreže, občutek koristnosti na praksi, bližino konca študija in razmišljanje o prihodnosti ter pogovor o ugledu stroke socialnega dela (*»Čez ta pogovor pa sem začela razmišljati o strokovni identiteti socialnega dela in kaj mi smo, kaj znamo.«* M6). V ozadju pogovorov fokusnih skupin se je pojavila tudi sorodna tema zaznamujočih spoznanj glede oblikovanja razumevanja strokovne identitete, kjer je večina študentk kot takšno spoznanje označila zavedanje, česa si ne želijo početi kot socialne delavke oziroma kako si ne želijo ravnati kot strokovnjakinje (*»Lahko nam nekaj, kar se naučimo, tudi ni všeč in potem sami pri sebi to ozavestimo in oblikujemo v celoto.«*

H3). Nekatere udeleženke tako menijo, da prek prepoznavanja nasprotujočih si strokovnih ravnanj ali mnenj lažje oblikujejo predstave o lastnem želenem načinu opravljanja socialnega dela. Udeleženke fokusnih skupin so torej pri sebi znale prepoznati vidike strokovnega razvoja, ki so jih spodbudili k oblikovanju razumevanja lastne strokovne identitete.

Znotraj pogovora o oblikovanju razumevanja strokovne identitete študentk socialnega dela je bila pogosto izpostavljena tudi tema povezovanja teoretičnega znanja in praktičnih izkušenj, kjer so udeleženke opisovale predvsem vpliv tega, kar doživljajo kot kontradiktornost med pridobljenim znanjem na fakulteti in praktičnimi izkušnjami (*»Na faksu je vse dosti utopično, kar ni slabo, ampak težko je potem to prepoznati v praksi, ko se naučiš, kako bi socialno delo moralo izgledati, in spoznaš, da je to enostavno pretežko uresničiti. Zame je bil to velik šok in mi je bilo grozno.«* L16). Nekatere so ob tem izpostavile tudi prepoznavanje povezovanja prakse in teoretičnega znanja kot ključnega (*»Se mi zdi teorija zelo pomembna. Kar pa manjka, je ta dialog med prakso in teorijo. Skozi teorijo bi lahko kritično ovrednotili našo prakso in sklenili krog, kjer sta oba pola ekvivalentna.«* B8). Razkol oziroma razlike med pridobljenim teoretičnim znanjem in praktičnim načinom ravnanja v stroki socialnega dela so torej spodbudile študentke, da oblikujejo razumevanje svoje strokovne identitete socialnega dela. Nekaj udeleženk se je na tej točki navezalo tudi na zamujene priložnosti v preteklosti v smislu prepozne pridobitve motivacije za poglabljanje svojega znanja, kar sedaj obžalujejo in želijo nadoknaditi (*»Na faks pridemo vsi taki prestrašeni. Ne veš še točno, kaj vse bi vzel zase. Določeno znanje ali pa kompetence grejo potem zato mimo. Zdaj pa res pogledaš nazaj in se vprašaš, če ne bi bilo dobro tudi tistih stvari vedeti.«* G22). Ugotavljam, da so udeleženke fokusnih skupin torej že veliko razmišljale o svoji strokovni identiteti, še posebej v zadnjih dveh letih študija, ko so po njihovem mnenju začele bolj resno opravljati prakso in dobile motivacijo za poglobitev pridobljenega strokovnega znanja.

4.5 Pridobivanje znanja o strokovni identiteti

V okviru izvedbe pogovorov znotraj fokusnih skupin sem želela raziskati tudi, kje oziroma ali so študentke socialnega dela že kdaj pridobile kaj znanja o strokovni identiteti ter ali bi si želele pridobiti (več) znanja o tem. Ta tema se je v vseh treh fokusnih skupinah dokaj nepričakovano razvila v dolgo debato, zato je tudi predstavitev te debate obsežnejša. Ugotavljam namreč, da študentkam pridobivanje znanja o strokovni identiteti veliko pomeni, zato so ti rezultati izredno dragoceni, predvsem za razvoj socialnodelovnega izobraževanja in vključevanja novih

pomembnih oziroma potrebnih vsebin v študijske procese. Največkrat je bil ob tej temi omenjen študijski proces, kjer se je večina študentk strinjala, da tema strokovne identitete nikoli ni bila obravnavana med izobraževanjem na Fakulteti za socialno delo oziroma je bila obravnavana zgolj posredno (*»V resnici pri večini predmetov govorimo o strokovni identiteti, samo ne poimenujemo tega tako. Kako reagirati na uporabnikovo nepripravljenost za sodelovanje ali kaj podobnega. Kako razvijati odnos in to. Tudi pri predmetu epistemologija v socialnem delu smo veliko govorili o tem.«* B11). Nekatere študentke so znotraj študijskega procesa prepoznale različne elemente, po katerih so posredno ozaveščale strokovno identiteto socialnega dela, na primer z učenjem o različnih pristopih do dela v socialnem delu (*»Nismo nikoli kaj dosti govorili o tem direktno. Ko smo se učili o teh obdobjih, kako so socialni delavci v preteklosti delali z uporabniki. Mogoče smo se na ta način dotaknili strokovne identitete, torej preko različnih načinov dela.«* F3), učenja o etiki in uporabi socialnodelovnega jezika (*»Učili smo se, kakšen je socialnodelovni jezik, ki ne stigmatizira, in tako.«* E7), debati o definiranju stroke socialnega dela (*»Nas je profesor vprašal takrat, kaj je za nas socialno delo. Vsi smo potem omenjali pomoč ljudem in podobno. Mogoče je pa to bilo mišljeno v povezavi s strokovno identiteto. Ampak ni bilo pa direktno to povedano.«* H14) in učenju o negativnem ugledu stroke socialnega dela v družbi.

V vzorec mi je uspelo vključiti študentke iz petih različnih modulov od šestih, ki jih Fakulteta za socialno delo ponuja znotraj študijskega programa v tretjem in četrtem letniku. Glede modula Socialna pravičnost in vključevanje so študentke poročale, da so temo strokovne identitete obravnavali posredno preko teme etike v socialnem delu, predvsem v smislu ravnanj socialnih delavk v raznovrstnih situacijah (*»Ni bilo točno prav rečeno strokovna identiteta sicer, ampak bolj tako, te etične dileme in kako se z njimi soočati. Na primer, kako socialna delavka reagira, če dobi darilo. Kako se pač soočiti s takimi ravnanji, kako sebe videti v takšnih situacijah kot socialno delavko.«* C11). Študentke iz modula Socialno delo s starimi ljudmi so poročale, da teme strokovne identitete niso nikoli obravnavali, medtem ko so študentke modula Psihosocialna pomoč in podpora poročale, da so prav tako posredno obravnavali temo strokovne identitete na podlagi primerjave različnih socialnodelovnih pristopov (*»Na modulu psihosocialna podpora in pomoč smo se učili recimo primerjave med objektivističnim in hermenevtičnim pristopom, kar pomeni, da je sedaj v središču uporabnik, ne socialni delavec. Ampak ne vem, če je to povezano.«* H5). Študentke modula Socialno delo v delovnem okolju pa so poročale, da so o temi strokovne identitete govorile znotraj debate o negativni predstavi stroke socialnega dela v javnosti oziroma medijih (*»Smo se o tem pogovarjali ravno na modulu*

Socialno delo v delovnem okolju. Govorili smo o tej negativni predstavi socialnega dela v javnosti.« K9). Skladno kot pri obravnavi rednega študijskega procesa na Fakulteti za socialno delo torej ugotavljam, da se znotraj modulskega izobraževanja za socialno delo temo strokovne identitete socialnega dela naslavlja zgolj posredno ter ne dovolj razvidno na vseh modulih.

V manjšem obsegu so študentke znotraj te teme omenjale tudi praktične izkušnje kot način pridobivanja znanja o strokovni identiteti, vendar zopet zgolj prek posredne obravnave. Nekatere udeleženke so tako poročale, da so znanje pridobile v pogovoru z mentorico o njenih delovnih načelih in vrednotah (*»Na letošnji praksi, ko sem delala epistemološko analizo dela svoje mentorice, imela občutek, da o tem govoriva. Ker me je zanimalo, po kakšnih načelih ona deluje in kakšne pristope uporablja pri svojem delu.«* G4) ali v pogovorih s prijateljicami in mentorico na praksi (*»Posredno mogoče, na primer na kavici s kolegicami ali pa v debati z mentorico na praksi.«* E5). Kot izjema se je izkazala osebna strategija študentke, ki ob soočanjih z drugačnim razmišljanjem in mnenji znotraj svoje socialne mreže posredno pridobiva znanje o strokovni identiteti socialnega dela *(»Jaz imam izven faksa tako družbo, ki je čisto nasprotje od mene v veliko pogledih. To me sicer pogosto iztiri, ampak se dosti naučim o sebi in o pogledih drugih. Učim se tega, kar mi bo prišlo prav kot socialni delavki, ker se ne bomo vedno srečali z ljudmi, ki se s tabo strinjajo.«* A11).

Ob obravnavi pridobivanja znanja o strokovni identiteti znotraj študijskega procesa je nekaj udeleženk izpostavilo, da jim primanjkuje razvidnosti obravnave teme strokovne identitete (*»Sem taka oseba, da mi velikokrat na našem faksu manjka, da bi mi res dali direktno pojem in potem definicijo tega pojma. In bi to najprej razložili, poudarili in potem šli naprej. Potem bi vedela točno, za kaj gre. Ker pogosto ni tako, velikokrat tavam v temi.«* D12) in ozaveščanja o krepitvi strokovne identitete (*»Nam govorijo, kako so socialni delavci negativno predstavljeni v medijih, ampak nam pa ne povejo, kako naj mi delamo v tej smeri, da bi bili pozitivno predstavljeni ter bi posledično lažje oblikovali trdno strokovno identiteto.«* K18). Zaradi teh izjav se je debata na to temo razvijala še naprej in študentke so brez izjeme izrazile potrebo po večjem obsegu znanja o strokovni identiteti socialnega dela. Največ študentk je izrazilo potrebo po neposrednem obravnavanju teme strokovne identitete (*»Ne bi bilo slabo že na samem začetku več govoriti o tem. In potem v zadnjem letu spet, kako vse to pridobljeno znanje združiti v pravo strokovno identiteto. Kako narediti, da so nam ti predmeti lahko v oporo, da res znamo prepoznati to uporabnost v praksi.«* G21), potrebo po pridobivanju znanja iz drugih modulov (*»Bi jih bilo treba malo bolj povezati med seboj. Ker ko bomo šli v službo,*

bomo res potrebovali vse to. Vedno bo nekaj novega in meni, ko sem na delovnem okolju, bo ziher prav prišlo tudi znanje o delu z mladimi ali starimi, recimo.« K21) in potrebo po aktivnem praktičnem usposabljanju skozi celoten študijski proces štirih let (*»Je praksa v prvem in drugem letniku zgolj družabništvo. Ne vem pa, če ti to prinese pravo motivacijo. Ni toliko pridobljenega znanja iz prakse. Takrat se bolj pogovarjaš, igraš igrice, se pomagaš učiti enemu otroku. Jaz takrat sploh nisem bila prepričana, kaj je delo socialne delavke.«* F13). Druge študentke so v manjšini omenjale tudi potrebo po večjem obsegu medvrstniškega strokovnega dialoga na Fakulteti za socialno delo, na primer v debatnih krožkih, in potrebo po bolj samostojnem praktičnem usposabljanju v smislu samostojnega opravljanja socialnodelovnih nalog ter potrebo po gostjah na fakulteti, ki so primer dobre prakse in lahko to prenašajo na študentke.

Zunaj študijskega procesa bi si študentke socialnega dela želele pridobivati znanje o strokovni identiteti tudi iz povezovanja z vrstniki z drugih strokovnih področij (*»Na faksu se pač redko ne strinjamo, ane, to ni nujno tok super za učenje zagovarjanja našega poklica. Pač manjkajo debate, kjer se moraš bolj boriti za svoj prav. Če bi imeli debate tudi s študenti z drugih faksov, ane, ki so čisto drugače usmerjeni. Tako se naučiš, kako postati bolj aktivističen in kako priti do sprememb.«* A12) in hkrati prek primerjave stroke socialnega dela z drugimi strokami (*»Do teh nekakšnih nasprotij potem prihaja v medinstitucionalnih timih. Če bi pa imeli takšne time že med študijem, ker smo študentje še bolj odprti za različna mnenja in poglede, kot si potem v službi, bi lahko spremenili potek teh sestankov. Bi prišlo prav.«* D18) ter prek usklajevanja med teoretičnim znanjem in prakso.

Tema pridobivanja znanja o strokovni identiteti se je od tu razvijala še naprej in udeleženke so osmislile koristi, ki bi jih pridobile prek tega znanja. Največ jih meni, da bi jim to dodatno znanje prineslo boljšo pripravljenost na boj z negativnim ugledom stroke socialnega dela v javnosti (*»Da bi nam povedali, kako drugi dojemajo socialno delo in bi nas tako pripravili na kruto resnico. Ne samo, da bi govorili, kako mi dojemamo sebe, kako socialni delavci gledamo na strokovno identiteto socialnega dela, ampak še, kako nas drugi vidijo.«* L15), korist za nadaljnjo kariero, razvoj samozavestne strokovne drže *(»Bi lahko na faksu bolj pridobivali samozavest, ker nam res manjka.«* D22) ter zmožnost ravnanja s strokovno identiteto v smislu razločevanja med to in osebno identiteto (*»Težko stopiš ven iz svoje strokovne identitete, ker pač delamo z ljudmi in ljudje so povsod, tudi izven službe. In je težko, da ne nosiš problemov*

iz službe domov. Zato bi se bilo treba učiti povezovanja in hkrati ločevanja strokovne identitete in osebne identitete.« C12).

Študentke socialnega dela torej znotraj študija prepoznavajo zgolj posredno obravnavanje teme strokovne identitete, izredno pa si želijo pridobiti tudi neposredno znanje o tej tematiki, saj v tem vidijo mnogo koristi za svojo nadaljnjo poklicno pot oziroma kariero.

5 RAZPRAVA

Kvalitativna metoda raziskovanja področja razumevanja strokovne identitete med študentkami socialnega dela se je izkazala za primerno predvsem zato, ker je to področje v Sloveniji še popolnoma neraziskano, vendar še zdaleč ne zanemarljivo, kar so v prvi vrsti prikazali moji rezultati. Skozi celotno raziskovanje me je zanimalo, kaj študentkam pomeni pojem strokovna identiteta in kakšno vlogo ter pomembnost mu pripisujejo znotraj stroke socialnega dela, kako so oblikovale razumevanje oziroma pridobile znanje o strokovni identiteti v socialnem delu in kateri dejavniki po njihovi presoji vplivajo na strokovno identiteto. Prek zbiranja empiričnega gradiva s fokusnimi skupinami mi je uspelo zajeti raznolika mnenja, razmišljanja in izkušnje ter njihovo primerjavo pri študentkah Fakultete za socialno delo.

Izkazalo se je, da študentke prepoznavajo pojem strokovne identitete in ga zmorejo dokaj podrobno opisati. Celostno gledano, so prepoznale, da je strokovna identiteta mešanica osebnih lastnosti, izkušenj in priučenega strokovnega znanja, prek katerega se posameznik identificira kot strokovna oseba oziroma del določene stroke. Če za primerjavo vzamemo definicijo strokovne identitete v smislu samopodobe socialnih delavk kot pripadnic stroke socialnega dela, ki temelji na njihovih lastnostih, prepričanjih in delovnih oziroma strokovnih izkušnjah ali drugače povedano – kako socialne delavke same sebe definirajo kot socialne delavke (Webb, 2017, str. 1–15), so študentke podajale podobne, navedenemu primeru sorodne lastne definicije.

Pri vsaki fokusni skupini so študentke pojem strokovne identitete najprej poskusile definirati, vendar so po večini nato hitro prešle k opisovanju vplivov, ki jih ima strokovna identiteta po njihovi presoji, ter k primerjavi strokovne in osebne identitete. Njihova prizadevanja so skladna z rezultati, do katerih je v raziskovanju percepcije študentk glede razvoja strokovne identitete prišla avtorica Holter (2018), ki ugotavlja, da imajo študentke težave pri definiranju strokovne identitete, vendar vseeno prepoznavajo ključne elemente ali dejavnike tega procesa. Študentke so namreč ovrednotile strokovno identiteto kot neločljivo z osebno identiteto, čeprav sta si med seboj različni in se ju zato do neke mere da prepoznavati ločeno (Bentley, Peters, Haslam in Greenaway, 2019, str. 1–3). Podobno kot lahko najdemo v literaturi o strokovni identiteti, so prepoznale tudi nekatere vplive strokovne identitete, ki jih same zaznavajo pri sebi, kot na primer, da strokovna identiteta določene stroke prinese pričakovanja ljudem glede te (Webb, 2017, str. 5) ali narekuje prihodnost posameznika (Obodaru, 2012, str. 36). Izkazalo se je torej,

da imajo študentke v večini težave pri določanju točne definicije strokovne identitete, vendar vseeno v veliki meri prepoznavajo glavne značilnosti oziroma vplive tega pojava.

Študentke so podrobno opisale strokovno identiteto socialnega dela, kot jo razumejo, in njeno vlogo znotraj socialnodelovnega področja. Pri tem so se v veliki meri navezovale na nizko vrednotenje poklica in stroke socialnega dela v družbi oziroma s strani drugih posameznikov, ki ne pripadajo stroki. Prepoznale so posploševanje individualnih slabih izkušenj s socialnimi delavkami na celotno stroko, kjer so izpostavile tudi konkretne primere, ko so socialne delavke v javnosti predstavljene kot »tiste, ki odvzemajo otroke« ali kot »tiste, ki namesto študija hodijo v podaljšano bivanje«. Prepoznale so tudi posledične vplive takšnega negativnega vrednotenja, kot je na primer občutek manjvrednosti v primerjavi z drugimi strokami ali odpor drugih do sodelovanja s socialnimi delavkami. Njihova pričevanja se skladajo z ugotovitvami avtorja Higginsa (2016, str. 62), ki je v svoji raziskavi med študentkami socialnega dela spoznal, da so študentke ponotranjile javno predstavo socialnih delavk kot zlobnih, kar se navezuje predvsem na javna pooblastila socialnih delavk, ki jih zavezujejo do npr. odvzetja ogroženih otrok staršem, ali predstavo socialnih delavk kot neumnih, ker opravljajo tako nizko vrednoteno in slabo prepoznano delo. Prav tako se njihova opažanja skladajo z opažanji avtorice Rapoše Tajnšek (1996), ki je opisovala, kaj vse prispeva k nastajanju in ohranjanju negativnih stereotipov o socialnem delu v javnosti, kako povečati njegov ugled v družbi in zmanjšati nerazumevanje ter nenaklonjenost javnosti.

Znotraj teme strokovne identitete socialnega dela je v ospredje prišlo tudi zavedanje študentk, da je vloga socialnega dela kot stroke nerazvidna, zaradi česar je v javnosti slabo znana. Kot razloge za slabo prepoznavnost so navajale dejstvo, da je socialno delo znanstvena veda z relativno kratkim zgodovinskim razvojem in da je znotraj nje pogosta uporaba znanja drugih znanstvenih ved. Ugotavljam, da so njihova opažanja smiselna in skladna z opažanji avtorja Higginsa (2016), ki trdi, da problematika pomanjkanja prepoznavnih značilnosti poklica oziroma stroke in hkrati tudi dejstvo, da se strokovnjaki socialnega dela pogosto navezujejo na raziskave in teoretično znanje drugih sorodnih strok, kar posledično otežuje razločevanje meja med slednjimi in socialnodelovno stroko, ključno prispevata k neuspešnosti oblikovanja konsistentne in splošne definicije vloge socialnega dela. Čeprav so študentke v pogovoru o strokovni identiteti socialnega dela bile bolj naravnane k negativnim vidikom, pa je nekaterim uspelo prepoznati tudi prednosti socialnega dela kot stroke, kjer so izpostavile sposobnost sočutnega komuniciranja z ljudmi v stiski, celosten pristop k sodelovanju z uporabniki in

nevzvišenost nad drugimi strokami. Tudi avtorja Loseke in Cahill (1986, str. 255) sta opredelila posebnost socialnodelovne stroke v tem, da ni omejena na določeno populacijo ali okolje ter temelji na celostnem pristopu pomoči in podpore, kar pa je hkrati tudi vzrok za pomanjkanje prepoznavnih lastnosti stroke ali njenih temeljnih značilnosti, tako na strokovni kot na laični ravni. Študentke so torej izkazale veliko mero razumevanja glede izvora pretežno negativne strokovne identitete kot tudi prednosti, ki jih kljub slabi prepoznavnosti stroka socialnega dela prinaša v znanstveno sfero.

Študentke so strokovno identiteto v socialnem delu prepoznale kot pomembno in ključno za opravljanje kvalitetnega dela, razvidnost strokovnega ravnanja, vloge in ciljev ter zmožnost kritične presoje. Prav tako so prikazale razumevanje na področju predstavljanja strokovne identitete socialnega dela drugim, saj so opisovale, da jasna predstavitev strokovne identitete omogoči definiranje lastnih prednosti, zagotovi spoštovanje in upoštevanje drugih ter prinaša samozavestno strokovno držo. Ugotavljam, da študentke prepoznavajo predstavitev svoje strokovne identitete drugim kot pomembno predvsem zato, ker to vidijo kot način, na katerega si lahko priborijo zaželen status stroke socialnega dela. Njihova pričevanja so podobna predhodnim ugotovitvam drugih avtorjev, ki pravijo, da je strokovna identiteta nujno potrebna za preživetje in razvoj stroke socialnega dela, saj prinaša legitimnost znotraj znanstvene oziroma strokovne sfere in omogoča njenim pripadnikom doseči strokovno poslanstvo v družbi (Moorhead, Boetto in Bell, 2014, str. 188).

Opredeljevanje oblikovanja razumevanja strokovne identitete pri študentkah se je prav tako izkazalo za relevantno, saj so na ta način prikazale, da so že veliko razmišljale o svoji strokovni identiteti oziroma jo do neke mere že ozavestile, še posebej v zadnjih dveh letih študija, ko so po njihovem mnenju začele bolj resno opravljati prakso in dobile motivacijo za poglobitev pridobljenega strokovnega znanja. To so prikazale s pripovedjo o lastnem razumevanju razvoja strokovne identitete, ki so ga skladno z literaturo označile kot večnega in spodbujenega s strani osebne želje po napredovanju (glej npr. Obodaru, 2012; Nuttman-Shwartz, 2017). Omenjale so tudi, da se ta razvoj sproži prek oblikovanja pridobljenega znanja in izkušenj ter oblikovanja lastnega edinstvenega načina dela, kar je opisoval tudi avtor Tseng (2011), ki trdi, da se proces oblikovanja strokovne identitete v socialnem delu začne z razvojem in pridobivanjem znanja ter kompetenc za opravljanje socialnega dela in nadaljuje z razumevanjem stroke skozi posameznikove lastne temeljne vrednote in prepričanja, katere nato poveže oziroma spoji v celoto s temeljnimi vrednotami stroke. Tako nastane posameznikova strokovna identiteta, prek

katere se na edinstven način definira kot del stroke socialnega dela (Tseng, 2011, str. 374). Izkazalo se je tudi, da študentke prepoznavajo ključna spoznanja in trenutke, ki so jih spodbudili k ozaveščanju lastne strokovne identitete, kamor sodijo predvsem odnos z mentoricami na praksi oziroma praktične izkušnje ter povezovanje teoretičnega znanja in praktičnih izkušenj, kjer so opisovale vpliv doživljanja znanja in izkušenj kot kontradiktornih. Iz teh rezultatov je razvidno, da imajo študentke socialnega dela dokaj jasno predstavo o poteku razvoja strokovne identitete, ki so ga do neke mere že izkusile na lastni koži, čeprav so znotraj svojih razlag pripisovale pomembnost različnim vidikom. Ugotavljam, da je tudi znotraj literature na temo strokovne identitete možno prepoznati pripisovanje različnih nivojev pomembnosti raznolikim vidikom znotraj razvoja strokovne identitete, zato so pričevanja študentk lahko označena za pričakovana.

Študentke so opisovale tudi načine pridobivanja znanja o strokovni identiteti in razvidno je postalo, da jim pridobivanje znanja o strokovni identiteti veliko pomeni, čeprav ga do sedaj po njihovi presoji niso bile deležne v zadostni meri. Opisovale so pridobivanje znanja znotraj študijskega procesa, kjer tema strokovne identitete nikoli ni bila obravnavana oziroma je bila obravnavana zgolj posredno prek pridobivanja znanja z različnih področij, kot so definiranje stroke socialnega dela, učenje o različnih pristopih dela znotraj socialno delovnega področja, učenje o etiki in uporabi socialnodelovnega jezika ter učenje o negativnem ugledu stroke socialnega dela v družbi. Opisovale so tudi pridobivanje znanja o strokovni identiteti med praktičnim udejstvovanjem ali v socialni mreži, znotraj katere so primerjale svoje znanje z znanjem vrstnikov z drugih znanstvenih področij. Ob tem so večkrat izpostavile potrebo po neposredni obravnavi teme strokovne identitete, tako znotraj študijskega procesa kot zunaj njega, v smislu povezovanja z vrstniki z drugih strokovnih področij, saj bi jim po njihovi presoji to prineslo boljšo pripravljenost na boj z negativnim ugledom stroke socialnega dela v javnosti, korist za nadaljnjo kariero in razvoj samozavestne strokovne drže. Tudi znotraj literature mnogi avtorji poudarjajo, da je obravnava strokovne identitete kot koncepta znotraj izobraževalnih programov za socialno delo zanemarjena, in predlagajo, da se vpelje v čim večji meri, saj to študentom prinese bistveno večje možnosti za razvoj trdne in pozitivne strokovne samopodobe oziroma identitete (glej npr. Moorhead, Boetto in Bell, 2014; Wiles, 2017; Holter, 2018). Potrebe študentk po pridobivanju več znanja o strokovni identiteti in prepoznavanju koristi, ki bi jih takšna obravnava prinesla, so torej v tujini že bile ovrednotene kot ključne in njihova spoznanja so zato povsem relevantna kot tudi primerna, saj s tem izkazujejo svojo strokovno razgledanost in vedoželjnost.

Ker so študentke izkazale podrobno poznavanje koncepta strokovne identitete, predvsem znotraj socialnodelovnega področja, so temu primerno prepoznale in opisale številne dejavnike, ki vplivajo na strokovno identiteto oziroma na njeno oblikovanje ali razvoj. Bistven vpliv na oblikovanje strokovne identitete pripisujejo praktičnim izkušnjam, znotraj katerih se soočijo z opravljanjem poklica in vsemi izzivi ali ovirami, ki se prek teh izkušenj pojavijo na strokovnem področju socialnega dela. Tudi Adams, Hean, Sturgis in Macleod (2006) so izkušnje vodenega praktičnega usposabljanja v okviru izobraževanja za socialno delo osmislili kot ključne, saj se študentke takrat srečajo s strokovno socializacijo znotraj institucionalnega konteksta in tako lahko pričnejo usklajevanje idealiziranega pojmovanja opravljanja dela z realiziranim. Znotraj dejavnika praktičnih izkušenj so študentke še posebej izpostavile izkušnje recipročnega odnosa z mentoricami in neposrednega dela z uporabniki, kar se sklada z ugotovitvami avtorice Wheeler (2017), ki je opisovala, da izkušnje neposrednega dela z uporabniki študentkam prinesejo samozavest pri uporabi strokovnih kompetenc in prepoznavanje prispevka celostnega pristopa socialnega dela (Wheeler, 2017, str. 185) ter da izkušnje recipročnega odnosa z mentoricami študentkam omogočijo osmisliti lastne strokovne vrednote, teoretična kot tudi politična stališča ter motivacijo za strokovno udejstvovanje (Wheeler, 2017, str. 186).

Študentke so kot drugi izredno pomemben dejavnik, ki vpliva na strokovno identiteto, prepoznale strokovno izobrazbo. Pri tem so še posebej izpostavile proaktivno naravnanost posameznikov ter oblikovanje skozi učenje in strokovne koncepte. Vsebino njihovih prepričanj lahko prepoznamo tudi znotraj rezultatov raziskave avtorice Holter (2018), ki je izkušnje spoznavanja in ozaveščanja znanja, kompetenc, vrednot ter poslanstva socialnega dela med izobraževanjem označila za ključne pri oblikovanju strokovne identitete. Študentke torej smiselno prepoznavajo pomembnost pridobivanja strokovnega znanja in veščin, ki jim podajo temelje za praktično udejstvovanje oziroma pridobivanje praktičnih izkušenj.

Pomemben vpliv na strokovno identiteto so študentke prepoznale tudi znotraj nacionalnega, političnega, družbenega in organizacijskega konteksta, kjer se izvaja socialno delo. Znotraj nacionalnega konteksta so opisovale vpliv potreb v družbi oziroma značilnosti populacije, s katero sodelujejo kot socialne delavke, negativen vpliv slabih plač na področju socialnega varstva in neupoštevanje velike odgovornosti, ki jo socialne delavke prevzemajo na delovnih mestih. Njihove ugotovitve so primerljive z ugotovitvami avtorjev Campanini, Frost in Hojer

(2012, str. 44), ki so obravnavali razvoj strokovne identitete skozi raziskovanje percepcije študentk socialnega dela znotraj različnih nacionalnih kontekstov in zaključili, da različni nacionalni konteksti bistveno vplivajo na percepcijo in razvoj strokovne identitete študentk, saj predpostavljajo stabilnost delovnih razmer v stroki socialnega dela, glede na državno ureditev socialne varnosti kot tudi socialnega varstva. Znotraj političnega konteksta so študentke kot ključne dejavnike prepoznale vpliv zakonskih in pravnih omejitev, vpliv krčenja finančnih sredstev za socialno varstvo s strani politične vlade ter vpliv vloge socialnega dela kot zagovornika marginaliziranih skupin, ki so s strani politike spregledane. Opažanja študentk se skladajo s trditvami avtorice Gorjup (2017), ki opisuje boj proti političnemu zatiranju socialnodelovne stroke kot pomemben za dosego ustreznih delovnih razmer, ki omogočajo kvalitetno opravljanje dela kot tudi nadaljnji razvoj stroke.

Študentke so vpliv družbenega konteksta na strokovno identiteto v socialnem delu opisale podrobno in še posebej izpostavile negativen odnos do stroke socialnega dela v javnosti, ki negativno vpliva na percepcijo socialnih delavk. Pri tem so največkrat omenile vpliv tragičnih zgodb socialnega dela v medijih oziroma prevlado predstave slabih praks v medijih ter kako negativen ugled stroke v javnosti predstavlja zavoro pri opravljanju socialnega dela. Tudi Higgins (2016, str. 62) ugotavlja, da se strokovna identiteta študentk ključno razvije ravno na podlagi razumevanja negativnega javnega pogleda na stroko, ko študentke te negativne perspektive reflektirajo v povezavi s kompetencami, poslanstvom, znanjem in vrednotami socialnega dela. V manjšem obsegu pa so študentke opisovale še organizacijski kontekst kot pomemben dejavnik, ki vpliva na strokovno identiteto, saj so presodile, da je preobremenjenost na delovnem mestu znotraj socialno delovne stroke prej pravilo kot izjema ter da je medsebojna podpora in povezanost delovnega kolektiva zato ključnega pomena. V manjši meri so prav tako omenjale še vpliv neformalne podpore in refleksivnosti med študentkami, ki naj bi jim predstavljala varen prostor za učenje prek deljenja izkušenj in mnenj. Do takšnih spoznanj je prišla tudi avtorica Wheeler (2017), ki je prostor za neformalno refleksivnost označila kot pomembnega zato, ker študentkam predstavlja določeno varnost oziroma svobodo izražanja, ki je v formalnih odnosih načeloma ne občutijo, kar jim posledično omogoča podrobnejše raziskovanje njihovih izkušenj ter kako so te vplivale na razvoj njihove strokovne identitete (Wheeler, 2017, str. 187). Kot ključni dejavnik je avtorica prav tako ovrednotila organizacijski kontekst, znotraj katerega poteka strokovna socializacija študentk, saj jim omogoča interakcijo z raznovrstnimi strokovnjaki in imajo posledično možnost medsebojne primerjave njihovega

znanja in kompetenc, kar pa jim prinese lažje prepoznavanje lastnih edinstvenih strokovnih sposobnosti (Wheeler, 2017, str. 189).

Po analizi empiričnih podatkov in vrednotenja pridobljenega empiričnega gradiva ugotavljam, da so študentke socialnega dela v veliki meri podrobno seznanjene s konceptom strokovne identitete, prepoznavajo njegovo vlogo, vplive in dejavnike ter mu pripisujejo velik pomen za njihov individualen strokovni razvoj. Kot ključno spoznanje bi izpostavila predvsem potrebo študentk socialnega dela po pridobivanju večjega obsega znanja o strokovni identiteti, saj ocenjujejo, da ga med študijem v neposredni obliki niso pridobile, čeprav bi po njihovi presoji to bilo koristno za nadaljnjo poklicno udejstvovanje. Potrdim lahko torej, da je strokovna identiteta znotraj področja socialnega dela tema izrednega pomena in jo bo v prihodnosti treba pogosteje direktno obravnavati in s tem pridobiti širšo ozaveščenost o njeni pomembnosti znotraj socialnodelovne stroke. Rezultati te raziskave so tudi skladni s številnimi rezultati podobnih raziskav iz tujine, s čimer lahko ugotovitve tujih avtorjev označim kot tudi ovrednotim za relevantne v Sloveniji.

Ocenjujem, da je bila odločitev glede omejitve populacije zgolj na študentke četrtega letnika izobraževalnega programa za socialno delo primerna, saj so večkrat izpostavile, da se je njihovo ozaveščanje o konceptu kot tudi o lastni strokovni identiteti pričelo v roku zadnjih dveh let študija, pred tem pa se niso soočale s takšnimi razmišljanji. Ob tem moram omeniti tudi, da gre za prvo raziskavo te vrste na Fakulteti za socialno delo, ki je bila izvedena na relativno majhnem vzorcu študentk, zato pridobljeni rezultati niso primerni za širše posploševanje na celotno populacijo bodočih socialnih delavk. Bistvenih razlik v poteku fokusnih skupin, glede na obravnavano tematiko, ki se je pojavila spontano znotraj pogovorov, ni bilo, kar lahko nakazuje na veliko mero skladnosti v razmišljanju študentk ali pa na preveliko mero homogenosti vzorca. Prav tako je vredno izpostaviti, da sem bila kot raziskovalka prvič v vlogi vodje fokusnih skupin, ki so bile izvedene na daljavo prek spletne aplikacije za videoklice Zoom, kar definitivno prinese drugačno dinamiko skupinskega pogovora in s tem morda določene pomanjkljivosti v razvidnosti komunikacije med udeleženkami. Navsezadnje pa so študentke, vključene v vzorec, že leto in pol izpostavljene vplivu epidemije covida-19, ki je bistveno spremenila potek študija kot tudi praktičnega udejstvovanja oziroma ju okrnila in omejila, zato so njihove izkušnje lahko drugačne, kot bi bile v normaliziranih razmerah.

6 SKLEPI

Raziskava, opravljena na področju razumevanja strokovne identitete med študentkami socialnega dela, v svojih sklepih prinaša širok nabor raznolikih mnenj, razmišljanj in izkušenj ter primerjavo teh med seboj. Izhajajoč iz analize rezultatov z izbrano literaturo, je možno podati naslednje sklepe.

- Študentke socialnega dela smiselno prepoznavajo oziroma definirajo strokovno identiteto kot mešanico osebnih lastnosti, izkušenj in priučenega strokovnega znanja, na podlagi česar se posameznik identificira kot strokovna oseba oziroma kot del določene stroke.

- Študentke socialnega dela imajo v večini težave pri določanju točne definicije strokovne identitete, vendar vseeno v veliki meri prepoznavajo glavne značilnosti oziroma vplive tega pojma, saj so do neke mere že ozavestile lastno strokovno identiteto.

- Študentke socialnega dela na eni strani strokovno identiteto socialnega dela pojmujejo predvsem skozi diskurze o socialnem delu v družbi oziroma okolici, kjer je prisotno nizko vrednotenje poklica in stroke ali nerazvidnost vloge stroke v primerjavi z drugimi strokami ter na drugi strani prek različnih predstav njih samih o socialnem delu, kjer prepoznavajo prednosti socialnega dela v sposobnosti sočutnega komuniciranja z ljudmi v stiski, celostnem pristopu k sodelovanju z uporabniki in nevzvišenosti nad drugimi strokami. Po primerjavi obeh strani torej definirajo, kaj zanje je ali ni socialno delo.

- Študentke so strokovno identiteto v socialnem delu prepoznale kot pomembno in ključno za opravljanje kvalitetnega dela, razvidnosti strokovnega ravnanja, vloge in ciljev ter zmožnost kritične presoje, kar posledično omogoči jasno predstavitev strokovne identitete skozi definiranje prednosti stroke, zagotavljanja spoštovanja in upoštevanja ter prinaša samozavestno strokovno držo.

- Študentke socialnega dela prepoznavajo predstavitev strokovne identitete drugim posameznikom kot pomembno, ker to vidijo kot način, kako si lahko priborijo zaželen status stroke socialnega dela.

- Študentke socialnega dela imajo dokaj jasno predstavo o poteku razvoja strokovne identitete, ki so ga do neke mere že izkusile na lastni koži, pri tem pa so znotraj tega procesa pripisovale pomembnost različnim vidikom oziroma dejavnikom.

- Študentke so kot ključne dejavnike, ki vplivajo na strokovno identiteto, prepoznale praktične izkušnje, neposredno delo z uporabniki, recipročen odnos z mentoricami, strokovno izobrazbo, osebne značilnosti, neformalno refleksivnost in podporo med študentkami ter nacionalni, družbeni, politični in organizacijski kontekst, kjer se opravlja socialno delo.

- Študentkam pridobivanje znanja o strokovni identiteti veliko pomeni, čeprav ga do sedaj znotraj študijskega procesa niso bile deležne v zadostni meri oziroma ga niso bile deležne skozi neposredno obravnavo, temveč le skozi posredno. Ocenjujejo, da bi jim neposredna obravnava strokovne identitete in pridobivanje znanja o strokovni identiteti prineslo boljšo pripravljenost na boj z negativnim ugledom stroke socialnega dela v javnosti, korist za nadaljnjo kariero in razvoj samozavestne strokovne drže.

- Študentke so izpostavile, da se strokovna identiteta pomembno oblikuje in postane razvidna skozi sodelovanje z drugimi strokami, saj tako prepoznajo razlike med njimi kot tudi lastne edinstvene prednosti, ob tem pa to vidijo kot priložnost za razvoj medpoklicnega sodelovanja, s katerim krepijo prepoznavnost in uveljavljanje socialnega dela.

7 PREDLOGI

Iz empirične raziskave in teoretičnega pregleda relevantne literature in virov izhajajo sledeči predlogi za nadaljnji razvoj in raziskovanje področja razumevanja strokovne identitete med študentkami socialnega dela v Sloveniji.

- Znotraj študijskega procesa na Fakulteti za socialno delo je treba vnesti neposredno obravnavo teme strokovne identitete socialnega dela, da bodo študentke kontinuirano pridobivale znanje o strokovni identiteti, ozaveščale lastno strokovno identiteto ter se urile v samozavestnem zastopanju socialnodelovne stroke.

- Na ravni Fakultete za socialno delo je treba izvesti strateško razpravo o pomenu oblikovanja in utrjevanja strokovne identitete socialnega dela ter si zastaviti točne cilje za njihovo dosego.

- Med različnimi fakultetami znotraj Univerze v Ljubljani bi bilo smiselno uvesti redna srečanja študentk z raznovrstnih področij, znotraj katerih bi študentke lahko primerjale svoje znanje in kompetence, s tem pa ozaveščale lastne strokovne prednosti in zmožnosti ter pridobivale sposobnosti soočenja z nasprotnimi mnenji ali pristopi. Na ta način bi študentke krepile zavedanje o lastni strokovni identiteti in krepile uspešno sodelovanje med različnimi strokami.

- Treba je izvesti nadaljnje, bolj podrobne raziskave na temo razumevanja strokovne identitete med študentkami socialnega dela, ki bodo vsebovale bistveno večji vzorec in bolj raznolike demografske značilnosti.

- Fakulteta za socialno delo se mora bolj razvidno in redno vključevati v javne razprave o socialnem delu ter na ta način zastopati stroko v boju proti negativnemu ugledu v družbi ter pri pridobivanju boljših razmer za kakovostno opravljanje socialnega dela v praksi, poleg tega pa predstavljati, kaj sta vloga in namen socialnega dela kot takega.

- Profesorice Fakultete za socialno delo, mentorice bodočih socialnih delavk in delodajalke oziroma nadrejene v socialnodelovni stroki morajo premisliti o svoji vlogi pri zagotavljanju podpore in razvidnosti procesov (pre)oblikovanja strokovne identitete socialnih delavk.

8 UPORABLJENA LITERATURA

Adams, K., Hean, S., Sturgis, P., & Macleod Clark, J. M. (2006). Investigating the factors influencing professional identity of first-year health and social care students. *Learning in Health and Social Care*, 5(2), 55–68.

Ashforth, B. E., & Mael, F. (1989). Social Identity Theory and the Organization. *The Academy of Management Review*, 14(1), 20–39.

Ashforth, B. E., Harrison, S. H., & Corley, K. G. (2008). Identification in Organizations: An Examination of Four Fundamental Questions. *Journal of Management*, 34(3), 325–374.

Beddoe, L., Staniforth, B. L. & Fouche, C. B. (2019). »Proud of what I do but often... I would be happier to say I drive trucks«: Ambiguity in social workers' self-perception. *Qualitative social work,* 18(3), 530–546.

Beddoe, L. (2011). Health social work: Professional identity and knowledge. *Qualitative Social Work*, 12(1), 24–40.

Bentley, S. V., Peters, K., Haslam, S. A., & Greenaway, K. H. (2019). Construction at Work: Multiple Identities Scaffold Professional Identity Development in Academia. *Frontiers in Psychology*, 10(628), 1–13.

Bogo, M., Raphael, D., & Roberts, R. (1993). Interests, activities and self-identification among social work students: Toward a definition of social work identity. *Journal of Social Work Education*, 29(3), 279–292.

Burr, V. (2003). *Social constructionism*. London: Routledge.

Campanini, A., Frost, L., & Hojer, S. (2012). Educating the new practitioner: The building of professional identities in European social work. *Revista de Asistenja Sociala*, 11(1), 33–47.

Dent, M., & Whitehead, S. (2002). *Managing Professional Identities: Knowledge, Performativity and the »New« Professional.* London: Routledge.

Gilbert, N. (1977). The search for professional identity. *Social Work*, 22(5), 401–406.

Gorjup, K. (2017). Javna podoba socialnega dela: Osebni občutki socialne delavke. *Socialno delo*, 56(2), 145–152.

Higgins, M. (2016). Villains, fools, or unsung heroes? A study of the contradictory narratives of social work identities in contemporary England. *Czech and Slovak Social Work*, 16(4), 57–65.

Hoar, S. (2001). Identity Theft: The Crime of the New Millennium. *Oregon Law Review*, 49(2), 1–13.

Hobbs, E., & Evans, N. (2017). Social work perceptions and identity: How social workers perceive public and professional attitudes towards their vocation and discipline. *Aotearoa New Zealand Social Work*, 29(4), 19–31.

Holter, J. (2018). *Development of Professional Identity in Social Work Education* (Doktorsko delo). St. Catherine University, Sophia.

Hozjan, D. (2006). *Poklicna identiteta pod lupo strukturalnega funkcionalizma*. Ljubljana: Državni izpitni center.

Ibarra, H. (1999). Provisional selves: experimenting with image and identity in professional adaptation. *Administrative Science Quarterly*, 44(1), 764–791.

Ibarra, H., & Barbulescu, R. (2010). Identity as narrative: prevalence, effectiveness, and consequences of narrative identity work in macro work role transitions. *Academic Management Review*, 35(1), 135–154.

Jackson, R. L., & Hogg, M. A. (ur). (2010). *Encyclopedia of Identity* [pdf]. Pridobljeno 4.4.2021 s https://sk.sagepub.com/reference/identity

Larson, M. (1977). *The rise of professionalism: A sociological analysis*. Berkeley: University of California Press.

Leary, M. R., & Tangney, J. P. (2003). *Handbook of Self and Identity.* New York: Guilford Press.

Levesque, M., Negura, L., Gaucher, C., & Molgat, M. (2019). Social Representation of Social Work in the Canadian Healthcare Setting: Negotiating a Professional Identity. *British Journal of Social Work*, 49(1), 2245–2265.

Lobe, B., Morgan, D., & Hoffman, K. A. (2020). Qualitative Data Collection in an Era of Social Distancing. *International Journal of Qualitative Methods*, 19(1), 1–8.

Loseke, D., & Cahill, S. (1986). Actors in search of a character: Student social workers' quest for professional identity. *Symbolic Interaction*, 9(2), 245–258.

Medveš, Z., & Muršak, J. (1993). *Poklicno izobraževanje – problemi in perspektive*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Mesec, B. (2008). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave* (študijsko gradivo za interno uporabo). Ljubljana: FSD.

Moorhead, B., Boetto, H., & Bell, K. (2014). India and US: Student development of professional social work identity through a short-term study abroad program. *Social Work Education*, 33(2), 175–189.

Moorhead, B. (2019). Transition and Adjustment to Professional Identity as a Newly Qualified Social Worker. *Australian Social Work*, 72(2), 206–218.

Muršak, J. (2012). *Temeljni pojmi poklicnega in strokovnega izobraževanja*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

Nuttman-Shwartz, O. (2017). Rethinking Professional Identity in a Globalized World. *Clinical Social Work Journal*, 45(1), 1–9.

Obodaru, O. (2012). The self not taken: How alternative selves develop and how they influence our professional lives. *Academy of Management Review*, 37(1), 34–57.

Oliver, C. (2013). Social Workers as Boundary Spanners: Reframing our Professional Identity for Interprofessional Practice. *Social Work Education*, 32(6), 773–784.

Poljšak Škraban, O. (2004). *Obdobje adolescence in razvoj identitete*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Pullen Sansfaçon, A., & Crete, J. (2016). Identity development among social workers from training to practice: Results from a three-year qualitative longitudinal study. *Social Work Education*, 35(7), 767–779.

Rape Žiberna, T. (2010). Zadovoljstvo z delom v javnem zavodu. *Socialno delo,* 49(4), 217–228.

Rape Žiberna, T. (2019). *Konceptualizacija timskega dela v socialnem delu v Sloveniji* (doktorsko delo). Fakulteta za socialno delo, UL, Ljubljana.

Raposa Tajnšek, P. (1996). Profesionalna identiteta socialnih delavk in delavcev in ugled socialnega dela v javnosti. *Socialno delo,* 35(5), 445–450.

Sha, W., Wong, Y., Lou, V. W. Q., Pearson, V., & Gu, D. (2012). Career preferences of social work students in Beijing and Shanghai. *Social Work Education*, 31(1), 4–21.

Shlomo, S. B., Levy, D., & Itzhaky, H. (2012). Development of Professional Identity among Social Work Students: Contributing Factors. *The Clinical Supervisor*, 31(2), 240–255.

Siobhan, N. (2014). Professional identity: What I call myself defines who I am. *Career Matters,* 2(3), 14–15.

Sobočan, A. M. (2013). *Etika v socialnem delu* (Doktorsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.

Sobočan, A. M. (2019). Poklicna identiteta in etika v socialnem delu v objavah v reviji Socialno delo. *Socialno delo*, 58(3–4), 181–192.

Škerbinek, L. A. (2000). Poklicna identiteta slovenskih medicinskih sester. *Obzornik zdravstvene nege*, 34(1–2), 11–15.

Šugman Bohinc, L. (2010). Od objektivizma h konstruktivizmu in socialnemu konstrukcionizmu v sistemski psihoterapiji. Kairos – Slovenska revija za psihoterapijo, 4(1–2), 51–65.

Tseng, M. T. (2011). Ethos of the day - Challenges and opportunities in twenty-first century social work education. *Social Work Education*, 30(4), 367–380.

Ule, N. M. (2000). *Sodobne identitete – v vrtincu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Webb, S. A. (2017). Matters of professional identity and social work. V S. A. Webb (ur.), *Professional identity and social work* (str. 1–19). New York: Routledge.

Weiss, I., Gal, J., & Cnaan, R. (2004). Social work education as professional socialization: A study of the impact of social work education upon students' professional preference. *Journal of Social Service Research*, 31(1), 13–31.

Wheeler, J. M. (2017). *How do Social Work Students Develop their Professional Identity?* (Doktorsko delo). University of Plymouth, Plymouth.

Wiles, F. (2017). Developing social work students' professional identity: The role of England's professional capabilities framework. *European Journal of Social Work*, 20(3), 349–360.

Zoom. (b.d.). Videoconference platform. Pridobljeno 18.4.2021 s https://zoom.us

9 PRILOGE

9.1 Smernice za fokusne skupine

1. Kaj vam pomeni pojem strokovna identiteta? Naj govorimo o tem, da pridobimo znanje o strokovni identiteti ali da oblikujemo strokovno identiteto? Kako je oboje povezano?
2. Kako ste oblikovali svoje razumevanje strokovne identitete – ste morda kje pridobili znanje o tej tem? Kje in na kakšen način? (Bi si želeli več vedeti o strokovni identiteti?)
3. Ali menite, da je pomembno, da v socialnem delu poznamo svojo strokovno identiteto? Zakaj je to pomembno?
4. Kakšna je *dobra* strokovna identiteta?
5. Ali menite, da je za socialne delavke pomembno, da znajo svojo strokovno identiteto tudi predstaviti drugim?
6. Kaj menite, da so dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje strokovne identitete v socialnem delu? Ali se vam zdi, da kaj od tega že vpliva na vašo strokovno identiteto (izobraževalni program FSD, praksa, odnosi z mentoricami na praksi, medvrstniški odnosi, supervizija/intervizija, delo z uporabniki, nacionalna/politična/družbena prepričanja)?

9.2 Transkript pogovorov fokusnih skupin z označenimi izjavami

ZAPIS POGOVORA FOKUSNE SKUPINE 1

Datum: 28. aprila 2021
Trajanje: 1 uro in 20 minut
Kraj: na daljavo prek aplikacije Zoom

Kaj vam pomeni pojem strokovna identiteta?

A: Meni strokovna identiteta pomeni predvsem recimo, ko sem v službi, pač kako opravljam svoj poklic. Ne vem, da sem tam v pisarni jaz socialna delavka, pomagam uporabnikom (A1). Rada bi delala v domu za stare ljudi, tako da, recimo, sem socialna delavka tam in pomagam stanovalcem, izpolnjujem vloge za sprejem. To je strokovna identiteta, po končani službi pa grem domov in potem nisem več socialna delavka, potem sem jaz, torej ločim zasebno in profesionalno identiteto (A2).

B: Pač ja, po svoje je strokovna identiteta, kako se jaz kot socialni delavec tudi predstavim drugim. Recimo, kaj povem, ko me nekdo vpraša, kaj je socialno delo, in jaz potem povem neka naša načela, kot nas učijo na faksu, ali če povem bolj konkretno, kje delam, na katerem področju (B1).

C: Meni se zdi, da je strokovna identiteta področje, na katerem si specializiran, in večinoma zaradi tega področja, ker ga najbolje poznaš, drugi nate gledajo, kot da si strokovnjak za to področje, in potem tudi sebe tako dojemaš (C1). V bistvu je to del tvoje osebnosti in se mi zdi, da kot socialni delavci težko

stopimo ven iz svoje strokovne identitete (C2). Če bi šla jaz po službi peš domov in na ulici videla, da se nekaj slabega nekomu dogaja, ne bi mogla kar ignorirati. Bi pomagala, tudi če nisem več v službi. Težko stopimo ven iz svoje strokovne identitete, kvečjemu jo imamo vedno, ampak je potem odvisno, do katere mere jo uporabljamo, na nek način (C3).

D: Ja, jaz se strinjam, da je strokovna identiteta, da del tvoje osebne identitete in dostikrat izven delovnega časa ali izven tistega, ko si socialna delavka, pride na dan. Jaz pri sebi opazim, če ima kak prijatelj ali prijateljica problem, zelo hitro pride ven moja socialna delavka (D1). Moram paziti, kdaj dam samo navaden prijateljski nasvet ali pa kdaj začnem že strokovno malo zraven obravnavati. Ko je C rekla, da na ulici vidi nekoga, ki rabi pomoč, sem se spomnila na to, da sem enkrat bila na vlaku s študentko medicine in je slišala, ko je nekdo padel na tla. Takoj je stekla h njemu in preverila, če je vse v redu z njim. Potem sva se pogovarjali, kako je v bistvu zaznamujoča ta strokovna identiteta v vsakdanjem življenju (D2).

B: Ja, se strinjam s C in D. Jaz tudi v vsakdanjem življenju pri kolegicah ali partnerju vidim, ko je kakšen spor ali pa kaj, da takoj vse te naše koncepte uporabim. Sem tako okej, to je tvoje in to je moje, kje se lahko srečava (B2). In potem včasih hecno izpade, ker vejo, da študiram socialno delo že štiri leta, in rečejo, a lahko že nehaš s tem, daj mi samo nasvet, ne mi v oblakih govorit (B3).

D: Jaz velikokrat slišim od drugih, ne biti taka socialna delavka (D3) in potem sem tako – okej sori.

C: Meni se zdi že ta socialnodelovna terminologija, jaz vidim, kako ostaja pri meni in kako postajam alergična na to, če kdo ne govori tako. Sicer se poskušam sprijaznit s tem, da drugi niso na socialnem delu, ampak že ne vem, če pride do tematike oseb z oviro (C4) in potem drugi uporabljajo napačno terminologijo, v meni sproži jezo. Ampak se skušam zadržati.

A: Jaz in moj ati se večkrat skregava zaradi tega, ker je on stara šola. Recimo, predvsem glede migrantov in priseljencev, sva kot noč in dan. Jaz pravim, da niso vsi taki slabi, on pa pravi, da to ni res in da njih to uči vera, zato so vsi taki. Jaz pravim, da ne more tako govorit in obravnavat. Lahko se kregava tri dni o tem. Tako že sama pri sebi vidim, kako je faks vplival name, da stopim na stran tistega, ki je zapostavljen, in poskusim pogledati skozi njegovo perspektivo (A3).

Okej, super smo začeli. Preden nadaljujemo z naslednjo temo, me tukaj zanima še, ali se vam zdi bolj primerno, da govorimo o pridobivanju znanja o strokovni identiteti ali o oblikovanju strokovne identitete? Vidite razliko v tem ali ne?

A: Meni se zdi, da gre to z roki v roki. Jaz pri sebi vidim, meni recimo socialno delo tistega smisla za pomoč ni dalo. Sem imela to navado pomagati že veliko prej, je nekaj normalnega zame. Tako da jaz mislim, da sem potem bolj oblikovala skozi učenje in koncepte, kot pa pridobila znanje (A4). Mislim, čist tako, pri nas doma živimo na vasi in je vaška skupnost zelo povezana. Sploh ni noben problem, da kdo komu ne bi pomagal. Recimo, greš v cerkev in vidiš staro gospo, ki ji vsi vedno odstopijo mesto za sedet, brez problema. Sosedje si vedno pomagajo, kdaj sploh ni treba prosit.

B: Jaz bi rekel, da na začetku, recimo v prvem in drugem letniku, dejansko pridobiš znanje ali recimo referenčni okvir tega znanja, potem pa naprej oblikujemo to znanje in strokovno identiteto. Se mi zdi,

da jaz to tako doživljam, ane, faks ti da temelje in koncept, ti pa potem sam oblikuješ naprej (B4). Ali sam razmišljam o tem ali pa debatiramo s kolegicami na kavi.

D: Jaz se pridružijem tebi, B. Pa tudi skozi izkušnje oblikuješ. Vidiš, kje kaj ustreza in kje kakšno znanje mogoče ni najbolj ustrezno (D4). Tako.

C: Tudi jaz se strinjam z vami.

Okej, hvala. Sedaj me zanima, kako ste oblikovali svoje razumevanje strokovne identitete?

B: Jaz bi najprej rekel, da se mi ne zdi, kot da bi jo pač *oblikovali* v pretekliku. Se mi zdi, da je to vednoznovičen proces oblikovanja tega skozi različne interakcije, različne prakse. Tako da ja, je večen proces oblikovanja strokovne identitete (B5).

A: Ja, se strinjam. Zdi se mi, da bomo v ta proces oblikovanja padli tudi šele recimo, ko se bomo zaposlili. Tisto, da bomo res padli notr, ane (A5). Ampak skozi faks pa tudi, seveda. Da sam ugotoviš, kaj ti paše, prek interakcije z drugimi. Ker vsi smo različni, vsakdo rabi kaj drugačnega, kakšen drugačen pristop (A6).

D: Jaz sem tudi mogoče najbolj opazila na praksi, ko sem delala z Romi. Ko me je ta mentorica, ki me je vodila, vprašala potem: »No, a si potrebovala kaj od tega, kar ste se učili na faksu?« Saj kake stvari, recimo znanje o socialnem delu, so mi prišle prav, ampak po večini mi je pa prišla prav moja empatija, prijaznost; vse ostalo je bilo bolj tako, kako lahko čimbolj enostavno povem en stavek, da bodo oni razumeli, kaj jaz hočem od njih. Ali pa ne vem, sem se morala dobro znajti sama. Na praksi sem veliko novega znanja pridobila na čisto drugačen način, sem ga preoblikovala (D5). V glavnem, pri delu z uporabniki se mi zdi, da se najbolj oblikuje tvoje znanje. Včasih tudi kaj podre to, kar so nas na faksu naučili, pa potem ugotoviš, da ti v bistvu v praksi sploh ne pride prav in rabiš čisto xy stvar, da se lahko približaš uporabnikom in jim pomagaš (D6).

C: Jaz se tudi strinjam, se pridružujem vsem. Meni se zdi, da sploh je ta proces konstanten, da se oblikuje strokovna identiteta pri nas, ki delamo z ljudmi (C5). V tem smislu, ko se družba ves čas spreminja, ane. To pomeni, da moraš tudi ti pač delati na tem, da se v bistvu tvoja strokovna identiteta nekako razvija s tem, kakor se tudi družba spreminja. Če boš ti ostal zadaj, se mi zdi, da bo teže (C6). Moraš nekako tudi prilagajati vse skupaj temu, kakšne so družbene spremembe. Tako da ja, vedno na novo oblikuješ samega sebe, če gledaš strokovno identiteto ali pa identiteto samega sebe. Ves čas se poskušaš izboljšati, se oblikuješ na nov način. To se mi zdi pomembno pri strokovni identiteti (C7).

Vidim, da velik poudarek namenjate praksi. Všeč mi je bilo, ko je D izpostavila konkreten primer, ki je bil za njo zelo zaznamujoč med prakso. Zanima me, če imate tudi drugi kakšne podobne primere, če vam slučajno kaj pride na pamet. Ste kdaj doživeli kakšen tak ključen trenutek, ko ste začutili spremembo glede tega? Ni treba, da je povezano le s prakso, lahko je tudi kaj drugega.

B: Ja, jaz se spomnim. Ni bilo delo z uporabnikom na praksi, ampak ko sem bil z mentorico lani na praksi in sva se pogovarjala. Ona je socialna delavka in psihoterapevtka. Takrat smo se učili socialno delo z družino in sem veliko razmišljal o tem pa skrbelo me je, kako bom jaz to vedel, kako me ne bo strah pred začetkom pogovora iti v neko interakcijo. In mi je mentorica povedala en stavek, ki mi je

ostal v glavi. Rekla je, da ko bo njo nehalo biti strah pred pogovorom, potem bo vedela, da mora zamenjati poklic. Ker takrat bo vedela, da ji je vseeno. In se mi zdi, da me je to zelo zaznamovalo, da vem, da je to okej, če te je strah ali če si živčen pred delom (B6). Res menim, da je fino imeti take mentorice in mentorje, ki ti dajo podporo in jim lahko iskreno poveš, kar ti leži na duši. Da se zavedajo tega pomena prakse za nas v smislu, koliko nam lahko ponudijo. Da ni samo to, da prideš in da preložijo svoje delo nate, ampak da dejansko te imajo sebi enakovrednega, če je to le možno, in pol da so res tam za tebe (B7).

D: Ful dobr. Še mene si zdaj pomiril s tem! Mene je tudi vedno bilo strah, če sem na praksi morala sodelovati z uporabniki. Bila sem živčna, se spraševala, kaj naj rečem ali kaj se bo zgodilo. Saj je bila mentorica zraven, ampak me je bilo vseeno strah. Tako da res – hvala, da si delil ta stavek z mano, da je okej, če te je strah. Mentorji so pa res pomemben del oblikovanja naše strokovne identitete. Moja mentorica letos na praksi mi je velik vzor, ker vedno posodablja svoje znanje. Če bom takšna kot ona ali pa vsaj polovično tok dobra socialna delavka kot ona, bom super (D7). Ker ima izkušenj že 30 let in še vedno, ko je delala z uporabniki, je uporabljala vse to, kar se mi zdaj učimo na faksu. Pa čeprav je vmes izgorela. Ampak iz svoje izgorelosti je veliko potegnila ven. Vse ostale in tudi mene uči, kako poskrbeti zase tudi v službi in kako se znati odmakniti od travmatskih situacij. Res kapo dol.

C: Meni se zdi, da mogoče pri oblikovanju strokovne identitete definitivno so mentorji, ki se od njih največ naučiš (C8). Poleg so pa tudi profesorji, pa od enih odneseš veliko in od enih samo vidiš, česa ne bi želel odnesti (C9). Velik del pa je tudi socialna mreža, ki si jo ustvariš na faksu. Jaz ne bi gledala na vse skupaj tako, kot gledam, če ne bi potem bilo teh kavic po faksu in debatiranja o stroki, v katero se spuščamo. Takrat se mi zdi, da se najbolj oblikuješ in si tudi najbolj sproščen, da si dovoliš povedati svoje mnenje in istočasno sprejeti mnenje od drugih. Se mi zdi, da sem jaz na ta način zelo zrasla kot socialna delavka (C10). Ko smo se pač s sošolci pogovarjali o vsem skupaj.

D: Ja, meni to sedaj, ko imamo študij na daljavo, zelo manjka. Ravno te kavice po faksu ali vmes. Ko lahko predebatiraš stvari z osebami, ki vejo, za kaj gre. Pač smo bili na istem predavanju in vsak pove svoje mnenje ali svoj pogled. Dobiš nekaj od tega (D8). Pa tudi to, ko je C rekla, da vidiš tudi, česa nočeš odnesti od katerega profesorja. To je tudi zelo dobro, je korak naprej. Se mi zdi, da damo premalo poudarka ali pa smo premalo veseli, kadar vidimo, česa nočemo (D9). Vsi smo bolj usmerjeni v to, kaj hočemo doseči ali kaj si želimo. Ampak tudi to, česa nočeš ali ne želiš, je že zelo veliko.

A: Se strinjam, še posebej glede profesorjev. Jaz sem videla, mogoče se bo grdo slišalo, ampak tisti profesorji, ki se ne ukvarjajo s socialnim delom zunaj faksa, predavajo te naše koncepte, ampak v praksi se pogosto izkaže, da jih ne rabiš. Dobesedno rabiš drugo znanje. Se mi zdi malo tako, kdaj nerealno kaj oni razlagajo, ker je naš pristop potem čisto drugačen. Ne moreš tako, kot je v teoriji. Moraš se veliko prilagajati in dobro poznati tudi sam sebe, kaj je tebi dobro in kaj podeliti z uporabniki, da se ti odprejo in zaupajo. Jaz na praksi nisem imela nobenih problemov, ampak sem pa videla, da to, kar te učijo na faksu, teorija ti kdaj pa kdaj v praksi ne pride prav. Vklopit moraš zdravo kmečko pamet (A7).

B: Jaz se delno ne strinjam s tabo. Se strinjam, ampak hkrati se mi zdi teorija zelo pomembna. Kar pa manjka, je pa potem ta dialog med prakso in teorijo. Nekako pač vidim, da skozi teorijo bi lahko kritično ovrednotili našo prakso in sklenili krog, kjer sta oba pola ekvivalentna (B8). Sej imamo mentorska srečanja in vse to in tudi na predavanjih opažam, da omenjamo prakso letos, ampak ne dovolj pogosto (B9).

D: Zelo dobro povedano. Jaz se strinjam, to mora iti z roko v roki (D10).

Odlično, mislim, da ste razvili pomembno debato. Kar bi vas na tej točki vprašala, je, če se vam vseeno zdi, da ste kdaj na fakulteti ali pa kje drugje pridobili kakšno teoretično znanje o strokovni identiteti? Do sedaj smo govorili o oblikovanju, sedaj bi rada, da pomislite o pridobivanju znanja.

B: Mogoče jaz na modulu Socialna pravičnost in vključevanje, pri predmetu etika v socialnem delu. Tam smo povezovali etiko socialnega dela z neko strokovno identiteto v socialnem delu (B10).

C: Ja, jaz se tudi spomnim tega, ker sva na istem modulu. Ni bilo točno prav rečeno strokovna identiteta sicer, ampak bolj tako, te etične dileme in kako se z njimi soočati. To je pomenilo tudi na primer, kako socialna delavka reagira, če dobi darilo. Kako se pač soočiti s takimi ravnanji, kako sebe videti v takšnih situacijah kot socialno delavko (C11). Ne vem, se ti, B, spomniš kako drugače?

B: Tako je bilo, ja.

A: Jaz moram priznati, da se ne spomnim. Sem na modulu Socialno delo s starimi ljudmi in nismo nikoli govorili tako o tem (A8).

D: Jaz se pridružujem A. Ful razmišljam, če smo kdaj kaj prav imeli. Jaz sem na modulu Psihosocialna pomoč in podpora. Ampak se ne spomnim (D11).

B: Jaz sedaj razmišljam in se mi zdi, da v resnici pri večini predmetov govorimo o strokovni identiteti, samo ne poimenujemo tega tako. Zdaj vi na psihosocialni podpori pri modulu verjamem, da pač govorite o tem, kako odreagirati na uporabnikovo nepripravljenost na sodelovanje ali kaj podobnega. Kako razvijati odnos in to. Tudi pri predmetu epistemologija v socialnem delu smo veliko govorili o tem (B11). Tudi to je v bistvu strokovna identiteta, samo ne rečemo tako.

D: Ja, imaš prav. Smo počeli to na modulu, ampak jaz sem taka oseba, da mi velikokrat na našem faksu manjka, da bi mi res dali direktno pojem in potem definicijo tega pojma. In bi to najprej razložili, poudarili in potem šli naprej. Potem bi vedela točno, za kaj gre. Ker ni pogosto tako, velikokrat tavam v temi (D12).

A: Ja, tudi meni to manjka. Da popredalčkamo stvari na faksu. Pa da ni prehitrega skakanja z ene teme na drugo. To mi je res težko. Tudi jaz rabim definicije pa konkretno razlago, da razumem in si zapomnim (A9).

Aha, vidim da malo pogrešata to strukturo, da bi se direktno o čem govorilo. Kaj menite, da bi bilo dobro pridobiti to znanje, v smislu direktno obravnavati temo strokovne identitete, ali ni treba?

A: Ja, to bi bilo kar okej za naprej, ane. Mislim, za takrat, ko končamo študij. Da se tudi o tem nekaj ve (A10).

D: Ja, meni bi tudi pasalo to. Ravno zato, ker sama ne znam tega ven razbrati (D13).

C: Meni se zdi, da bi bilo to v bistvu zelo pametno. Zaradi tega, kar smo na začetku rekli, da težko stopiš ven iz svoje strokovne identitete, ker pač delamo z ljudmi in ljudje so povsod, tudi zunaj službe. In je težko, da ne nosiš problemov iz službe domov. Zato bi se morali učiti povezovanja in hkrati ločevanja strokovne identitete in osebne identitete (C12). To bi bilo za nas zelo pomembno. Da bi to nekako lahko razdelali, naredili razvidno, da bi lahko pri sebi opazili neke stvari, da ne bi izgoreli, recimo (C13).

B: Ja, naš modul je čisto nasprotje te psihosocialne podpore. Mi veliko govorimo o tem, kako bomo znanje, ki smo ga pridobili na faksu o socialnem delu, uporabili v praksi. Ampak nas pa čisto nič ne učijo o tem, kako to izklopiti, kako poskrbeti zase in delati na sebi. Saj je super, imeti vse možno znanje, ampak potem ga ne morem izklopiti več (B12). Tako da ja, bi bilo dobro več govoriti o veliko stvareh in kako jih uporabljati, tudi o strokovni identiteti direktno (B13).

D: Jaz sem letos opazila, da imajo na drugih modulih tako znanje, ki bi prišlo prav vsem (D14). Samo, da bi zdaj to vse premešali, bi bilo verjetno nemogoče, ne vem.

B: Ja, menim, da bi bilo to super. Je kar nekaj predmetov, ki bi jih lahko dali ven iz predmetnika in potem dali na reden program naše modulske predmete. Ampak to je malo šala, malo res.

Vidim, da torej imate željo več govoriti o strokovni identiteti in tudi pridobiti več znanja o socialnodelovnih kompetencah, da boste tako na trg dela nekako odšli bolje pripravljeni. Me pa zanima, kdaj ste začeli čutiti to potrebo, recimo, da so tudi drugi moduli zelo koristni? Je bila kakšna pomembna prelomnica?

D: Ja, mene je zaznamovalo letos predvsem to, da sem zamenjala skupino za vaje. Sem šla malo ven iz svojega mehurčka teh bližnjih oseb. Sem se začela tako malo več pogovarjati tudi z drugimi sošolci s faksa, prej se nisem. In potem kdaj slišim koga povedati kaj zelo zanimivega, zelo pametnega. In si želim, da bi tudi jaz več vedela o kakšni taki zanimivi temi. In tako vidiš, ko ti drugi prinesejo sveže poglede in ti nekako odprejo oči. Tako mi je začelo malo manjkati širine, čeprav je naš faks že tako usmerjen zelo široko (D15), se mi zdi.

B: Mogoče imam jaz ta občutek, ker sedaj študiramo od doma že več kot eno leto, ampak meni tudi manjka več povezovanja med študenti. Logično, da ne moremo vsi vsega vedeti, ampak bi bilo fino, da bi lahko več delili med seboj, si izmenjamo znanje. Recimo, da bi imeli debatni krožek z osebami iz različnih modulov (B14). Saj nimaš časa imeti 50 prijateljev in z vsemi njimi debatirati, ampak vseeno.

C: Se strinjam z vama, se mi pa zdi, da je faks tudi tako narejen, da te usmerja. Ampak če si ti želiš še več vedeti, moraš tudi sam raziskovati in tako. Menim, da je to tudi od vsakega posameznika odvisno, kako daleč se lahko pripelje po teh usmeritvah (C14). Jaz pa sem recimo dosti lena, kar se tega tiče, in se težko spravim brati dodatne knjige ali članke. Saj vsega znanja tako ali tako nikoli ne moreš pridobiti, tudi če bi lahko študiral do konca življenja.

A: Se strinjam. Jaz imam mogoče zato izven faksa tako družbo, ki je čisto nasprotje od mene v veliko pogledih. To me sicer pogosto iztiri, ampak se mi zdi, da se dosti naučim o sebi in o pogledih drugih.

Učim se tega, kar mi bo prišlo prav kot socialni delavki, ker se ne bomo vedno srečali z ljudmi, ki se s tabo strinjajo (A11). Na faksu se pač redko ne strinjamo, ane, to ni nujno tok super za učenje zagovarjanja našega poklica. Pač manjkajo te debate, kjer se moraš bolj boriti za svoj prav. Recimo, če bi imeli debate tudi s študenti z drugih faksov, ane, ki so čisto drugače usmerjeni. Tako se naučiš, kako postati bolj aktivističen in kako priti do sprememb (A12).

D: Meni se zdi, da je bilo letos veliko govora o tem, ko so bili drugi na praksi v kakšnem zavodu, kjer je bilo veliko medicinskega osebja in je bila vloga socialne delavke nekako zanemarjena, je bila bolj na zadnjem mestu in niso upoštevali njenega mnenja (D16). Zdravniki so imeli vedno prav, ona pa ne. Če bi se razvil kakšen debatni krožek s kakšnim medicinskim faksom, bi bilo dobro. Recimo moja kolegica, ki študira medicino, pravi, da ji manjka predmet, kjer bi se učili empatije oziroma da bi znali upoštevati tudi to človeško plat, ane. Ne samo, da postavijo diagnozo in da je potem to vse. Če bi se tukaj naredila kakšna povezava (D17), bi bilo verjetno zelo zanimivo.

Vidim, da bi vam ta interakcija z drugimi strokami torej prinesla korist v smislu razvijanja naše lastne stroke ali kako?

A: Ja, sigurno.

B: Čeprav potem se pa jaz vprašam, zdaj sem recimo skupaj z medicinci. In potem, zdaj ne najdem nekega primera, ampak če bi me vprašali, kaj pa vi delate, kako pa vi delate s temi uporabniki. In potem ne vem, če bi vedel, kaj točno odgovoriti. Oni imajo pač to naravoslovno plat, ki je jasna in konkretna. Mi tega nimamo. Pač rekel bi, da se mi pogovarjamo, spoznavamo, se probamo razumeti med sabo? Pač oni imajo večjo moč, težo. Potem ti izpadeš zgolj kot filozof v oblakih (B15). To je moj pomislek glede teh debat z drugimi strokami, ampak mogoče pa se motim, pa obstajajo povezave.

C: Jaz bi ti tu rekla tako, če gledamo zdaj to povezavo z medicinci in je tu pač neka bolezen. Oni delajo po nekih pravilih, navodilih v učbeniku, ker si ne moreš izmisliti nekaj po svoje narediti, ane. Pri nas, pri socialnem delu, pa dobesedno obravnavaš vsakega kot celoto, kot posameznika. Na primer pri poškodbi ali čem takem, ne glede na posameznika, pač greš po navodilih, ne moreš spreminjati postopka, ampak ga lahko le kaj prilagodiš. Pri nas pa delaš z vsakim posameznikom posebej, ne moreš gledati na ta način kot oni (C15). To je to, o čemer bi se lahko po mojem mnenju pogovarjali. Tu imamo pa mi prednost pred njimi zaradi tega (C16). Saj ima vse svoje prednosti pa slabosti, ane, ampak mislim, da nas ne sme biti strah, da pri nas ni prednosti.

D: Ja, se mi zdi, da do teh nekakšnih nasprotij potem prihaja na medinstitucionalnih timih. Če bi pa meli takšne time že med študijem, ker smo študentje še bolj odprti za različna mnenja in poglede, kot si potem v službi, bi lahko spremenili potek teh sestankov. Bi prišlo prav (D18).

C: Ja, potem bi socialni delavci v zdravstvu lahko bili bolje slišani, ker bi si že ustvarili socialno mrežo v času študija (C17).

D: Ja, tako bi si se tudi mi utrdili. Ker se mi zdi, da zdaj dostikrat to socialo kar malo potisnejo na stran pa ne jemljejo resno, čeprav je v bistvu hrbtenica pri veliko zadevah (D19).

A: Se strinjam. Če govorimo o poškodbi, seveda nimamo mi kaj pametovati medicincem o tem. Če bi govorili recimo o tem, kako nekomu na korekten način povedati, da ima raka, pa bi mi imeli veliko dobrih idej in napotkov. To je naša prednost, tu lahko mi veliko naredimo. Smo sočutni (A13). Velikokrat sem že slišala, da je zdravnik hladnokrvno nekomu povedal, da ima raka. Seveda te to šokira. Ko je D omenila, da njeni kolegici manjka empatija. Me ne preseneti, če jih vodijo v drugo smer, ane. Nekako potem pozabiš na to.

B: Ja, tudi jaz se strinjam. Menim, da je C dobro rešila mojo dilemo.

Okej, gremo potem naprej. Te teme smo se sicer že večkrat dotaknili, ampak sedaj bi rada, da jo še direktno ubesedimo. Ali menite, da je pomembno, da v socialnem delu poznamo svojo strokovno identiteto? Zakaj je to pomembno?

A: Seveda je pomembno. Da poznaš sam sebe in svojo stroko, to je podlaga za tvoje delo in za naprej. Da lahko dobro delaš (A14). Kot smo govorili že prej, se mi zdi enakovredno pomembno, da veš, kako hočeš delati, in hkrati tudi, kako nočeš delati. Pač, da poznaš sam sebe in veš, kaj ti ustreza. Tako da ja, strokovna identiteta ima pomembno vlogo (A15).

B: Ja, če ti ne veš, kdo si kot strokovnjak, potem tudi ne veš, kako delati. Tako da ja, je to predpogoj za delo v bistvu (B16).

D: Ja, in to prav pride tudi na multidisciplinarnih timih ali pa recimo na sodišču. Da ti veš, kdo si in zakaj si tam, kaj je tvoja vloga. Da te drugi ne povozijo, recimo pravniki. Se mi zdi, da moraš v takih situacijah res vedeti, kaj in zakaj pa kdo. Če socialna delavka dobro pozna svojo strokovno identiteto, verjetno lažje doseže, da je slišana (D20). Če ne pa greš lahko samo domov in tvoj primer pade. Vse bolj je socialno delo povezano s pravom, in če ima potem nekdo dobrega odvetnika, centri za socialno delo hitro izgubijo svoj glas.

C: Točno to. Tudi če se greš zagovorništvo uporabnikov, brez strokovne identitete po moje ne moreš doseči potrebnega. Kot zagovornik si tam ravno za uporabnika in da uporabniku daš moč, če on ne more. Ti njega na ta način zagovarjaš in brez strokovne identitete imaš težko sploh pravi cilj (C18).

Super. Menim, da dobro napredujemo. Zdaj pa me zanima, kakšna pa je *dobra* strokovna identiteta?

D: To, da si trden v tem, kdo si, kaj si, zakaj si tukaj, kaj počneš. Da zaupaš v svoje znanje, da si prilagodljiv. Tako, na tak način. Da si kdaj upaš iti mimo sistema ali česa, ker veš, da je to, kar delaš, prav, tudi če na papirju piše, da bi to moral narediti na točno določen način, ampak vidiš, da bi bilo za uporabnika bolje drugače (D21).

B: Mogoče pa v socialnem delu mora biti strokovna identiteta po eni strani trdna, ampak verjetno tudi fleksibilna do te mere, da se lahko prilagajamo uporabnikom (B17). Tega še nismo izpostavili, da mi v bistvu na podlagi uporabnika ali uporabnice nekako gradimo svojo identiteto potem. Če smo preveč trdni v svoji strokovni drži, potem težko pustiš izkušnjam drugih ljudi, da te spremenijo. Ampak včasih te tudi to naredi boljšega (B18).

A: Jaz bi se tudi pridružila temu. Da pač veš, kakšen je postopek, ampak ga znaš prilagoditi, da bo uporabniku primeren. Na koncu je uporabnik tisti, ki mu pomagaš. Moraš si zaupati, da znaš presoditi prav, ne zaupati samo postopkom (A16).

C: Meni se zdita dve stvari tu pomembni za dobro strokovno identiteto. Prva je vsekakor samozavest, zaupanje vase in svoje delo, ker to nam tudi dosti manjka zdaj (C19). Druga pa je odprtost, da si odprt za raznolikosti (C20).

A: Ja, vsi študentje pridemo zeleni s faksa, ane, ni ravno toliko samozavesti. Ampak saj se potem s časom to spremeni. Si začneš zaupati, pa v svoje delo (A17).

D: Mislim, da bi si lahko na faksu bolj prizadevali za samozavest, ker nam je res manjka (D22). Saj ne vem, kako se to zares da, ampak bi lahko probali. Meni je recimo en stavek od neke asistentke ostal zelo v glavi. Rekla je, da gremo socialno delo študirat tisti, ki sebi ne znamo pomagati, in potem bi radi drugim pomagali. In se mi zdi, da je to res (D23) in da bi zato lahko več delali na tem na faksu. Meni bi zelo prišlo prav, da bi si okrepila samozavest in se znebila nesigurnosti.

C: Se popolnoma strinjam!

Okej, sedaj pa še eno vprašanje, o katerem smo v bistvu tudi že veliko govorili. Ni se vam treba ponavljati, lahko samo še kaj dodate. Ali menite, da je za socialne delavke pomembno, da znajo svojo strokovno identiteto tudi predstaviti drugim?

A: Ja, moramo znati. Da damo drugim vedeti, kdo smo in kaj delamo. In da se na ta način postavimo zase (A18) nekako, ane. Pa da znamo pokazati, kje so naše prednosti (A19). To je nujno, je res ta predpogoj za dobro delo (A20).

B: Ja, tako.

C: Se pridružujem temu. Pa tudi na ta način si probaš dobiti spoštovanje, da pač drugi vidijo, da je ta poklic pomemben (C21).

D: Se strinjam, ja.

Okej, odlično. Sedaj smo pri zadnjem vprašanju. Tu sem od vas želela, da izpostavite dejavnike, ki po vašem mnenju vplivajo na oblikovanje strokovne identitete. O tem smo seveda spet že veliko govorili in jaz sem si vmes zapisovala te dejavnike, ki smo jih že omenili. Jih bom povzela, potem pa lahko dodate še druge ali še bolj podrobno razložite, če vam kaj pade na pamet. Omenili smo sodelovanje z drugimi strokami, socialna mreža na faksu oziroma neformalne mreže, kjer se lahko sproščeno pogovarjate. Omenili smo tudi odnos z mentorji in profesorji, posodabljanje znanja oziroma izobraževanje, skrb zase in družbene spremembe.

A: Ja, če jaz pomislim na družbo, mi najprej na pamet pride družina. Menim, da družina zelo vpliva na naš razvoj in kakšna oseba bomo postali. To je velika podpora pri vzpostavljanju strokovne identitete (A21). Pa seveda prijatelji tudi. Pač tvoja socialna mreža (A22).

C: Meni se zdi zelo pomembno tudi, v katerem okolju deluješ kot socialna delavka. Glede na to kaj se dogaja v družbi, na primer če pogledaš potrebe v neki občini ali v celi državi, potem tudi razvijaš svojo strokovno identiteto prek osredotočanja na te potrebe v družbi (C22).

D: Ja, jaz se lahko dobro navežem na to. Sama sem se odločila, da se bom zaposlila v domačem okolju in tukaj je recimo veliko Romov. Že na praksi, ki sem jo tukaj opravljala, sem se srečevala z njimi. Ko sem šla prvič na CSD na prakso, sem si rekla, da z njimi pa sigurno ne bom delala, ker si tega ne želim. Potem pa se je odprla prilika, da sodelujem pri nekem projektu in hodim na delavnice za Rome. In sem razmišljala, da če res hočem delati tukaj v bližini doma, ne bom ušla tem izkušnjam in je bolje, da jih dobim čim prej pa se navadim. Tako da ja, saj se moraš prilagajati tudi službi in okolju, kjer si, to ti ne uide (D24). In na koncu sem videla, da, pač, saj je naporno, ampak je vseeno bilo to dobro zame, sem se počutila v redu in sem veliko odnesla.

B: Ja, jaz bi se tudi navezal na to. Družba te skozi prevladujoče družbene diskurze po svoje omejuje, ane. Ti, ki imajo več moči, pač vplivajo na vse. Mi pa moramo iti k ljudem, v skupnost, k marginaliziranim skupinam in jih poslušati. Potem si pa na tem graditi strokovno identiteto, ne pa pustiti, da se ti strokovna identiteta zgradi od zgoraj (B19). Recimo na CSD si prek sistema in pravilnikov zelo omejen, pa smo na predavanjih že velikokrat izpostavili, da ni vedno to pravično ali prav, tudi če je napisano tam notri. Če pa delaš mimo tega, kar te omejuje, pa delaš proti instituciji, kjer si zaposlen, ane. In potem je to lahko nevarno zate, ker kršiš pravila, čeprav so v dobrobit uporabnikov. Hkrati pa je ravno to temelj socialnega dela, da delaš za uporabnike, ane. To je nekakšen paradoks (B20).

D: Tudi jaz mislim, da nas sistem lahko zelo omejuje. Letos sem prakso opravljala na CSD in sem skoraj obupala nad željo delati tam, ravno zaradi teh omejitev (D25). Recimo ena socialna delavka je delala z uporabnikom, hkrati pa je bila na sodišču nasprotna stranka. To je uporabnika čisto zmedlo in ni vedel več, ali mu hoče pomagati ali ne. Veliko je res stvari, ki ne grejo skupaj. Se mi zdi pa tudi zelo odvisno od tega, kakšna sta delovni tim pa vzdušje. Na tem CSD so si recimo krili hrbet in niso težili za vsako stvar, ki ni bila čisto po pravilih. To je zelo pomembno, da imaš tudi podporo sodelavcev (D26).

Okej, to je bilo torej zadnje vprašanje. A bi kdo želel še kaj dodati za konec ali pa karkoli vprašati? V redu, hvala vsem za sodelovanje.

ZAPIS POGOVORA FOKUSNE SKUPINE 2

Datum: 28. aprila 2021

Trajanje: 1 uro in 10 minut

Kraj: na daljavo prek aplikacije Zoom

Kaj vam pomeni pojem strokovna identiteta?

E: Mogoče bi lahko rekla, da je to identiteta, ki se je priučimo na faksu. Del tvoje identitete je tudi to, kaj si po poklicu (E1), vsaj jaz sem takšnega mnenja.

F: Jaz bi rekla, da je to mešanica tvoje osebnosti od prej, osebnih lastnosti in tega, česar se priučimo na faksu. Ker na faksu se lahko učimo tudi določenih stvari, s katerimi se ne strinjamo, ampak imamo drugačne poglede. Tako da ja, je miks tega skupaj (F1).

E: Ja, mešanica znanja iz življenja in s faksa. Ali pa zraven še izkušenj s prakse (E2).

F: Tudi to, ja.

G: Pa tudi kakšna načela, ki jim kot socialna delavka želim slediti, ali pa vrednote, kaj takega ja. Pa seveda, kakor je bilo rečeno, mešanica znanja. To se meni vse zdi zelo pomembno, načela, vrednote, znanje, osebnost posameznika. Potem je to res mešanica vsega tega skupaj (G1).

H: Jaz bi rekla, da je to, kako sami sebe vidimo kot strokovno osebo. Se pravi, ki je pridobila znanje recimo na faksu, pa tudi kako sebe kot strokovne delavke predstavimo drugim, da si ustvarijo svoje mnenje (H1).

G: Se strinjam. Tudi to, kako me vidimo same sebe v strokovni vlogi (G2).

E: Ja, tudi jaz se strinjam.

F: Jaz bi dodala, da so name najbolj vplivale mentorice s prakse. V dobrem in slabem smislu, ker eno sem imela na primer tako, da je predstavljala to, kar jaz nočem biti. Nisem se strinjala z njenim načinom dela. Dve pa sem imela zelo dobri, sta mi v bistvu še zdaj velik vzor (F2). Onidve sta mi dali veliko znanja in se mi zato zdi, da je praksa zelo pomembna. Vsaj pri meni je bila.

E: Tudi pri meni je bilo tako. Tudi pri meni je bila mentorica v prvem letniku taka, kakršna jaz nikoli ne bi želela biti kot socialna delavka. Potem pa sem spoznala tudi take, ki so mi za vzor in bi rada delala na enak način (E3).

H: Meni se tudi zdi, da v bistvu vsi ti naši mentorji s prakse vplivajo na našo strokovno identiteto. Z njihovo pomočjo si mi izoblikujemo strokovno identiteto (H2).

G: Ja, se strinjam z vsem, kar so povedale.

Okej, odličen začetek. Preden nadaljujejmo, me zanima, ali se vam zdi bolj primerno, da govorimo o pridobivanju znanja o strokovni identiteti ali o oblikovanju strokovne identitete. Ali vidite razliko v tem ali ne?

G: Jaz bi rekla, da strokovno identiteto oblikujemo. Se mi zdi, da prek znanja, mentorjev, profesorjev, osebnosti, vrednot, načel, okolja, iz katerega prihajamo, vse to skupaj oblikuje našo identiteto (G3).

E: Ja, tako. Pač pridobimo znanje, ampak oblikujemo identiteto iz tega pa iz izkušenj (E4).

H: Ja, zato ker lahko nam nekaj, kar se naučimo, tudi ni všeč in potem sami pri sebi to ozavestimo in oblikujemo v celoto (H3).

F: Tudi jaz se strinjam s tem.

V redu. Vidim, da prepoznavate dejavnike, ki vplivajo na strokovno identiteto. Pa me zanima, kako ste oblikovale svoje razumevanje strokovne identitete – ste morda kje pridobile znanje o tej temi?

E: Mislim, da neposredno še nikoli nisem govorila ali poslušala kaj o strokovni identiteti. Posredno mogoče, na primer na kavici s kolegicami ali pa debate z mentorico na praksi (E5). Sicer pa res ne vem, verjetno ne.

G: Jaz sem pomislila na to, da sem na letošnji praksi, ko sem delala epistemološko analizo dela svoje mentorice, imela občutek, da o tem govoriva. Ker me je zanimalo, po kakšnih načelih ona deluje in kakšne pristope uporablja pri svojem delu (G4), kateri so ji blizu in kateri ne. Samo to se mi zdi, da bi lahko bilo zares povezano. Konkretnega znanja o tem pa nisem nikoli dobila.

H: Jaz se nisem še srečala s tem. Se mi zdi, da na faksu nismo tega omenljali nikoli, vsaj neposredno ne (H4).

E: Pa bi bilo po mojem mnenju to smiselno. Glede na to kako delujejo socialne delavke danes, pač jaz imam veliko stika s centri za socialno delo in se mi zdi, da bi morali o tem govoriti že na faksu. O tem, kaj je dobro in kaj ni, pa kaj podobnega (E6).

F: Meni se tudi zdi, da nismo nikoli kaj dosti govorili o tem direktno. Sem pa sedaj pomislila na to, ko smo se učili o teh obdobjih, kako so socialni delavci v preteklosti delali z uporabniki. Mogoče smo se na ta način dotaknili strokovne identitete, torej prek različnih načinov dela (F3). Če to sploh spada zraven k tej temi. Pač recimo, da ne označiš nekoga kot alkoholika, ker je to samo njegov problem.

H: Zdaj ko si to omenila, se tudi meni zdi, da ne vem točno, kaj vse paše sem. Na modulu Psihosocialna podpora in pomoč smo se učili, recimo, primerjave med objektivističnim in hermenevtičnim pristopom, kar pomeni, da je sedaj v središču uporabnik, ne socialni delavec. Ampak ne vem, če je to povezano (H5).

Ja v bistvu je tako, da jaz tukaj ne smem biti sugestivna in vam govoriti, kaj vse ima zvezo s to temo in kaj ne. Ampak če vas je ta tema asocirala na te stvari, ki ste jih sedaj izpostavile, je to super. Iščem vaše razmišljanje in mnenja, karkoli vam pride na pamet je v redu. Ni napačnih niti pravilnih odgovorov.

F: Ja, pač, o tem smo imeli veliko na faksu, na kakšen način naj bi delali in naj bi bilo tako okej (F4).

G: Jaz se strinjam, ampak nismo pa nikoli govorili prav o identiteti. Smo v bistvu govorili, kako delati pa o etiki v socialnem delu, nismo pa tega povezali s strokovno identiteto. Čeprav se po svoje vse to skupaj poveže (G5).

E: Ja, učili smo se, kakšen je socialnodelovni jezik, ki ne stigmatizira, in tako (E7). O tem smo od samega začetka veliko govorili.

H: Pa mogoče je tudi pomembno, s kakšnim jezikom svojo vlogo drugim predstavimo. Ne samo uporabnikom, ampak tudi ko sodelujemo z drugimi institucijami. Ali pa tudi na sploh, katerim koli sogovornikom. Tudi domačim, prijateljem (H6). Ker se mi zdi, da je večkrat tako, da ko kakšna oseba vpraša, kaj študiramo in omenimo socialno delo, je potem njihova obrazna mimika mogoče malo negativna (H7). Tak občutek imam jaz.

E: Pa pogosto ne vejo, kaj delajo socialne delavke v resnici. Če jaz povem, da imam prakso v domu za stare ljudi, kar mislijo, da opravljam zdravstveno nego (E8). Res se mi zdi, da so zelo napačne predstave.

Drugače pa sem se spomnila tudi na to, kako delujemo v interdisciplinarnem timu. Kako se tam povezujemo in kako predstavimo delo socialne delavke (E9).

G: Pa povezano je tudi s tem, kako je socialno delo videno v medijih oziroma nasploh v javnosti. Te tragične zgodbe, ki pridejo v medije, ko socialne delavke odvzamejo otroke in take stvari. Edino to pride v javnost, ko se govori o socialnih delavkah. Ali pa to, da na centrih za socialno delo samo zamujajo. In to lahko vpliva tudi na nas in na našo strokovno identiteto, na našo percepcijo, kaj delamo in kako bi to morali delati. Pa ali je naše delo pomembno, ali ima neko težo (G6).

H: Se zelo strinjam. V bistvu so javnosti predstavljeni samo primeri slabih praks, koliko pa je zraven narejeno še dobrega, pa nikjer ne piše. Mediji imajo zato res pomembno vlogo (H8). Čeprav je pa tako, ko se s kakšno osebo pogovarjaš in dobi tisti negativni izraz na obrazu, pa začne omenjati primere. A veš, sem zadnjič klical na CSD in me je una delavka nadrla, je bila nesramna ali arogantna, pa prekinila je moj telefonski klic. Tako da, mogoče imajo ljudje res slabe izkušnje z nekaterimi socialnimi delavkami in se to potem avtomatično posplošuje na vse (H9).

G: Meni se zdi tudi, da če bo nekdo imel slabo izkušnjo, se bo to zelo hitro razvedelo. Se mi zdi, da gredo slabe, negativne lastnosti veliko hitreje naprej med ljudi. Potem se pa kar neka dejstva iz tega pojavijo. Medtem ko pa ima nekdo dobro izkušnjo, pa o tem ne govori toliko (G7).

Super, menim, da ste razvile pomembno debato. Navezala bi se na prej povedano mnenje, da pa bi bilo vseeno dobro, če bi se kdaj neposredno pogovarjali o strokovni identiteti. Zanima me, ali se druge tudi strinjate glede tega ali imate drugačno stališče?

E: Meni se zdi, da bi to močno vplivalo na nas kasneje, ko bi dejansko šli delat. Če sklepam po sebi. Ko bomo končali študij, se bomo dejansko srečali z uporabniki in takrat se potem pogosto spomniš na take stvari s faksa (E10). Če se res nekaj neposredno obravnava, ti to bolj ostane v glavi. Potem se tudi malo bolj držiš tega in je lažje, kot če si samo enkrat razmišljal o tem (E11). Jaz imam slabe izkušnje s socialnimi delavkami na centru in ravno zaradi tega me še toliko bolj moti to, ko nas učijo nekaj, dogajajo se pa druge stvari (E12). Zato se mi zdi zelo pomembno, da bi dejansko naredili nekaj neposrednega (E13).

F: Ja, se strinjam s tabo. Jaz osebno ne vem, če se trenutno počutim kompetentno, da bi sploh šla delat samostojno, tako zares. Se mi zdi, da bi si morali na faksu nekako to strokovno identiteto izoblikovati tako, da bi se res počutili pripravljene pa da imamo dovolj znanja, da sploh lahko opravljamo svoj poklic (F5). Se mi zdi, da je v resnici tako, da se to zgodi šele z leti prakse po koncu študija. Takrat pač padeš v vodo in plavaš. Šele potem se nekako izoblikujemo (F6). Vsaj tako jaz sebe vidim.

E: Se strinjam in jaz sem se točno tako počutila do letošnje prakse. Letos me je moja mentorica, tako kot si rekla, vrgla v vodo in sem potem morala splavati. Morala sem delati stvari. In na ta način se zares oblikuješ. Ne pa na faksu. Bi pa verjetno bilo fino, da bi že prej, ane. Da bi res dobili vsaj to samozavest za delo z uporabniki. Da bi se počutili kompetentne (E14).

G: Se tudi jaz strinjam. Če bi že veliko prej bil govor o tem, da bi se prej zavedali tega, bi potem tudi že na prakso šla lažje – s predstavo, kako naj bi delala (G8). Potem si verjetno tudi lažje kritičen do

svojega mentorja, ane. Ker se mi zdi, da v času študija potem, če zamenjaš štiri ali pet mentorjev, bolj prevzameš njihove vrednote in načine dela kot pa te, ki se jih učimo samo v teoriji. Je nekako teže biti kritičen do njih, ker sam ne veš, kaj sploh hočeš (G9).

H: Jaz razmišljam o tem, da smo mogoče že kot samo študentje premalo ponosni na svoj poklic. Se mi zdi, da so recimo kakšni študentje prava ali medicine zelo ponosni, pač imajo ugled in tudi sami čutijo poslanstvo pa pomembnost. Da bodo dobili dobro službo pa prinesli nekaj na ta svet. Jaz sicer govorim zase, ampak menim, da pri nas ni tako. Jaz sem premalo ponosna na to, tudi če sem že štiri leta na faksu (H10). Tako, ne cenimo tega, ampak ne vem, zakaj.

E: Po moje ravno zaradi tega, o čemer smo prej govorile. V družbi to ni tako cenjen poklic, vsaj ne pri nas, v Sloveniji. Meni se zdi, da to vpliva na naš ponos (E15). Mislim, da je recimo v ZDA ugled socialnega dela veliko boljši, je pa res tudi, da oni veliko več delujejo v skupnosti.

G: Meni se zdi, da veliko vpliva že ta odnos družbe ali pa mojih znancev do našega faksa (G10). Že če rečeš, da študiraš socialno delo, je to tako, kot da bi hodil v podaljšano bivanje (G11). Čeprav jaz ne vem, če sem samo tako neumna, ampak meni ta faks ni kar tako nekaj. Če želiš delati dobro, se moraš zelo truditi. Tako da ja, kdaj tudi jaz nisem ponosna na to ali pa čutim odpor, ker bom morala spet razlagati, kaj je socialno delo pa kaj se mi učimo. Pa da dejansko hodim na faks in se učim, ne pa bluzim (G12).

E: Jaz se popolnoma strinjam s tem, kar si rekla! Čisto podobne občutke imam. Kar žalostno (E16).

Vidim, da torej čutite pritisk zaradi slabega ugleda in mnenja o socialnem delu v družbi. Moje naslednje vprašanje je tudi malo navezano na to. Smo ga posredno že obdelovale, ampak bi rada, da ga še neposredno. Ali menite, da je pomembno, da v socialnem delu poznamo svojo strokovno identiteto in zakaj?

E: Definitivno.

G: Ja. Kot smo že povedale prej, da se znamo predstaviti drugim in da poznamo same sebe (G13). In da občutimo samozavest. Moč ti da, da se lahko soočiš s težkimi situacijami in jih znaš prebroditi. Če imaš težek pogovor z uporabniki in imaš to samozavest, da veš, kaj si, ane, potem je lažje (G14). Lažje rešuješ stvari.

E: Ja, to je opora za delo (E17). Velika.

F: Se strinjam. Res te drži pokonci (F7).

H: Se pridružujem vsem, tako je.

Okej, dobro. Kaj pa bi potem rekle, da je »dobra« strokovna identiteta?

G: Jaz bi rekla, da splošne definicije ni. Mogoče je to, da vem, zakaj sem nekaj naredila na točno določen način. Da stojim za svojimi dejanji. Da ne delam samo po občutku. Da če pridem slabe volje v službo, tudi ne bom delala drugače z uporabniki, kot bi sicer. Tako da imam moč v tem smislu. Imam razloge in strokovnost za svoje odločitve, ki so utemeljene (G15).

E: Ja, to pa utemeljimo na podlagi pridobljenega znanja (E18).

F: Se strinjam. Tako tudi, da imaš znanje, ampak da znaš novo znanje poiskati, če vidiš, da ga rabiš še kaj več. Se moraš seveda prilagajati uporabnikom na tak način. Ampak tako, da ti pač ni težko zdaj še nekaj novega spoznati, mora biti to z veseljem (F8). In tudi, da si ponosen na svoj poklic in znaš dobro razložiti, kaj si in kaj delaš. Da se ne sramuješ tega (F9). Utemeljevanje je še posebej pomembno, če gre za kakšen velik primer in se potem mediji spravijo nate. Takrat moraš povzdigniti glas in stati za svojimi odločitvami. Ti moraš vedeti, da dobro delaš (F10).

E: Točno to. Da si dovolj strokovno podkovan v zadevah in se zato znaš tudi dobro zagovarjati pred drugimi, ki kritizirajo (E19). Da imaš dovolj samozavesti, da se postaviš zase. Ali pa v končni fazi tudi za uporabnika (E20).

H: Se strinjam. In da spoštuješ svoj poklic pa sebe kot socialno delavko. Hkrati pa spoštuješ tudi uporabnike in delaš z njimi kot z ljudmi. Zato pa uporabiš vse strokovno znanje, tudi osebne vrednote (H11). Delaš na tak način, da se ne bi potem o tebi govorilo kot o tisti slabi strokovni delavki. Da si ti primer dobre prakse (H12).

F: Lahko je ravno to, da se boriš proti temu slabemu ugledu, tudi motivacija, ane. Ali pa tudi slabe izkušnje iz prakse ti lahko prinesejo tako motivacijo, da pač si pripravljen narediti vse, da bo drugače (F11).

G: Meni se zdi, da ti te stvari, ki jih vidiš in nočeš, še bolj pomagajo postati to, kar si res želiš. Bolj kot tiste dobre stvari, ki jih doživiš. Mogoče zato, ker lažje prepoznaš, da nekaj nočeš biti (G16). Taki smo ljudje, prej prepoznamo negativno kot pozitivno.

Super. Sedaj gremo naprej na vprašanje, ki smo se ga prej tudi že dotaknile. Ampak vseeno je zelo pomembno, da direktno ubesedimo. Ali menite, da je za socialne delavke pomembno, da znajo svojo strokovno identiteto tudi predstaviti drugim?

H: Ja, zelo. Zato ker jaz bi prav rada, da se naučim enega stavka, da ko me nekdo vpraša, pa kaj vi delate, ane, kao socialni delavci. Da takrat povem ta stavek in mu zaprem usta. Da samozavestno to povem in mu dam s tem misliti. Zdaj pa veš, kaj delamo. Ne pa da je tako, da ko nekdo to vpraša, nisi čisto ziher, kaj povedat. Res mislim, da če to storiš drugače, direktno in samozavestno, da čisto drugače izpade (H13).

E: Ja haha, lahko si pa tako, kot je ta naš profesor, ki pravi, da je ravno v tem čar, da se socialno delo vedno znova opredeljuje pa oblikuje z vsakim novim uporabnikom.

H: Saj če to rečeš, je pa še slabše.

E: Ne, saj se strinjam. Sem se samo malo pohecala. Pač ja, ljudje rabijo opredelitev. Problem je v tem, ker ima socialno delo tako veliko različnih področij. In da lahko ti potem v razlagi zajameš vse to, je cela debata. Lahko delamo v šoli, domu, firmah, bolnicah, vrtcih in tako dalje. Res je težko to opredeliti potem. Je res pomembno, kako se predstavimo (E21). Če bi se znali zelo dobro predstaviti in povedati, kdo smo in kaj delamo, bi tudi drugi ljudje počasi dobili boljšo predstavo in boljši vtis (E22).

G: Tako ja, in da bi to bilo res razumljivo vsem. Tudi tistim, ki niso razgledani ali ne poznajo našega žargona. Da bi bilo to res preprosto. Jaz govorim zase. Začnem govoriti o nekih konceptih in potem

zgubiš človeka, še preden dobro poveš. Kdaj se stvar pol tako hitro zakomplicira. In pol je tako – aha, okej, dobro, nehi nakladat. Tako res, preprosto in razumljivo bi morali znati to narediti (G17). Da se znamo samozavestno predstaviti in utemeljiti, zakaj je naša stroka pomembna in zakaj je pomembno, da je socialna delavka v podjetju ali pa v domu za stare ljudi, ne samo na CSD-ju. Najbolj pomembno pa je, da smo pri tem samozavestni. Največ ljudi nas že tako pozna iz centrov in potem jim ni logično, zakaj bi socialna delavka bila še kje drugje (G18). Pa kdaj je tudi tako, da tudi na centru ne vidijo socialne delavke kot pomembne, ker itak samo papirje ureja, kot neka tajnica, ane. To pa res vpliva na našo strokovno identiteto (G19).

F: Se strinjam z vsemi, res je pomembno to.

Opazila sem, da to torej razumete kot možnost za izboljšave. Da je torej možno spremeniti to stanje, ki ga sedaj opisujete. Ali sem prav razumela?

E: Jaz mislim, da se da izboljšati. Ampak samo če obravnavamo to že prej na faksu. Mislim, saj bi lahko o tem govorile tudi na kavicah s kolegicami, ampak verjetno sploh ne pridemo do tega, da začnemo že zdaj o tem razmišljati. Ker ni dovolj direktno povedano (E23). Če bi imeli več poudarka na tem na faksu, bi pa verjetno bolje znali. Saj se nekateri profesorji verjetno trudijo, ampak na neposrečen način. Jaz od enih predmetov res nisem nič odnesla, recimo (E24). Pa bi morda lahko ravno ti predmeti bili ključni, če bi jih drugače predstavili.

F: Meni se zdi, da mogoče je to tudi zato, ker je socialno delo bolj nova znanost. Da v bistvu samo po sebi ni toliko izoblikovano. Če na primer pogledamo predmetnik, imamo malo psihologije in malo sociologije pa malo prava. Že to te zmede, da ne veš točno, kaj je socialno delo, ker je toliko različnih stvari (F12).

H: Se strinjam. Sedaj smo že četrti letnik na faksu, in če bi dali te neuporabne predmete stran, bi lahko celo skrajšali študij za dve leti.

G: Tudi jaz se strinjam. Če bi se o strokovni identiteti učile oziroma bi se pogovarjali na faksu, samo da bi bil to vsaj del enega predmeta, bi napredovali. To bi bilo bolje, ker bi vsi študentje pridobili stik s tem (G20). Če je to zasebna debata ob kavi, je seveda bolje kot nič, ampak tam so tri ali štiri osebe, kar pa ni dovolj. Če to sliši celoten letnik in če bi se vsaj polovice to dotaknilo, bi bilo pa že bolje.

E: Jaz sedaj razmišljam o tem, da bi se temu najbolj lahko približal predmet Uvod v socialno delo, ki smo ga imeli čisto na začetku. Ampak jaz se ne spomnim, da bi to takrat bila prav obravnavana tema. Če bi takrat bolj točno povedali, opredelili kaj in kako, bi lahko mi potem to naprej razvijali (E25).

G: Mogoče res ne bi bilo slabo že na samem začetku več govoriti o tem. In potem v zadnjem letu spet, kako vse to pridobljeno znanje združiti v pravo strokovno identiteto. Kako narediti, da so nam ti predmeti lahko v oporo, da res znamo prepoznati to uporabnost v praksi (G21).

H: Jaz sem sedaj tudi razmišljala o tem predmetu in sem se spomnila, da nas je profesor vprašal takrat, kaj je za nas socialno delo. Vsi smo potem omenjali pomoč ljudem in podobno. Mogoče je pa to bilo mišljeno v povezavi s strokovno identiteto. Ampak ni bilo pa direktno to povedano (H14).

E: Se spomnim ja. Tu bi res lahko naredili povezavo. Ampak menim, da nismo prišli do tega zares. Da bi naredili povezavo s strokovno identiteto. Saj verjetno nas to takrat še ni niti dovolj zanimalo, ane. Jaz vem, da takrat še nisem bila tako zagnana, vse se je zdelo še tako daleč. Pa mi je sedaj kdaj žal, da sem bila taka (E26).

G: Tako ja, na faks pridemo vsi taki, prestrašeni. Ne veš še točno, kaj vse bi vzel zase. Kako znanje ali pa kompetence grejo potem zato mimo. Moj fokus je bil takrat bolj na tem, da naredim izpit, ne pa da iščem čimveč povezav za naprej. Zdaj pa res pogledaš nazaj in se vprašaš, če ne bi bilo dobro tudi tistih stvari vedeti (G22).

F: Jaz bi tu omenila še to, da je praksa v prvem in drugem letniku zgolj družabništvo. To je sicer v redu, ampak ne vem, če ti to prinese neko pravo motivacijo ali pa da res nekaj več odneseš od tega. Ni toliko pridobljenega znanja iz prakse. Takrat se bolj pogovarjaš, igraš igrice, se pomagaš učiti kakemu otroku. Jaz takrat sploh nisem bila prepričana, kaj je delo socialne delavke (F13).

E: Ja, jaz sem šele v tretjem in četrtem letniku bolj videla, kaj vse so naloge socialne delavke. Dejansko to družabništvo ni dalo motivacije, mene ni toliko zanimalo, ker sem se hodila pogovarjat v dom za stare ali pa brat zgodbice. V tretjem in četrtem letniku pa sem bila konstantno zraven socialne delavke, to pa je bilo zanimivo. Se mi zdi, da prej niti nismo nekako dovolj razložili vsega skupaj (E27). Na primer, da bi rekli, da se družimo z uporabniki zato, da se z njimi povežemo in potem zberemo njihovo življenjsko zgodbo, da lahko na podlagi tega naredimo osebni načrt. To bi že imelo nekako več smisla, na primer.

G: Se strinjam. Sedaj res razmišljam o tem, da mogoče to družabništvo v prvem in drugem letniku zares ne pomaga, da je odveč do neke mere. Letos pa sem jaz recimo imela res dobro prakso in sem potem veliko razmišljala o tem, katero znanje vse rabim (G23).

Zelo zanimivo temo ste odprle. Razumela sem, da vam je torej prej primanjkovalo motivacije, sedaj pa jo že imate. Zanima me, če se katera spomni prelomnice, ko se je to zgodilo? Da je prišla prava motivacija?

E: Moja prelomnica pa je bila sigurno letošnja praksa, ker sem dobila občutek, da mi zaupajo in da sem koristna (E28).

G: Jaz bi podobno rekla. Na letošnji praksi sem res imela dober stik s tem, kaj vse socialna delavka dela. Saj sem v tretjem letniku tudi že spremljala vse to, ampak smo hodili bolj na teren, zato se je vse tako hitro odvijalo, da ni bilo časa za reflektiranje. Letos pa sem imela prostor za refleksijo in sem veliko razmišljala o tem, da bom čez leto in pol morda celo jaz na njenem mestu. Potem se pa itak vprašaš, kako bi ti delal to (G24). Je pa seveda tudi to, da bomo kmalu prepuščeni sami sebi, pomemben faktor, ki te spodbudi k razmišljanju o tem, kakšen hočeš biti potem (G25).

H: Letošnja praksa me je spremenila. Moja mentorica iz prakse letos je bila samo dve leti starejša od mene; to mi je dalo veliko misliti, da bom kmalu lahko na njenem mestu. Pa res je razlika, da ni to več družabništvo, ampak da si vedno ob socialni delavki in počneš vse, kar ona počne. Nisem se počutila, da sem opazovalka, ampak da sem del tega (H15).

F: Zame pa je bila ta prelomnica na praksi v tretjem letniku. Ves čas sem bila s socialnimi delavkami, z različnimi celo. Tako sem lahko spoznala več načinov dela, ne pa samo od moje mentorice. Prisostovala sem tudi veliko pogovorom z uporabniki in se spomnim, da sem vmes vedno razmišljala, kako bi jaz to sama vodila. Ali bi sploh znala voditi sama? Vsaj veliko znanja sem dobila o tem, kako naj bi različni pogovori potekali, in je bil res dober občutek, to vedeti. In to je bila glavna razlika od prej, od družabništva. Da sem na ta način res spoznala, kaj je naše delo (F14).

G: Mislim, da bi družabništvo lahko imeli samo v okviru humanitarnega dela, ki ga imamo tudi v prvem in drugem letniku. Ker to je bolj oblika prostovoljnega dela, ki nam sicer ne more škoditi, ampak ni konkretna praksa, kjer vidiš pravo socialno delo (G26). Pa da bi bila praksa res od začetka usmerjena v sodelovanje s socialnimi delavkami, da si najmanj njihova senca. Bi bilo bolj koristno za nas, da pridobimo boljšo predstavo in kompetence. Če bi bilo od prvega letnika tako, bi v tretjem in četrtem letniku na praksi potem lahko bili tudi veliko bolj samostojni (G27). Bi nam bilo lažje, recimo, voditi pogovor po konceptih z družino, ki je res izziv. Meni je bilo to res težko.

H: Jaz sedaj razmišljam, da je v bistvu kar smešen ta naš program prakse. Kot da bi se medicinska sestra v prvem in drugem letniku faksa v bolnici s pacienti igrala človek ne jezi se, ne pa se učila obvezovati rane in podobno (H16).

E: Meni se še vedno zraven zdi najpomembnejše, kdo je tvoj mentor. Res ne smeš od mentorja, recimo, dobiti občutka, da si v napoto. Potem je samo težko sodelovati in ti je težko iti na prakso. Zato bi bilo smiselno tudi narediti selekcijo mentorjev, kdo je dober in kdo slab. Če ne dobiš občutka, da si lahko koristen, potem te demotivira (E29).

Okej, odlično. Vidim, da ste našle veliko dobrih predlogov za izboljšave. Sedaj imamo še našo zadnjo temo, o kateri smo skozi celoten pogovor že veliko povedale. Kaj menite, da so dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje strokovne identitete v socialnem delu? Jaz sedaj povzamem te, ki smo jih že veliko omenjale, potem pa lahko še kaj dodate ali pokomentirate, delite kakšno izkušnjo. Izpostavile ste prakso, odnos z mentorji, izobrazbo oziroma znanje, načela in vrednote, tudi odnos do drugih strok ali javnosti, negativen vpliv javnosti oziroma medijev, vpliv okolja, v katerem si, profesorje, razkropljenost področij socialnega dela, občutek spoštovanja.

E: Dodala bi še odnos profesorjev, bolj v smislu, da nas ne bi bilo strah debatirati z njimi. Name je močno vplivalo, ko smo z eno izmed asistentk govorile pred faksom. Velikokrat smo imele debate, podobno kot jo imamo me sedaj. In meni je to pomagalo bolje razumeti socialno delo. Ker slišiš različna mnenja, ki so tudi dobro argumentirana. Nekako je le drugačno vzdušje, če govoriš bolj v neformalnem okolju (E30). Saj na predavanjih tudi kdaj debatiramo, ampak je bolj uradno vse skupaj. Ona je pa znala tudi drugače do nas pristopiti, da smo bili vsi čisto sproščeni.

F: Se strinjam. Predavanja so tudi preveč množična, tam si jaz ne upam kar deliti svojih izkušenj in mnenja pred vsemi. V manjših skupinicah pa si in potem drugi vrnejo uslugo, pa si zaupamo in se učimo drug od drugega (F15). To se meni zdi zelo pomembno.

G: Tudi jaz se strinjam. Bi pa dodala, da na strokovno identiteto po mojem mnenju vpliva tudi vedoželjnost posameznika. Da ima neko večjo željo zadaj. Da ne pridobi znanja samo zato, da dobi dobre ocene, ampak tudi zato, ker se mu to zdi koristno, in da tudi zna sam naprej raziskovati o stvareh, ki ga še bolj zanimajo (G28). Recimo, da najdeš še kakšen članek o podobni temi ali pa kakšen seminar, na katerega se prijaviš. Tako no, da z veseljem pridobivaš novo znanje, ne pa samo zaradi obveze dobiti diplomo.

E: Se strinjam, ta proaktivnost. Recimo, da sodeluješ na kakšnih obštudijskih projektih (E31). To se mi zdi tudi pomembno, res.

F: Meni se tudi zdi to zelo pomembno. Da se res spodbuja, da smo aktivni pa samoiniciativni. Da preberemo še kakšno novo knjigo, čeprav ni za izpit. Tu sem jaz od mentorice iz drugega letnika dobila veliko. Sva ostali prijateljici na Facebooku po koncu prakse in ona velikokrat objavi kak zanimiv članek ali posnetek, intervju. In rada to gledam, ker se veliko novega naučim (F16).

H: Ste že veliko povedale in ja, se strinjam z vsem. Pa tudi družina, prijatelji, domače okolje, vse te stvari tudi vplivajo na strokovno identiteto (H17). Ne smemo pozabiti pa tudi na trenutno stanje zaradi koronavirusa. Meni to zelo uničuje motivacijo, sem veliko manj vedoželjna in produktivna (H18). Saj to spada pod to okolje, ampak ja, je pomembno vse to.

Okej, to je bilo torej zadnje vprašanje. A bi kdo želel še kaj dodati za konec ali pa karkoli vprašati? V redu, hvala vsem za sodelovanje.

ZAPIS POGOVORA FOKUSNE SKUPINE 3

Datum: 5. maja 2021

Trajanje: 1 uro in 15 minut

Kraj: na daljavo prek aplikacije Zoom

Kaj vam pomeni pojem strokovna identiteta?

J: Meni to pomeni kot skupek osebnih lastnosti in znanja, ki ga uporabljaš pri poklicu (J1), kjerkoli pač delaš.

K: Se strinjam s tem. Dodala bi še, da mi poklicna oziroma strokovna identiteta pomeni, kaj bom delala v prihodnosti (K1). Je kot del moje življenske poti, ker se bom itak osem ur na dan znašla na delovnem mestu, kjer bom zaposlena. Ta del življenske poti kombiniram s svojimi osebnostnimi lastnostmi in znanjem s faksa (K2), izven službe pa menim, da malo pozabiš na to znanje in ostane samo osebnostni del (K3).

L: Se strinjam. Menim, da je strokovna identiteta tudi nekaj, kar si delijo vsi strokovnjaki v določeni stroki, na določenem področju. Ni čisto ista za vse, ampak je še vedno nekako nekaj skupnega. V socialnem delu imamo vsi mi skupno strokovno identiteto (L1), tako jaz to vidim.

M: Jaz se tudi strinjam. Strokovna identiteta je skupek vsega – praksa, strokovna izobrazba (M1), to pa si potem deliš skupaj v stroki, je kolektivna (M2).

J: Jaz bi sedaj dodala še, da meni strokovna identiteta pomeni tudi nekaj, za kar se bom lahko skrila kot socialna delavka. Zaradi česar bom lahko bolje delala, bolj po nekih zakonitostih, ki si jih sama zastavim (J2). Če dam primer – pred kratkim se je v našem bloku dogajalo nasilje nad otrokom. Šla sem do tega stanovanja in potrkala na vrata ter vprašala, če je vse v redu. Ko mi je oče odvrnil, da je vse ok, sem šla. Nisem vedela, kako naj bi nadaljevala. Če bi bila pa že prava socialna delavka in bi pristopila s strokovno držo tja, me pa verjetno ne bi mogel tako hitro odsloviti. Se pravi, bi se nekako skrila za to svojo strokovno identiteto (J3) in začela poizvedovati o situaciji, vrtati vanj.

K: Se pridružujem temu. Pa če na primer delaš na centru za socialno delo in prihajajo tja ljudje, ki nekaj pričakujejo od tebe, torej da jim boš pomagal. Ta poklicna identiteta prinaša tudi pričakovanja ostalim, ki pridejo k nam (K4). Oni pridejo pač s pričakovanji, da bomo pomagale in kaj pametnega predlagale, povedale. Ampak se moramo pa tudi zavedati, da naša strokovna identiteta ni tako pozitivno obravnavana v družbi ali v svetu. Se mi zdi, da imajo ljudje tak odpor do socialnega dela ali pa ga celo diskriminirajo (K5). Nekako je pač prisoten odpor do sodelovanja z nami, tako se meni zdi.

L: Ja, tako je. Ko ljudje pridejo k nam, imajo predstavo o tem, kaj mi delamo ali vsaj vtis o tem. Ampak hkrati pa tudi nas v bistvu vodi ta strokovna identiteta pri našem delu, ane. Pač, kako delamo stvari, kaj delamo. Nekako nas usmerja (L2).

Odlično, dobro smo začeli. Preden nadaljujemo z naslednjim vprašanjem, bi rada razčistila še nekaj. Zanima me, ali naj govorimo o tem, da pridobivamo znanje o strokovni identiteti ali raje, da oblikujemo strokovno identiteto? Vidite razliko med tem ali ne?

M: Jaz bi rekla, da je oblikovanje bolj primeren izraz. Saj tudi pridobivaš znanje o strokovni identiteti, ampak načeloma pa se oblikuje prek znanja s faksa, iz praktičnih izkušenj, zaposlitve, dodatnega izobraževanja. Tako si jo počasi izoblikuješ, se oblikuješ kot strokovnjak (M3).

L: Jaz bi pa rekla, da gre bolj za kombinacijo med oblikovanjem in pridobivanjem znanja. Oblikuješ strokovno identiteto iz pridobljenega znanja, velikokrat ti je to nekaj nezavednega in tudi vodenega s strani izobraževanja (L3).

J: Se strinjam s tem. Pridobiš jo z izobraževanjem, ampak jo potem oblikuješ skozi reflektiranje s svojimi osebnimi lastnostmi in načini ravnanja (J4). Tako potem oblikuješ pridobljeno strokovno identiteto.

K: Se strinjam, da je to pravzaprav kombinacija obojega. Najprej na faksu pridobimo strokovno znanje in izkušnje skozi prakso, potem ko gremo delat, pa si vsakdo, čeprav imamo iste osnove ali temelje, oblikuje edinstven način dela (K6). Tako si potem oblikujemo strokovno identiteto.

Super, hvala. Zdaj pa me zanima, kako ste oblikovali svoje razumevanje strokovne identitete? Ste že kdaj pridobili kaj konkretnega znanja na to temo ali gre bolj za te neposredne načine, ki ste jih sedaj omenjali?

K: Jaz mislim, da nikoli nisem slišala ali kaj govorila o strokovni identiteti direktno. Na faksu nismo nikoli imeli nič v zvezi s tem (K7), nobene definicije ali pa opisa razvoja pa to. Mislim, da sem si jaz

sama ustvarila predstavo o tem, kaj je strokovna identiteta, iz lastnih izkušenj, iz opazovanja socialnih delavk na praksi (K8).

J: Jaz tudi. Nikoli nisem slišala definicije o tem, kaj je strokovna identiteta (J5). Sem si sama ustvarila mnenje. Edino na praksi mi je mentorica dostikrat rekla, da si vsaka socialna delavka ustvari svoj način dela, ni pa pri tem direktno omenila strokovne identitete, ampak je to nekako to (J6).

L: Mislim, da si ustvariš nekako svoj način dela. Od vseh izkušenj, ki jih dobiš, si izbereš razne stvari, ki ti ostanejo. Ki se ti zdijo pomembne ali pa se ti zdi, da bi se tako moralo delati (L4). Tako nekako oblikuješ strokovno identiteto, ki je skupna vsem socialnem delavcem, ampak se hkrati razlikuje od človeka do človeka, ker so del tega osebne značilnosti (L5). Na faksu pa res nismo nič o tem govorili (L6) in menim, da to pridobiš iz prakse oziroma si sam oblikuješ.

M: Jaz tudi nisem še nič slišala o tem, kaj je strokovna identiteta kot koncept (M4). Tudi sama nisem nič razmišljaja o tem kot o samem pojmu, dokler nismo pri nekem predmetu govorili o tem, kako zelo negativna predstava socialnega dela je v družbi in kako mi to prenašamo nase (M5). Čez ta pogovor pa sem začela razmišljati o strokovni identiteti socialnega dela in kaj mi smo, kaj znamo (M6). To res vpliva na nas. Tako je recimo, da če socialno delavko vprašaš o njenem znanju, ti ne bo znala tako trdno odgovoriti kot kak psiholog ali pa strokovnjak druge humanistične vede (M7).

K: Bi rekla, da smo se o tem pogovarjali ravno na modulu Socialno delo v delovnem okolju. Sva midve skupaj tam, ane. Govorili smo o tej negativni predstavi socialnega dela v javnosti (K9). Ampak jaz tega nisem dojela tako, kot da smo govorili o strokovni identiteti, ampak bolj o tem, kako so centri za socialno delo pa socialne delavke negativno obravnavane (K10). Se mi pa zdi, da je name glede razumevanja strokovne identitete v socialnem delu zelo vplivalo tudi študentsko delo, ki sem ga opravljala ravno na centru za socialno delo. Ker je bilo veliko bolj resno kot pa študijska praksa, so me bolj resno obravnavali tam, ker nisem bila samo prostovoljka (K11). So se mi zato bolj posvetili, mi več delovnih nalog zaupali opraviti samostojno.

J: Meni je tudi študentsko delo prineslo več razumevanja o tem. Delala sem v dnevnem centru prek študentskega servisa in so me bolj resno vzeli pa vpeljali v celoten sistem njihovega dela (J7). Ker pa sem delala skupaj še s profilom vzgojitelja, so mi oni dali tudi bolj vedeti, kaj si mislijo o nas kot o socialnih delavkah in kaj je moja vloga tam (J8). Bolj sem si začela oblikovati to strokovno identiteto tudi, ker sem imela stik s socialnimi delavkami in uporabniki tam. Tako sem videla, kaj hočem delati in česa nočem delati (J9).

L: To si pa zelo dobro izpostavila. Saj ko si obkrožen s svojo stroko, si oblikuješ strokovno identiteto (L7), ampak v bistvu se meni zdi, da si jo še bolj oblikuješ takrat, ko si v stiku z drugimi strokami. Takrat vidiš, kako oni tebe dojemajo in kaj pričakujejo od tebe, hkrati pa vidiš, kako se med seboj razlikujemo (L8). To se mi zdi zelo pomembno.

J: Meni se zdi to še posebej pomembno pri tistih, ki so obkroženi z zdravstvenimi delavci. Pri meni so bili vzgojitelji, ki so vseeno dosti blizu naše stroke, ane. Zdravstveni delavci pa so čisto nasprotje od nas in verjetno lahko takrat potem še bolj prepoznaš te razlike (J10).

M: Meni je bilo pa ravno to, ko imam prijatelja, ki študira psihoterapijo, in prijatelja, ki študira socialno pedagogiko. To so zelo podobne vede, ane. Ampak potem pa, ko smo šli v pogovor in drug drugemu predstavili, kako bi delali s svojimi uporabniki, pa smo našli veliko razlik. Prek tega sem si jaz definirala, kaj je res moje specifično znanje (M8). Oni recimo uporabljajo izraz klient, ki ga mi ne maramo. Ampak se mi zdi, da nam v socialnem delu dostikrat primanjkuje te sposobnosti, da točno definiramo razlike od drugih in se tudi postavimo za svoje znanje (M9).

K: Jaz imam tudi tako izkušnjo. Imam prijateljico, ki študira psihologijo, in kadar sva skupaj, itak pogovor prej ali slej nanese na stroko. Ko debatirava, kako delamo mi in kako oni, dobim občutek, da so oni bolj vzvišeni. Mislim tako, da se veliko bolj močne počutijo v tem, kaj bodo oni delali in kako bodo oni uspešni, ker že sedaj vse znajo (K12). Se mi pa zdi, da ko greš na prakso, vidiš veliko psihologov, ki opravljajo podobne naloge kot socialne delavke. Vsaj na centrih je tako. Ampak naši začetki pa se zelo razlikujejo. Mi smo tu na faksu nekako dol potlačeni, oni pa so od začetka že nekako poveličevani in jih pumpajo s tem, kako so oni dobri (K13).

L: Dobro, da si to omenila. Jaz imam izkušnjo s študijem psihologije, ker sem bila najprej eno leto tam na faksu. In so res pogosto govorili, da so psihologi edini pametni in da je to privilegij, ker je to res prava znanost. Tako ti dajo občutek, kot da ni nič drugega vrednega. Ampak meni ravno to ni bilo všeč tam na faksu. Se mi zdi, da ko sem prišla na socialno delo, je bilo veliko drugače. Ni mi sicer všeč, da se počutimo, kot da smo slabši ali pa da ne opravljamo enakovrednega dela kot recimo psihologi, ker to sploh ni res (L9). Ampak mi je pa všeč, da nismo važni na ta način, kot so oni. Da bi mi zdaj govorili, kako zelo pomembni smo. Saj bi se morali zavedati, da smo, in res upam, da se zavedamo, ampak mi je res všeč, da se tega ne izpostavlja na tak vzvišen način (L10).

J: Jaz imam izkušnje s socialnimi pedagogi in sem s prijateljico primerjala malo predmetnik, pa mamo kar podobno. Ampak pri njih je že vpis na faks večji in so potem že tako ali tako bolj samozavestni, ker naj bi bilo teže biti sprejet med njih. Pri nas pa ni tako, nam manjka te samozavesti (J11). Menim, da tudi ta nizka omejitev za na faks naredi svoje, da slabši ugled naši fakulteti, ane, in posledično tudi vsem socialnim delavkam (J12).

L: Jaz bi rekla, da je to tudi zaradi naše podobe v medijih. Konstantno izpostavljajo, kaj delajo socialne delavke in kakšne so v slabem smislu. In potem ti to nekako ostane v glavi (L11). Poleg tega pa so tudi drugi takšnega mnenja (L12). To je bedno.

K: Meni se zdi, da me moji predhodni sošolci, ki so šli druge stvari študirati, že sedaj med študijem bombardirajo s tem, kako slabi smo mi. Kot da sploh ni možnosti, da bi mi zdaj postali vrhunski strokovnjaki (K14) in posledično potem ni možnosti, da si izoblikujemo trdno strokovno identiteto. Dol nas potiskajo in potem si avtomatsko tak, ko greš delat (K15). Pač nisi toliko suveren niti ne moremo opravljati svojega dela tako kvalitetno, kakor bi ga lahko, če bi bili bolj samozavestni in bi zaupali v svoje sposobnosti (K16). Menim, da bi nas morali na fakulteti že takoj na začetku bolje pripraviti na ta slaba mnenja, da bi se znali bolje odzivati (K17). Premalo o tem govorimo.

L: Teže je tudi delati z ljudmi, ki imajo negativna predhodna prepričanja, ane. Uporabniki pogosto pridejo negativno nastrojeni proti sodelovanju z nami, in to je lahko velik problem, ki otežuje in ovira naše odnose z njimi (L13). To se pač zgodi zaradi medijev in poročanja o slabih izkušnjah (L14).

M: Dodala bi še, da konec koncev tu pomembno vlogo igra tudi dejstvo, da smo tako mlada veda. Zdaj zna recimo vsak našteti vsaj tri znane psihologe iz zgodovine, tudi laiki. Pri znanih socialnih delavcih iz preteklosti ne vem, če bi lahko laik naštel tri. Nismo zakoreninjena veda, in to ima definitivno vpliv (M10).

Okej, super. Izpostavili ste zelo pomembne teme in razvili odličen pogovor. Kar sem nekako razbrala skozi vaša pripovedovanja, je, da vidite razlike med fakultetami glede na različne stroke in da bi zato radi bili bolje pripravljeni na soočenja z negativnimi mnenji o socialnem delu. Bi se vam zato zdelo smiselno, da bi med študijem kdaj direktno obravavali temo strokovne identitete socialnega dela?

L: Meni se zdi, da bi bilo smiselno. Bilo bi dobro, da bi nam povedali, kako drugi dojemajo socialno delo, in bi nas tako pripravili na kruto resnico, če tako rečem. Torej ne samo, da bi govorili, kako mi dojemamo sebe, kako socialni delavci gledamo na strokovno identiteto socialnega dela, ampak še kako nas drugi vidijo (L15). Dialog na to temo bi bil koristen.

K: Se čisto strinjam s tabo. Se mi zdi, da nam govorijo, kako so socialni delavci negativno predstavljeni v medijih, ampak nam pa ne povejo, kako naj mi delamo v tej smeri, da bi bili pozitivno predstavljeni ter bi posledično lažje oblikovali trdno strokovno identiteto (K18). Torej kaj bi mi morali narediti, da bi lahko bilo bolje, pa bi naša strokovna identiteta bila močnejša. Če bi že v prvem letniku začeli s tem, bi bilo smiselno za naš napredek.

J: Tako je. Če že krepimo moč uporabnikov bi se lahko naučili tudi, kako sebe krepiti, ane. Morali bi znati iskati nove načine, da se bolje izkažemo. Recimo prek refleksij bi nas lahko usmerjali, da razmišljamo, kako ustvarit bolj pozitivno samopodobo o naši strokovni identiteti (J13). Zdi se mi, da ne bi smeli na fakulteti slabo govoriti o centrih za socialno delo. Jaz sem dobila občutek, da mečejo slabo podobo na njih, no. Že v štartu smo se zato mogoče mi malo izogibali centrom, kar ni prav, ker res ni povsod tako slabo. Se najdejo tudi kakšne zadirčne gospe, ane, ampak pustimo izjeme. Če že ljudje mečejo slabo luč na centre, naš faks tega res ne bi smel početi. Morali bi držati skupaj (J14).

M: Popolnoma se strinjam. Se mi zdi, da je velik razkol med fakulteto in centri za socialno delo. To res ni logično, vsaj meni. Preden sem šla na faks, sem imela slab vtis o centrih zaradi slabih izkušenj. Kjer sem jaz doma, so zaposlene na centru grozne. Potem sem pa tri leta opravljala prakso na centrih in so mi postali zelo ljubi, zelo veliko sem se naučila. Včasih mi je težko, ker moram že v družini zagovarjati centre in delavke tam, potem pa še v javnosti ali pa na faksu. Na faksu imam občutek, kot da skoraj ne smem priznati, da mi je fino na centru delati. Kot da me bo nekdo potem kaznoval (M11), če to rečem. Prav smešno je, kako fakulteta včasih pozabi, kako omejeni smo z zakonodajo v državnih službah. To je pomemben faktor, na katerega mi niti nimamo direktnega vpliva, ane. To se mi zdi res zgrešeno.

K: Predvsem ta zakonodaja, ja. Oni nas štiri leta učijo, kako bomo pristopali do ljudi in soustvarjali, vse super in fajn. Se pa pozablja, da bomo morali mi poleg tega tudi vseeno slediti zakonodaji. Tu je velika luknja (K19). Zato se mi zdi, da bi bilo bolje, da bi nas učili tudi usklajevanja med soustvarjanjem in zakonodajo. Meni so sicer pravni predmeti na faksu ful všeč, ampak nas res učijo realnega stanja, naši predmeti pa nas bolj o neki polepšani sliki. Potem pa prideš na prakso in vidiš, da se eni ljudje sploh nočejo pogovarjati z nami, mi se pa samo o tem učimo. Če bi se tu kaj naredilo, bi se mogoče tudi naša strokovna identiteta na ta način bolje oblikovala, bi bila bolj trdna (K20).

M: Ja, vsako leto imaš enega ali dva pravna predmeta in ti postanejo neke osnove prava jasne. Ostali naši predmeti pa meni delujejo bolj usmerjeni v nevladni sektor. To je super, tudi to podpiram, seveda, to tudi nujno rabimo. Ampak potem res nastane ta prepad, ker ni dovolj povezanosti. Morali bi povezati tudi ta bolj vladni sektor. Torej povezava med prakso in pravom in nevladnim sektorjem (M12). Pa še opazila sem zelo velik razkorak med našimi moduli in se mi zdi, da se vsak skoncentrira na svoj modul pa hkrati pozabi na to širino, ki jo ima socialno delo v praksi (M13). To mi tudi ni zares všeč, da so takšne razlike.

L: Jaz tudi opažam, da je ta velik razkorak med tem, kar nas učijo na faksu, in prakso. Na faksu je vse dosti utopično, kar ni slabo, ampak težko je potem to prepoznati v praksi, ko se naučiš, kako bi socialno delo moralo izgledati, in spoznaš, da je to enostavno pretežko uresničiti. Zame je bil to velik šok in mi je bilo grozno (L16). Jaz na praksi na centru zato nisem imela dobre izkušnje, ravno zaradi tega šoka. In sem si rekla, da ne smem nikoli iti delat na center za socialno delo, ker je tam situacija toliko drugačna od moje dejanske predstave o tem, kaj naj bi bilo socialno delo. To je res velik problem, ta razkol med sliko, ki jo dobiš na fakulteti, in potem prakso.

K: Jaz bi se navezala na to z moduli, ker se zelo strinjam. Meni se tudi zdi, da bi jih bilo treba malo bolj povezati med seboj. Ker ko bomo šli v službo, bomo res potrebovali vse to. Vedno bo nekaj novega in meni, ko sem v delovnem okolju, bo ziher prav prišlo tudi znanje o delu z mladimi ali starimi recimo (K21). Meni je moj modul res super sicer, ampak na neki točki bi pa res lahko povezali še druge teme, da ne postanemo ozkogledni.

Super ste. Vidim, da se torej strinjate o tem, da je v socialnem delu dobro poznati svojo strokovno identiteto. Sedaj me zanima, zakaj se vam to zdi pomembno oziroma dobro?

L: Glavni razlog zame je, da zato, ker bi mi to pomagalo opravljati moje delo. Ker lažje opravljaš svoj poklic, če so ti stvari jasne (L17).

J: Se strinjam. Pa tudi zato, ker potem nisi zmeden. Pač veš, kaj delaš in si bolj samozavesten pa bolj trdno stojiš za tem, kar delaš. Imaš to močno strokovno držo, ane (J15). Res ti pomaga pri delu (J16).

K: Se strinjam in bi dodala, da je še posebej pomembno poznati našo strokovno identiteto zato, ker bomo delali z ljudmi. Vsi vemo, da je milijarda različnih ljudi in da moramo zato biti suvereni v svojem strokovnem ravnanju. In jaz mislim, da bi mi to pomagalo pri tem, da sem suverena in da znam sodelovati z različnimi uporabniki. Da se lahko prilagajam na ta način (K22). Menim, da si lahko tako še boljši socialni delavec.

M: Se pridružujem. Rekla bi, da bi potem tudi v javnosti ali pa pred drugimi strokovnjaki znali bolje zagovarjati sami sebe skozi strokovno identiteto (M14). Zdaj imam občutek, da se v takih situacijah rajši skrijemo, ne pa da samozavestno nastopimo in zagovarjamo (M15). Pa je to brez veze, res bi lahko bilo drugače.

L: Tako je. Menim, da bi potem tudi ljudje dobili boljši vtis o nas, ker bi videli, kako samozavestni smo pa da nam je popolnoma jasno, zakaj smo tukaj (L18).

K: Ravno to, ja. Ker sedaj so itak same negativne, šokantne zgodbe v medijih in tudi če gre samo za eno socialno delavko, se to negativno mnenje kar posplošuje na vse (K23). Menim, da bi bilo z močno strokovno identiteto lažje ozavestiti, da to posploševanje ni zares relavantno in da znamo potem pokazati, zakaj ni tako. Da bi postopoma dobre zgodbe o socialnem delu preglasile slabe (K24). Menim, da bi tudi fakulteta tukaj lahko več sodelovala in se oglasila, ko pridejo take absurdne zgodbe v medije in so čisto popačene pa skritizirane. Ne pa, da so večino časa tiho (K25).

J: Jaz še posebej opazim to negativo v medijih na področju varstva otrok in družine. Ker so socialne delavke videne samo kot tiste osebe, ki odvzemajo otroka. Ne pa tudi kot tiste osebe, ki se trudijo obdržati družino skupaj, zaščititi otroke pred nasiljem in podobno (J17). To ni prav, še posebej zato, ker sodišče zares odloči o odvzemu otroka družini, ne pa socialne delavke.

M: Popolnoma res. In zato se meni zdi pri strokovni identiteti pomembno tudi, da si zraven gradiš močno osebno identiteto. To se mi zdi zelo povezano, tako en del vpliva na drugega in obratno. Samozavestna osebnost, ki si upa stati za svojim mnenjem, je tudi strokovnjak, ki si to upa (M16), ane. Ker itak se tudi osebno sekiramo doma glede primerov na praksi. Če si osebno močen, lažje daješ skozi take težke primere (M17).

Super, hvala. Vidim, da vam strokovna identiteta zares kar veliko pomeni in da vidite veliko korist od dobre strokovne identitete v socialnem delu. Sedaj pa me zanima, kako bi opisale za vas *dobro* strokovno identiteto?

K: Meni se zdi dobra strokovna identiteta, tako kot je že prej bilo povedano, da imaš najprej že močno izoblikovano osebnost, ker potem lahko oblikuješ tudi močno poklicno identiteto (K26). Dobra strokovna identiteta pa je zame, da se znaš znajti v določenih trenutkih in na eni strani upoštevaš zakonodajo pa vse pomembne predpise in pravila, na drugi strani pa si človek in se boriš za uporabnikovo dobrobit. Torej, da znaš usklajevati med svojim mnenjem, profesoinalno presojo in tem, kar ti določa zakon. Da se tako znajdeš in najdeš skupni imenovalec (K27).

L: Se popolnoma strinjam in nimam čisto nič dodati.

M: Jaz se tudi strinjam. Da si samozavesten do te mere, da stojiš za svojimi dejanji in da znaš vzpostaviti to ravnovesje med vsemi pomembnimi dejavniki v določeni situaciji. Po drugi strani pa vseeno tudi, da prevprašuješ svoja dejanja in ne greš vedno samozavestno skozi zid z glavo naravnost (M18).

J: Se pridružujem, nimam nič dodati. Se mi pa zdi, da traja dolgo časa, preden res prideš do te dobre strokovne identitete pri sebi. Nekako starejši ko si, boljša je (J18), ampak potem ko je najbojša, pa greš v penzijo. Škoda, da ni ravno obratno.

L: Ja, to bi bilo res dobro, ampak ne bo nikoli tako. Izkušnje nam pač prinesejo svoje in starejši ko si, več jih imaš. Izkušnje so res najpomembnejše (L19). Meni je ravno zato všeč, da imamo tako veliko prakse na naši fakulteti, ker se res veliko naučimo na ta način. Brez te prakse res ne vem, kako bi jaz. Večinoma tam dobiš izkušnje, po katerih oblikuješ svojo strokovno identiteto (L20). Saj se na faksu učimo marsikaj, ampak največ se pa naučiš na delu.

J: Moj zgled dobre strokovne identitete je moja mentorica s prakse na CSD Šiška. Ona se res trudi, da če vidi zakonodajo, ki ni v prid uporabnikom, to najprej poskuša spremeniti in se boriti za njih. Res se zna zavzeti za svoje uporabnike. Če pa vidi, da ni učinka, se zna pa tudi ustaviti in sprijazniti s tem pa vseeno dobro delati naprej (J19). Menim, da njo uporabniki in strokovni sodelavci res vidijo kot zaveznico. To se mi zdi, da je nekako res največ, kar lahko kot socialna delavka dosežeš, da te res vidijo v tej zavezniški luči. Kot osebo, h kateri prideš na pogovor, ne pa kot osebo, ki ti teži ali pa celo pametuje (J20).

M: Jaz sem tudi imela možnost z njo delati in se res strinjam, pač se zna zavzeti za uporabnike in ponosno stoji za svojimi odločitvami. Zna tudi spodbuditi uporabnike, da se zavzamejo zase in niso pasivni člen (M19). Ona in koordinatorica za preprečevanje nasilja na CSD Ljubljana, če jo katera pozna, onidve sta res velik vzor zame. Tudi ona je tako samozavestna in odločna – pride in pove, da se bo tako naredilo in da je ne briga, kdo vse se bo vmešal in nasprotoval. Res te zaznamuje, ko vidiš to njeno samozavest (M20). Ta suverenost je res tako pomembna. Ampak verjetno to pride z leti (M21), saj onidve imata obe že res dolgoletne izkušnje, ane.

L: Mislim, da bi morali ravno take osebe kot gostje povabiti na našo fakulteto (L21). Jaz nobene ne poznam, ampak po vajinih opisih si želim, da bi ju spoznala. Menim, da imata torej zelo dobro razvito strokovno identiteto. Od njih bi morali dejansko slišati te primere dobre prakse, da imamo lahko to za vzor. Saj se tudi iz izkušenj drugih veliko naučimo, še posebej od takih oseb, ki imajo res veliko izkušenj in jih znajo uporabljati pri delu (L22).

Odlično, me veseli, da se naš pogovor tako dobro razvija. Sedaj bi rada, da se neposredno pogovorimo še o eni temi, ki smo sicer tudi veliko že govorile o njej. Če nimate več nič za dodati, se ni treba ponavljati. Torej, ali menite, da je za socialne delavke pomembno, da znajo svojo strokovno identiteto predstaviti drugim?

J: Ja. Tako kot smo prej govorile, da znaš prepoznati svojo vlogo in jo predstaviti drugim, na ta način pa pač zagovarjaš sebe in svoj poklic (J21).

M: Tako, ja, pa da tako prispevaš k pridobivanju bolj pozitivnega vtisa o socialnem delu (M22).

K: Se strinjam, to je res pomembno, da znamo drugim pokazati, da nismo samo za okras tam, ampak da imamo svoje prednosti, zaradi katerih je naša vloga ključna (K28).

L: Tudi jaz se pridružujem temu. Samo tako lahko pridobiš pozitivno podobo pa tudi spoštovanje drugih (L23). Ampak najprej moraš sebe dovolj spoštovati v strokovnem smislu, šele nato lahko tudi druge prepričaš z odločnostjo, da te spoštujejo (L24). Vsaj tako se meni zdi.

M: Res je, najprej mi rabimo ta ponos in spoštovanje samih sebe, potem pa bomo to lahko dosegli še pri drugih (M23). Je kar dolga pot do tja verjetno.

V redu, potem gremo pa naprej še na zadnje vprašanje. Zanima me še, kateri so po vašem mnenju dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje strokovne identitete v socialnem delu? Veliko ste jih že omenjali – praksa oziroma praktične izkušnje, izobraževanje, sodelovanje z drugimi strokami, neposredno delo z uporabniki, osebna samozavest, ugled stroke v družbi, pomanjkanje suverenosti in podobno. Rada bi, da pomislite, če je še kakšen drug dejavnik ali pa če imate še kakšne pomembne izkušnje ali razmišljanje v zvezi z že naštetimi dejavniki.

K: Jaz sem razmišljala predvsem o usklajevanju med delovnim in zasebnim življenjem. Menim, da to pomembno vpliva na strokovno identiteto, ker če ti to usklajevanje ne gre dobro od rok, prej ali slej dobiš težave v službi ali pa doma. In če ne usklajuješ dovolj, se te težave samo stopnjujejo in potem ne moreš več nič dobro delati. Tako se meni zdi. Moraš res ohranjati ravnovesje, da lahko dobro funkcioniraš (K29). To mejo je v socialnem delu še posebej težko narediti, ker se soočamo z ljudmi v hudi stiski (K30). Če imaš močno strokovno identiteto, pa postane lažje narediti to mejo. Ker samozavestno opravljaš svoje delo in ti doma ni treba več razmišljati, si se prav odločil ali ne (K31).

M: Meni se zdi, da ima pomembno vlogo tudi dejstvo, da mi kot študentje socialnega dela med študijem težko najdemo službo, ki je vezana na naše izobraževanje ali pa strokovno znanje. Pri drugih faksih se mi zdi, da kar pogosto zaslužijo s svojim znanjem že med študijem. Za nas pa so bolj ali manj na voljo prostovoljna, neplačana dela (M24), ane. To vpliva na naše možnosti, ker nekateri res moramo tudi kaj zaslužiti.

J: Meni se zdi, da to zelo vpliva na oblikovanje naše strokovne identitete. Da se od nas kar samoumevno pričakuje, da bomo delali prostovoljno. Kot da naše delo ni dovolj cenjeno. Saj vem, da je socialno delo na začetku res dejansko temeljilo na prostovoljstvu, ampak sedaj smo se pa že toliko razvili, da bi lahko naredili distanco od tega. Kot prostovoljci smo pač manj cenjeni v organizacijah (J22). To sem sama izkusila in sem prepričana, da to na nas vpliva.

M: Tudi fakulteta bi nas lahko tu veliko bolj zastopala. Jaz sem ravno včeraj brala pogoje za vpis na naš magisterij in sem videla, da se pravniki, socialni pedagogi in psihologi vsi lahko vpišejo na naš magisterij brez diferencialnih izpitov. Mi se pa na njihove magisterije ne moremo vpisati brez diferencialnih izpitov, ki so tudi zelo dragi. Saj se mi zdi lepo, da imajo to možnost, ampak potem res izpade, kot da ne rabiš specifičnega znanja za naše delo (M25).

L: Jaz pa sedaj razmišljam, kako tudi politika in zakonodaja vplivata na našo strokovno identiteto. V smislu omejevanja našega dela, čeprav bi v bistvu morala biti to podpora. Politika sedaj recimo krči socialno varstvo, zmanjšuje sredstva (L25) za zaposlitve in projekte. To nekako ne gre skupaj in je zavajajoče.

J: Jaz sem bila letos na praksi en dan pri drugi strokovni delavki, ki ni bila moja mentorica, in sem jo vprašala, če ima ona tudi kakšno študentko na praksi. Pa je rekla, da ne, ker ni dovolj plačana za to, da bo še nekoga učila poleg svojega dela. Da ima že tako ali tako preveč dela. In se mi zdi tudi to problem,

da so pri nas plače socialnih delavk nizke in posledično slabo vrednotene (J23). Če smo pri strokovni identiteti, meni jo to dejstvo poslabša. Ker je dejansko res veliko dela in nisi dovolj plačan za ves trud, zato se res ne počutiš cenjenega (J24).

K: Že samo ta preobremenjenost v socialnem delu ima pomemben vpliv, ker je tako zelo naporno in hkrati necenjeno. To ti ne da ravno prave motivacije in ponosa (K32).

L: Se strinjam. Niti ni upoštevano, da imamo socialne delavke veliko odgovornosti do svojih uporabnikov in moramo sprejemati res težke odločitve, ki niso vezane zdaj samo na, recimo, finance, ampak na še veliko drugih pomembnejših stvari. Že samo, recimo, da pomagamo uporabnikom ohraniti streho nad glavo, dobiti neprofitno stanovanje, na primer. In že med študijem mi opazimo, v kaj se torej spuščamo. To dodatno demotivira (L26), vsaj mene.

Okej, to je bilo torej zadnje vprašanje. A bi kdo želel še kaj dodati za konec ali pa karkoli vprašati? V redu, hvala vsem za sodelovanje.

9.3 Primer osnega kodiranja

FOKUSNA SKUPINA 1: A, B, C, D
FOKUSNA SKUPINA 2: E, F, G, H
FOKUSNA SKUPINA 3: J, K, L, M

POJMOVANJE STROKOVNE IDENTITETE

- **Definicija strokovne identitete**
  - Način opravljanja poklica (A1)
  - Predstava sebe prek strokovnih načel in področja dela (B1)
  - Predstava sebe prek strokovnega področja dela (C1)
  - Priučen poklic kot del osebnosti (E1)
  - Mešanica osebnih lastnosti in priučenega strokovnega znanja (F1, G1, J1, K2)
  - Mešanica znanja in izkušenj (E2, M1)
  - Predstava sebe kot strokovne osebe (H1, G2)

- **Primerjava osebne in strokovne identitete**
  - Ločitev osebne in strokovne identitete (A2, K3)
  - Neločljivost osebne in strokovne identitete (C2, D1)

- **Vpliv strokovne identitete**
  - Zaznamuje ravnanja v vsakdanjem življenju (C3, D2)
  - Uporaba strokovnega znanja v vsakdanjem življenju (B2)
  - Uporaba strokovne terminologije (C4)

- Uporaba strokovne drže v interakcijah (A3)
- Narekuje prihodnost (K1)
- Kolektivna strokovna identiteta socialnega dela (L1, M2)
- Opravljanje dela po lastnih zakonitostih (J2)
- Drugim prinaša pričakovanja glede stroke (K4)

STROKOVNA IDENTITETA SOCIALNEGA DELA

- **Pogled drugih na socialno delo**
  - Neodobravajoč odziv sogovorcev (B3, D3, H7)
  - Nepoznavanje vloge socialnega dela (E8)

- **Nizko vrednotenje poklica in stroke**
  - Zatiranje socialnodelovne stroke v zdravstvu (D16)
  - Potreba po utrditvi vloge stroke (D19)
  - Posploševanje slabih izkušenj s socialnimi delavkami (H9, K23)
  - Slab glas seže v deveto vas (G7, L12)
  - Študiranje socialnega dela kot podaljšano bivanje (G11)
  - Odpor drugih do socialnega dela (K5)
  - Negativen ugled centrov za socialno delo (K10)
  - Občutek manjvrednosti v primerjavi z drugimi vedami (K13, L9)
  - Socialni delavec ne more biti vrhunski strokovnjak (K14)
  - Kritiziranje centrov za socialno delo na fakulteti (J14, M11)
  - Pomanjkanje zagovarjanja stroke s strani fakultete (K25)
  - Socialne delavke kot tiste, ki odvzemajo otroke (J17)
  - Nizke plače v socialnem delu (J23)

- **Primerjava področja socialnega dela in zdravstva**
  - Nezmožnost definiranja vloge socialnega dela (B15)
  - Definicija vloge socialnega dela (C15)
  - Potrebna prepoznavnost v zdravstveni stroki (C17)

- **Prednosti socialnega dela**
  - Sočutno komuniciranje z ljudmi v stiski (A13)
  - Celostni pristop (C16)
  - Ni vzvišenosti nad drugimi strokami (L10)

- **Nerazvidnost vloge socialnega dela**
  - Socialno delo kot skupek znanja iz drugih strok (F12)
  - Nesposobnost stroke definirati razlike od drugih (M9)
  - Socialno delo kot mlada, nepoznana stroka (M10)

- **Pomanjkanje samozavesti**
  - Odsotnost samozavesti v socialnem delu (D23)
  - Odsotnost občutka strokovnega ponosa (H10, G12)
  - Žalost zaradi odsotnosti strokovnega ponosa (E16)
  - Občutek vzvišenosti od drugih strok (K12)
  - Nizka omejitev za vpis na fakulteto zmanjšuje samozavest (J11)
  - Nesamozavestno zastopanje v javnosti (M15)

DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA STROKOVNO IDENTITETO

- **Strokovna izobrazba**
  - Oblikovanje skozi učenje in strokovne koncepte (A4)
  - Strokovno znanje kot temelj za oblikovanje (B4)
  - Raznolike interakcije med izobraževanjem (A6)
  - Učenje od profesorjev (C9)
  - Proaktivna naravnanost zunaj študija (C14, G28, E31, F16)
  - Nizke omejitve za vpis na magisterij kot negativen vpliv (M25)

- **Praktične izkušnje**
  - Izkušnje dela kot temelj za oblikovanje (D4, L20)
  - Oblikovanje skozi izkušnjo zaposlitve (A5, A17)
  - Oblikovanje skozi samostojno udejstvovanje na praksi (D5, E14)
  - Konkretna predstava o vlogi socialne delavke (G24, J9)
  - Izkušnja biti del delovnega procesa socialne delavke (H15)
  - Sodelovanje z drugimi strokami (J8, L8, J10)
  - Interakcije znotraj strokovnega področja (L7)
  - Oteženo razmejevanje med delovnim in zasebnim življenjem (K30)

- **Neposredno delo z uporabniki**
  - Oblikovanje prek dela z uporabniki socialnega dela (D6, B18)
  - Negativna predhodna pričakovanja uporabnikov (L13)

- **Družbeni kontekst**
  - Konstanten vpliv družbenih sprememb (C6)
  - Vpliv družinskega okolja (A21)
  - Vpliv socialne mreže prijateljev (A22)
  - Negativen odnos do stroke v družbi (E15, G10, M7)
  - Vpliv okolja bivanja (H17)
  - Socialno delo kot samoumevno prostovoljno delo (J22)

- **Recipročen odnos z mentoricami**
  - Kvaliteten medsebojni odnos z mentoricami (B7, E29)
  - Mentorice kot vzor za opravljanje dela (D7)
  - Oblikovanje prek sodelovanja z mentoricami (C8, H2)
  - Ločevanje med slabimi in dobrimi ravnanji mentoric (F2, E3)
  - Zaznamujoča samozavest in odločnost mentorice (M20)
  - Učenje iz izkušenj dobrih praks drugih (L22)

- **Neformalna podpora in refleksivnost med študenti**
  - Socialna mreža na fakulteti (C10)
  - Medvrstniška povezanost in pogovori (D8)
  - Sproščeni pogovori študentk s profesorji (E30)
  - Učenje drug od drugega prek deljenja izkušenj in mnenj (F15)

- **Nacionalni kontekst**
  - Vpliv potreb v družbi (C22)
  - Vpliv značilnosti populacije, s katero sodeluješ (D24)
  - Negativen vpliv epidemije Covida-19 (H18)
  - Pomanjkanje prostih delovnih mest za študente socialnega dela (M24)
  - Socialno delo kot slabo plačana služba (J24)
  - Spregled velike odgovornosti socialnih delavk (L26)

- **Politični kontekst**
  - Vpliv upora proti prevladujočim družbenim diskurzom (B19)
  - Paradoks med institucionalnimi cilji in cilji uporabnikov institucije (B20)
  - Vpliv pravnih in zakonskih omejitev (D25)
  - Politika krči finančna sredstva za socialno varstvo (L25)

- **Organizacijski kontekst**
  - Vpliv delovnega kolektiva in medsebojne podpore (D26)
  - Preobremenjenost kot pravilo, ne izjema (K32)

- **Negativna medijska prepoznavnost stroke**
  - Vpliv tragičnih zgodb v medijih na strokovno percepcijo (G6, L11)
  - Prevlada predstave slabih praks v medijih (H8, L14)
  - Socialne delavke na CSD kot tajnice (G19)
  - Nizka omejitev za vpis na fakulteto povzroča slab ugled (J12)
  - Negativen ugled kot zavora pri delu (K15)

- **Osebne značilnosti**
  - Koristen vpliv močne osebne identitete (M16, K26)
  - Ohranjanje ravnovesja med zasebnim in delovnim življenjem (K29)

OBLIKOVANJE RAZUMEVANJA STROKOVNE IDENTITETE

- **Razvoj strokovne identitete**
  - Večni proces (B5, C5, J18)
  - Osebna želja po izboljševanju (C7)
  - Oblikovanje prek mentorjev, profesorjev, znanja, osebnosti, okolja (G3)
  - Oblikovanje pridobljenega znanja in izkušenj (E4, M3)
  - Oblikovanje skozi dolgoletno opravljanje dela (F6, L19)
  - Možnost izboljševanja prek izobraževanja (E23)
  - Oblikovanje skozi znanje kot nezavedno (L3)
  - Oblikovanje prek reflektiranja osebnih lastnosti in ravnanj (J4)
  - Oblikovanje edinstvenega načina dela (K6, L4)
  - Preoblikovanje kolektivne strokovne identitete (L5)

- **Zaznamujoči trenutki**
  - Podporni pogovor z mentorico (B6, J6)
  - Širjenje socialne mreže prineslo potrebo po širši razgledanosti (D15)
  - Praksa v zadnjih dveh letih prinesla razumevanje socialnega dela (E27, F14)
  - Občutek koristnosti na praksi (E28)
  - Bližina konca študija in razmišljanje o prihodnosti (G25)
  - Opazovanje dela socialnih delavk (K8)
  - Pogovor o ugledu stroke (M6)

- Pogovor s študenti drugih ved o načinu sodelovanja z uporabniki (M8)
- Študentsko delo v stroki (K11, J7)

- **Zaznamujoča spoznanja**
  - Ozaveščanje, česa si ne želiš (D9, H3, G16)
  - Zdrava kmečka pamet pred teorijo (A7)

- **Povezovanje teoretičnega znanja in praktičnih izkušenj**
  - Ključen dialog in enakovrednost med prakso in teorijo (B8)
  - Enakovrednost teorije in prakse (D10)
  - Kontradiktornost pridobljenega znanja in praktičnih izkušenj (E12, K19, L16)

- **Zamujene priložnosti v preteklosti**
  - Prepozna pridobitev motivacije za poglabljanje znanja (E26, G22)

PRIDOBIVANJE ZNANJA O STROKOVNI IDENTITETI

- **Modul Socialna pravičnost in vključevanje**
  - Povezovanje etike socialnega dela s strokovno identiteto (B10)
  - Vloga socialne delavke v raznovrstnih situacijah (C11)

- **Modul Socialno delo s starimi ljudmi**
  - Odsotnost teme (A8)

- **Modul Socialno delo v delovnem okolju**
  - Negativna predstava stroke v javnosti (K9)

- **Modul Psihosocialna pomoč in podpora**
  - Odsotnost teme (D11)
  - Primerjava različnih socialnodelovnih pristopov (H5)

- **Študijski proces**
  - Posredno obravnavanje teme strokovne identitete (B11, F4, E25)
  - Pomanjkanje razvidnosti obravnavanja tematike (D12, A9)
  - Odsotnost teme (H4, K7, J5, L6, M4)
  - Učenje o različnih pristopih dela (F3)
  - Učenje o etiki in načinu dela (G5)

- Učenje socialnodelovnega jezika (E7)
- Debatiranje o tem, kaj je socialno delo (H14)
- Učenje o negativnem ugledu stroke v družbi (M5)
- Pomanjkanje ozaveščanja o krepitvi strokovne identitete (K18)

- **Potreba po večjem obsegu znanja**
  - Potreba po neposrednem obravnavanju (D13, E6, E24, G20, G21)
  - Potreba po znanju iz drugih modulov (D14, M13, K21)
  - Potreba po večjem obsegu medvrstniškega strokovnega dialoga (B14)
  - Neposredna obravnava ostane v spominu (E11)
  - Potreba po aktivnem praktičnem usposabljanju (F13, G23, G26, H16)
  - Potreba po bolj samostojnem praktičnem usposabljanju (G27)
  - Potreba po gostjah, ki so primer dobre prakse (L21)

- **Uporaba strokovne identitete**
  - Potreba po učenju ravnanja s strokovno identiteto (C12, B13)
  - Graditi na samozavestni strokovni drži (D22)
  - Korist za nadaljnjo kariero (A10, E10)
  - Potreba po pripravi na boj z negativnim ugledom (K17, L15, J13)

- **Osebna strategija**
  - Soočenje z drugačnim razmišljanjem in mnenji (A11)

- **Potreba po večji razvidnosti vloge socialnega dela**
  - Želja po debatiranju z vrstniki z drugih strokovnih področij (A12)
  - Želja po debatiranju z vrstniki iz zdravstva (D17)
  - Želja po primerjavi socialnega dela z drugimi strokami (D18)
  - Želja po uskladitvi med teorijo in prakso (B9, E13, G8, K20, M12)

- **Praktične izkušnje**
  - Posredno obravnavanje (E5)
  - Pogovor z mentorico o njenih načelih in vrednotah (G4)

VLOGA STROKOVNE IDENTITETE V SOCIALNEM DELU

- **Omogoča definirati strokovnjaka**
  - Poznavanje sebe in svoje stroke (A14)

- Poznavanje sebe kot predpogoj za delo (B16)
- Zmožnost predstave sebe kot del stroke (G13, E21)

- **Omogoči razvidnost strokovnih ciljev**
  - Zagotovi uspešno pomoč uporabnikom (C18, K22)
  - Trdna predstava zagotovi upoštevan glas, mnenje (D20)
  - Razvidnost strokovne vloge in načina dela (A15, L2, L17)
  - Zmožnost kritičnosti do mentorjev na praksi (G9)
  - Cilj biti primer dobre prakse (H12)

- **Strokovna identiteta kot opora za delo**
  - Nadzorovanje strokovnega ravnanja (C13, K16, J16)
  - Zmožnost odklopa od stroke (B12, M17, K31)
  - Zmožnost občutka kompetentnosti (F5)
  - Omogoča trdno strokovno držo (G14, E17, F7, J3, J15)
  - Boj proti slabemu ugledu kot motivacija za delo (F11, K24)

ZNAČILNOSTI »DOBRE« STROKOVNE IDENTITETE

- **Pozitivna strokovna samopodoba**
  - Trdnost, jasnost, zaupanje, prilagodljivost, iznajdljivost (D21)
  - Strokovna samozavest (C19, E20)
  - Ponos na poklic brez sramu (F9)
  - Spoštovanje poklica socialnega dela in strokovnega znanja (H11)
  - Socialna delavka kot zaveznica sodelavcev in uporabnikov (J20)

- **Prilagodljivost glede strokovnih zmožnosti**
  - Jasnost in hkrati fleksibilnost na podlagi sodelovanja z uporabniki (B17, F8, K27, J19, M19)
  - Sprejemanje raznolikosti (C20)

- **Zaupanje v svoje strokovne sposobnosti**
  - Odločanje na podlagi lastnega znanja in presoje (A16, G15)
  - Utemeljevanje dejanj s strokovnim znanjem (E18)
  - Preudarno utemeljevanje strokovnega ravnanja (M18)
  - Suverenost (M21)

PREDSTAVITEV STROKOVNE IDENTITETE DRUGIM

- **Zmožnost zagovarjanja poklica**
  - Znati se postaviti zase (A18, M14, J21)
  - Uporaba ustreznega jezika ob predstavi strokovne vloge (H6)
  - Zagovarjanje pred kritikami (F10, E19, K28)
  - Preprosta in jedernata predstavitev, ki ostane v spominu (G17)

- **Zmožnost pozitivne predstave**
  - Definiranje prednosti stroke (A19)
  - Pridobitev spoštovanja (C21, L23)
  - Znati direktno, samozavestno in jasno opredeliti svoj poklic (H13, G18)
  - Pridobitev pozitivne prepoznavnosti (E22, L18, M22)
  - Potreba po samospoštovanje, da dosežeš spoštovanje drugih (L24, M23)

- **Zmožnost kvalitetnega dela**
  - Predpogoj za kvalitetno delo (A20)
  - Predstavitev vloge v interdisciplinarnem timu (E9)